

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Május 7.

19. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Visszapillantás egy decennium végén.

Elfogulatlan szemlélők előtt kétségtelennek látszhatik, hogy a tíz év előtt a reformáció évforduló napján egybeült zsinattól egyházunk életében a jövő történetírása új korszakot jelöl. Nemcsak külső okok vezérlendik erre a jövőendő historikusait, azaz, nem csupán azon tények, hogy az akkor lefolyt zsinat alkotmányozó zsinat volt s hogy az egész magyarországi ref. egyházat minden addig létezett konciliumok közt, mint egyetlen és első képviselte, és végül, hogy határozatai a törvénytentesítés minden kellékeivel fel lettek ruházva, hanem azon hatások is, a melyek ezen zsinat talajából eredvén, egészen más alakúvá tették már az első decennium képét, mint az előzőkéi voltak.

Mindenesetre, feltűnő eset, hogy egyházunk négyszáz éves történetében nincs egyetlen zsinat, mely hatásában korszakalkotó ténynyé emelkedett volna. A 16-ik század zsinatai és kollokviumai, bár konfessziók és felekezeti különválások felett határoztak, szaporaságuk és párciális jellegük miatt vesztették el kiválóságukat; a szathmár-németi konzerváló természetü volt, s csak arégi kánonokat és szokásokat kodifikálta, s így új korszakot nem teremthetett; a száz év előtti budai zsinat pedig, mely a világi és egyházi elem erős surlódásai közt folyt le, a nagy törvényhozási aktushoz állítva csak másodrendű szerepet tölt be a miatt, mert határozatai a királyi szánkciót nem nyerhették meg, s az egyházkerületek részéről is elégtelenséget támasztottak. Tehát nincsenek epokhális konciliumaink. Egyébiránt még eldöntetlen kérdés, vajjon, ez a történeti alakulásoknak tudható-e be, vagy történészeinknek? Mert két dolog egészen világos, hogy multunkra az egyházi élet körén kívül eső, tehát zsinat tárgyát nem alkotható politikai események rendkívüli befolyással voltak, s másfelől, hogy történet-

iróink külső országos tényekkel szemben kelleténél kisebb súlyt fektettek a belső élet alakulására. Hogy csak egy példát említsek, az 1711. évet, az alkotmányos forradalmi korszak befejező évét, megilleti-e komolyan a korszaknyitó fontosság, a melyet neki az egyház multjában tulajdonítottak? Az újból kiadott soproni és pozsonyi cikkek, a királyi rezolúciók, az elüzlött papok, az elragadott templomok még mindig élénk tárják az önkényesen befejezett leopoldi érat. De a mily kicsiny az 1711. év okozta változás, épp oly nagy s egész újabb fejlődésünkre messze kiható volt a pár évtizeddel utóbb eső bodrogkereszturi konventus, a melyen először jelenik meg a centrálizáció elve és a világi elem bevétele az alkotmány sáncai közé. Azt is minden tétova nélkül lehet állítani, hogy annyiban a debreceni zsinat is ezen öskonvent vérszerinti utóda, a mennyiben főműve az egység elvének megtestesítése, s a benne megnyitott újkor e decenniuma a megvalósult egység erő kifejtése volt. Egy új negyvennyolc ez az egyház életében, a mely megvalósította az uniót Erdélylyel, s miként e hazában megyék helyett államot, úgy egyházi téren kerületek helyett országos egyházat teremtett. De nemcsak ezek az egyező vonások. Az 1791. év kimondta, hogy Magyarország önálló és független állam, a mely semmi más államnak alája vetve nincs és semmi más állam módjára nem kormányozható. Meglepő hasonlatossággal szólnak a vallási törvények: a protestánsok egyedül vallásuk felsőségeitől függenek, s a maguk által alkotandó törvények sem kormányzó parancsok, sem királyi rendeletek által meg nem változtathatók. Ez elvek azonban hosszú időn keresztül csak ohajtások voltak, s míg a nemzetre nézve 1848. az az év, a melyben megjelennek az önálló nemzeti lét attributumai: a miniszterium s a hadsereg, egyházunk életében az 1881. év hozza létre az egységes és önálló egyházi élet feltételeit: a konventet és az egye-

temes vagyont. A konvent, a mi miniszteriumunk; a domesztika, a mi hadseregünk.

A konvent az egység igéjének inkarnációja a mely nélkül az csak periodikusan, a gyéren összeülő zsinatokban jelentkező volna; a közalap a konvent fizikai erőhatalma, a mely nélkül tekintélye, az érdekek heves összeütközésekor, megingatható volna. Az évtized felmutatható nagy eredményei e két tényezőből indultak ki. Az egyházi építkezések, a lelkesi fizetésjavítások, a külföldi misszió megerősítése, körlelkészségek, a gyámintézet alapjának megvetése, theológiák új szervezete, a középiskolák állami segély útján való kifejlesztése, a rendszeres segélyek, a sorsjegykölcsön, az irodalmi társaság. S ha ez eredmények szemléletébe merülve, egybevetéseket teszünk, öröm látnunk hogy erdélyi kerületünkben a fejlődés mértéke legörvendetesebb. Nem azért, mert itt volt az elmaradottság legnagyobb, vagy mivel az együttéléstől, az erősebbekkel történt szövetség folytán, ránk háramlott a legnagyobb haszon, hiszen ezek miatt esetleg ellenkező eredményre is juthattunk volna. De meg mi is adtunk a közös háztartáshoz kalácsot is, tanácsot is, mint bármelyik, sőt közbirtokká lettek némely intézmények, a melyek addig csak mieink voltak, tőlünk eredtek fontos tervezetek, a miknek áldása az egészre terjedt. Tehát, örvendetesebb a fejlődés mértéke azért, mert itt működött a legnagyobb alkotási vágy, munkaerő és szorgalom.

Egy decennium! Az ember életében is oly kevés. S mégis, hová tekintünk, hogy termékenységét ne lássuk mindenütt? «Oh, század, a tanulmány virágzik, a szellem ébred, öröm élni» kiáltott Hutten a reformációkor. Bizony, nekünk is, ha majd kezünket a munkáról leveszszük egy napon, s ülünk százados ünnepet, méltó örömmel lehet hálát rebegnünk egy évtized nagy áldásaiért.

Bitay Béla.

A papi fizetések emeléséről.

(Folytatás.)

De ha a közrendüektől nem is, de bizonyosan várhatunk áldozatot a közép-osztálytól? Oh, igen! Hisz ezeknek nagy része figyelemmel kíséri a pap anyagi helyzetét s ha a pap élni tud, irigy szemmel nézi, ha nem tud élni, kigúnyolja, Ezekről várjunk? No, hiszen, várhatunk.

Vagy, tán nagybirtokos főurainktól? Tisztelet és elismerés ezen osztály nagy részének! De vajjon, nem találunk-e itt is sok kivételt? Nem látjuk-e a mind sü-

rűben felmerülő kepe-biztosítási pereket? Nem látunk-e példákat arra, hogy hitbuzgó, közjóra áldozatot hozott főuri ősöknek léha, vesztegető utódai a szülők által tett egyházi kötelezettséget megtagadják, s a mennyivel ezen csekély járandóságot örökre megválthatnák, inkább ügyvédeknek s perköltésbe dobják oda, csak hogy kivonhasák birtokukat az egyházi teher alól? Én legalább tudok esetet rá, hogy a szülőktől közösen öröklött vagyonból egyik testvér az apai, másik az anyai részt kapta osztályrésztül, s még is az ily közös öröklés után, az egyik fél, ki az anyai birtokot kapta, tizenhat forint kepe lerázásért, törvény előtt megesküdtött, hogy az apjától nem örökölt s így az apja által tett terüt nem köteles hordozni. Az ilyenektől várjunk tán áldozatot? No, hiszen, várhatunk.

Ezekből láthatjuk, hogy a papi fizetéseknek az általam javasolt összegre való felemelése századok alatt sem fog elértetni, még pedig azon egyszerű okból, mert az egyháztagok kepe-megváltásra s egyéb egyházi célra ha netán áldoznak is, de a fizetés-javításra nem, mert ők a meglevőt elégnak tartják, s nem akarják, hogy a pap igen nagy ur legyen; (elég is arra, hogy ne haljon meg éhen, de nem elég arra, hogy belőle megélhessen), s így a Bodor A. ur által ajánlott módon célt nem fogunk érni.

Az egyházközségek társítását, csoportosítását én részemről nem pártolom. Nekünk minden egyes pozíciókat fenn kell tartani s ezt csak az általam ajánlott kényszerhelyzet megteremtése által tartom megvalósíthatónak, s jót merek állani, hogy ha az egész egyházkerületünkbe levő szegény egyházakhoz kérdést intézünk az iránt, hogy a csoportosítás, társítás útján való javítást, vagy pedig az állomásnak nehény évig csak adminisztrálás által való gondozása folytán fenmaradó papi-fizetés tőkésítése és államszegélyből gyűlt alapból akarják papi-állomásaikat fenntartani: az egyházaknak legalább kilenc-tized része ez utolsó módot fogja választani. Mert így azon ohajtásuk, hogy rendes pappal birjanak, legalább nehány év múlva teljesedésbe megy, míg a társítás folytán attól örökre elesnek.

De, különben is, nagyon sok egyház volna azon helyzetben, hogy a papi fizetést felemelje, csak ne valának az egyháztagok Arany Jánosnak ezen mondását «ha volna sincs miből.» Némely helyen csak ez az oka a fizetés meg nem javításának. Hozok fel körünkben példát is.

Rákosdi egyházközségünk tagjai az állami iskola tanítójára megharagudtak (megléhet csak azért, hogy a hanyagul járó tanköteles gyermekek szülőit megbüntették) s felállították újra a felekezeti iskolát s a tanítónak mintegy 250 forintos fizetést biztosítottak (s ezt, úgy szólva, csak az állami tanító iránti ellenzékeskedésből tették) s így iskolai célra tudtak áldozni, a mire pedig nem volt szükség, minthogy az állam éppen az ott lakó magyar-ság érdekében állította volt az iskolát.

Azonban, az isteni gondviselés elszólította örökre az ifju, lelkes, de azon a helyen felesleges tanítót s attól fogva az állomás nem töltetett be, s így a feleslegessé vált tanítói fizetésből fel lehetett volna a 207 frt 32 kr-ra menő papi fizetést javítani. De, biz' azt nem javították egyetlen egy krajcárral se, s jószántokból aligha fogják ja-

vitani. Ilyen helyen az általam ajánlott módon a kényszerhelyzet megteremtése által azonnal feljavítanak a fizetést.

Általában, az egyháztagoktól való kepe-járandóságok fölemelését nem látjuk egyházközségben is, egyéb alapból is nagyon ritkán. Így egyházmegyénkben húsz év óta, úgy szólva, csak két helyen történt javítás, u. m. Brádon és Hátszegen. Ez utóbbi helyen pedig olyan alapból emelték, a mi felett az egyházközségnek tulajdonképpen nem is lett volna joga disponálni.

Hátszegen néhai Jakab Beniamin ref. lelkész s később hunyadmegyei esperes az ötvenes években a papi háztól italt árultatott, de a fiskus azon az alapon, hogy ott csak ő a jogtulajdonos, az egyház ellen pert indított. A pert Jakab Beniamin saját költségén folytatta s meg is nyerte, hogy a papi telek mint kurialis után jog illeti. Ezen ítélet után is még egy ideig a papi háztól árultatott, később pedig kiadta a már megtámadhatatlan jogot néhai Háver Mihálynak húsz évre 1200 frt évi haszonbér mellett, s ezen felül bérlő kötelezettséget vállalt, hogy saját költségén emeletes korcsma épületet épített s azt húsz év múlva ingyen bocsátja az egyház tulajdonába. A húsz évi haszonbér letelte után, a korcsma-jövedelem megkétszereződött s akkor javították a papi fizetést. A papi telek utáni jövedelem mindenütt a papot illeti s így a hátszegi papi telek utáni jövedelem felett sem volna az egyházközségnek joga disponálni.

De nézzük meg csak a múlt évben történt és az Ig.-Tanácshoz bejelentett fizetés-javításokat; ezekhez ne számítsuk a központi segélyeket, s vegyük számba, hogy a történt fizetés-javításokból mennyi esik át a nagy papi-állomásra. Kockáztatom azon állításomat, hogy egy 300 frtos papi fizetésnek 600 frtra feljavítására nem lesz elég annyi idő, mennyi a reformációtól fogva eltelt. De merem kockáztatni azon jóslatomat, hogy csak tiz-húsz év múlva is az 500 frtos papi állomások nem fognak gazdát kapni, mert a fiatalság háládatosabb pályát fog választani.

Bodor Antal hosszasan mutatja fel cikksorozatában a segélyeknek mily célokra való felhasználását, s ezekből azon következtetést vonja le, hogy azoknak felhasználása után «csak mintegy 1000 frtot lehetne a papi fizetések tervezett felemelésére fordítani, már pedig 1000 forintból évenként 13,200 forintot, hogy nem lehet fizetni, azt hiszem, erre csakugyan nem kell bővebb magyarázat.» B. úrnak ezen idézett soraira egyszerűen a Prot. Közlöny 33-ik számában közölt ezen soraimmal felelek: «Ezen szükséglet az államsegély felemeléséből lenne fedezendő, minek megnyerését hiszem.» (Most pedig, az országgyűlésen történt felszólalások után, azt hiszem B. úr is el fogja hinni.) «A mostani segélyalapokat a jelenlegi szükségektől elvonni, nem tartanám semmi esetre tanácsosnak.» Ezen kijelentés, azt hiszem, egyszerűen feleslegessé tette a Közlöny 41. számában tett fejtegetéseket.

Bodor Antal úr a magtárak létesítése által akarja elérni a papi fizetés-javítási alapok megalkotását, ezt írja: «ne akarja elhítni Péter A. úr, hogy nem lehet 2—3 véka után 3—4 vékát venni, ez nemcsak nem uzsora, de áldás a községbeliekre nézve, s ezt jótéteménynek tartja» stb. (Prot. Közl. 43-ik sz.) Lássuk tehát ezt a nagy áldást.

Itt nálunk kiadunk egy embernek 60 liter (3 l.-véka)

rozst, minek értéke, per 80 kr., 2 frt 40 kr. Őszszel vissza kellene fizetni négy vékát, minek értéke 3 frt 20 kr. Igen, de nem fizetheti be a tőkét, sőt meg akarja tartani jövőre is, s csak a kamatot fizeti be. Meglehet, ily módon 8—10 éven át kér halasztást, s így a B. úr theoriája szerint nincs meg a nyers és száraz gabona, valamint az ár közötti különbség; tehát, fizeti évenként a 80 kr értéket, azaz, 33¹/₂ % -ot. Hát, ez így nem uzsora-e; hát ez áldás-e?

(Vége köv.)

Péter Albert,
n.-rápolti pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 3-án.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök, mint főgondnok. Jelen voltak: br. Bánffy Dezső és gr. Bethlen Gábor, főgondnokok; Szász Gerő, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, igazgatótanácsosok; Bodor Antal, titkár, Deák József, pénztárnok, dr. Sárkány Lajos, számvevő és dr. Török István helyettes előadó.

Az időközben elnökileg ellátott folyó ügyek bejelentettek s elintézésük jóvá hagyatott.

Havasi István, kolozsvári lakos, ki bár nem hitsorsosunk, tasnád-szarvadi egyházközségünknek, meleg érdeklődésétől s azon egyház szűkös vagyoni helyzetétől indítatva, 50 frtot adományozván tornya felépítése költségei fedezésére: az adomány meleg köszönettel fogadtatott s az egyházközség esperesi úton a kiutalás iránt tett intézkedéssel kapcsolatosan értesítettet.

A holtmarosi, királyfalvi, zutori, bádoki és diósi egyházközségeink részére kiutalt italméresi jog kárpótlási tőkék beküldetvén, átvételük nyugtáztatott s letéti kezelésre beutaltattak.

Az országos közalapból, a folyó évben tartott egyetemes konvent által, egyházkerületünk részére megszavazott összegbe a Magyar Földhitelintézet megküld 14,550 frtot és pedig: egyszer s mindenkorai segélyül, egyházközségeknek 3220 frtot, papoknak 3070 frtot és misszióknak 200 frtot; rendszeres segélyül: a misszióknak 5750 frtot, egyházaknak törlesztő kölcsönök kamataira és tőkeképzés mellett papifizetések emelésére 2310 frtot. Megszavaztatott az építés megkezdését igazoló felterjesztés beadása és ellátása után kiutalandólag torockó-szt.-györgyi egyházközségünk templomépítési törlesztő kölcsöne kamataira 80 frt. Az utalványok pénztárnoknak megküldetnek, a segélyezettek a hivatalos lap útján értesítetnek, s torockó-szentgyörgyi egyházközségünk részére megszavazott segély kiutalása végett felterjesztés intéztetik.

Sáros-magyar-berkeszi egyházközségünk által a papi must, egy véka búza és a fakepének készpénzzel való megváltását tárgyaló határozata s a módosítva kiállított díjlevél, mely szerint a fizetés 887 frtról 921 frtra emeltetett a hívek búzgóságának elismerése mellett, s a ker. közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, megerősítettet.

Szilágy-borzási, oláh-lapádi, szász-ujfalusi, disznajói, vajdaházi és menyői egyházközségeink, valamint sz.-udvarhelyi kollégiumunk adásvevési s csere-szerződvényei, jóváhagyattak.

még egy bizonyos elárult nemes terve (a kepe-megváltás) fényesen igazolják, hogy ma is vannak áldott női kezek, melyek kötözgetik az egyház fájó, sajtó sebeit.

A nagy fontosságu, de igen terjedelmes munkát igénylő gyámintézeti és egyházmegyei számadások ügyét közgyűléstünk egy később összehívandó rendkívüli gyűlésre tette át.

Következett a gyámsegélyek kiutalása. Tíz özvegy papné és kilenc tanítóné részesült ez alkalommal segélyben. Az előbbieket 54 frt 76 krt, az utóbbiakat 20 frt 63 krt kaptak személyenkint.

(Vége következik.)

X.

TÁRCA.

Jáhve és a kerubok.

Izráél életében az első jelentény főmozzanat minden bizonynyal Mózes fellépése. Az általa alkotott tíz szó a nép vallását erkölcsi alapra fektette. Vajjon, fellépte előtt milyen lehetett a nép vallása? Bátran állíthatjuk: bálványimádás a legdurvább alakban. Ezen állítás első tekintetre furcsának tűnhetik föl, mert az egyiptomiak, kik között Izráél népe húzamos időn át tartózkodott, nem voltak bálványimádók, sőt a tudósok nagy részének vélekedése szerint, magas vallásos fejlettséggel bírtak. És Izráél népe még sem tanult. Nincs egy vonás e nép életében, melyre az «egyiptomi» bélyeget rá lehetne ütni. Merész állítás, de igazolható két okkal: először, e makacs faj sokkal inkább gyűlölte elnyomóit, sem hogy tőlük valamit elfogadott volna; másodsor, bizonyos őstradíció élt a nemzet szívében az ígéret Kánaán földjéről, minnek erejét az ujonnan tapasztalt dolgok meg nem törhették. E két ok kinyomatakint áll előttünk Mózes, ki nőha «egyiptomi műveltségű vala», még sem hajolt meg az egyiptomi szokások előtt. Ellenkezőleg. Népének kivezérülésére vállalkozott, de mint okos és ravasz ember, először is oly hatalom után kutatott, mely előtt a szolgasághoz szokott nép ne csak félelemből, hanem tiszteletből is térdet hajtson. Honnan vehette Mózes ezt a hatalmat? Abból a bizonyos őstradícióból. Bizonyára, meg volt abban a Jáhve-gondolat is, de csak amolyan khaószszerűleg. Ennek kellett most már határozott formát találni. És Mózes hosszas gondolkodás, tépelődés után talált is, vette a kijelenlést. Hogyan?

Egyszer künn járkált a mezőn, és égő csipkebokrot lát, sőt hangot hall, mely kérdezősködésére ezt feleli: «vagyok, a ki vagyok». (Exodus 3. r. 14. v.) A kérdés és felelet azt mutatja, hogy Mózes rájött ugyan egy felsőbb lény gondolatára, de nem tudja egy szóval kifejezni ama gondolatot. Ha az eredeti kál alakban van, akkor való létezését jelent, szellemi értelemben; ámde, a hifil-alakban is éppen így van, itt pedig az ígének jelentése már más, a mennyiben valami alkotást, elvégzést fejez ki. A kál-alak kifejezi a monotheósz, a hifil-alak annak ellenkezőjét. Vajjon, Mózes a kettő közül melyiket értette?

Nem szenved kétséget, hogy az utóbbit, mert bármily nagy «egyiptomi műveltségű vala» is, a szellemi monotheizmus csúcspontjára még sem emelkedhetett fel egyszerre. Az az istenfogalom, mit Mózes megtalált, a sokaság fogalmát hordozza magában. Látták ezt jól a későbbi kor tudósai és segíteni akartak a dolgon. Segítettek is, csinálva e szót: Jáhve, a mi már igazán kifejezi az egyedüli istent (hasonlólag az unitárius Deus solus-hoz). Vajjon, hogyan csinálhatták?

Elővették ezt az isteni erőt kifejező szót: Eloah. Ha összekapcsoljuk ama főnebbi kijelenléssel, lesz: «ehje Eloah, aser ehje Eloah.» Ugy de, ebből a Jáhve szót sohasem lehet

kikombinálni, s ha ebből nem lehet kikombinálni, akkor jogosítva vagyunk a kutatásra. Nézzük csak meg «hájáh» igénél a jövő idő többes harmadik személyét. Ez áll: jehu, és ha most már e mellé tesszük Eloah szót, egy «alef» betűi kilökésével, helyébe téve Eloah utolsó betűjét, megkapjuk a Jáhve szót. Ha így és nem máskint kaptuk meg Jáhve szót, akkor feltételezhetjük, hogy ama titokzatos hang az égő csipkebokorból így jelenthette ki a Mózes istenét: jehu aser jehu, «vannak, a kik vannak», a mikor aztán Mózes is így kérdezhetett: kik vagytok? Ám, ha ez volt a felelet, akkor Mózes nem hogy egy szellemi lény gondolatára fel nem emelkedett, de még az érzeki egy alkotóra sem; ellenkezőleg, a természetet számtalan lényekkel népesíté be. Így lehetett az; az eredeti szövegben többes harmadik személy állott, de az utókor gyermeke észre vette a hibát és tett egyes első személyt, alkotván a Jáhve szót úgy, hogy az ember elbámul ez ügyességén. Így követelte a Mózes glóriája.

Menjünk most már egy lépéssel tovább! Azt mondják a keresztyén tudósok, hogy izráél a szellemi monotheizmusra a nyolcadik század prófétaiban emelkedett fel, a mikor Jáhve már egyedüli isten, szellemi lény és megfelel egy világtörténelmi fontosságu nép nagyszerű gondolatának.

Lássuk tehát ezt az istenfogalmat nem is a nyolcadik században, hanem jóval utóbb, a Kebár folyó partján próféta és 597-ben fogságba hurcolt Ezekhielnél. Nézzük meg ennek istenfogalmát és e kor Jáhveját.

A ki Ézékiel könyvét olvassa, mincjjárt az első részben a kerubok fantasztikus leírásával találkozik. Lehetetlen eldönteni, hogy író minő hatáskört tulajdonit eme lényeknek? Jáhve mindenhatóságának, avagy bölcseségének nem lehettek szimbolumai, mert dacára a hiányos istenfogalomnak, a második szó határozottan tiltja Jáhve bármilyen jelképes kiábrázolását. Olvasva Ezekhiel könyvét, továbbá az ó-szövetségnek még számos analog helyét, az új-szövetségből János Jelenések könyvét, az ember azon gondolatra jön, hogy az ó-testamentumi nép felfogása szerint Jáhve körül sajátságos alkotású lények voltak, kik készen álltak mindenkor parancsai végrehajtására. A szövetségsátorban is feltalálhatók a kerubképek. Minthogy pedig a szövetségsátor általán Jáhve földi lakhelye volt, föltehető, hogy a kerubok Jáhve hajlékának őrzői is voltak. A kerubok tekintete izzó parázs, égő fáklához hasonló, tehát lényegük a tűz. Érdekes, hogy vajjon honnan vették a héberék a kerubfogalmat? Téves ama föltevés, mintha talán Ázsia valamely népétől szívárgott volna át. Ezen föltevésre az ismert mythológiák egyike sem jogosít fel, bármint csürjék-csavarják is a dolgot.

Nagyon hilető, hogy még az ős sémi vallás maradványa és hogy Jáhvének nélkülözhetlen kiegészítő része, mit bizonyit éppen Ézékiel istenfogalma, ki Jáhvé mellett mindenütt ott szerepelteti eme lényeket. Lényegök tűz, mint főnebb mondók, hiszen, Jáhvének is tűz a lényege, tehát egyek,

ámde, Jáhvét kiábrázolni nem szabad, míg a kerubokat igen. Hátha az ős semi vallásban a kerubok istenek voltak és Jáhvé is egyike azoknak! Annyi tény, hogy Jáhvé még a szellemi monotheizmus csúcspontján sem nélkülözheti a kerubokat. Ha nem nélkülözheti, úgy nem is mindenható, mert szüksége van segítségre. Ha a kerubok Jáhvé mellett mindenütt ott vannak, mért ne lehetett volna Jáhvé is egykor csak egy kerub s a hébernek ama Mózeszt megelőző korban mért ne lehettek volna kerub-imádók? Magának a szónak jelentése bizonytalan, mert a héberben alig van szó, melyből származtatható lenne.

Milyenek voltak az Ézékiel által látott kerubok?

Négy élőlényt látott egy-egy fejjel, de négy arccal: ember, oroszlán, bika és sas. Négy szárnyal, négy kézzel és egyenes lábakkal, melyek alul borjulábakhoz voltak hasonlók.

A próféta nincs tisztában, hogy vajjon egy volt e, a mit látott, vagy sok? Azaz, a négy élőlény össze volt-e forrva, vagy nem?

Éppen e bizonytalanság ad jogot nekünk arra, hogy eme szót «rób» főnévtől, vagy «rábab» igétől származtassuk. «Rób»-nak többese «róbim»; elébe téve a «ke» szócskát, lesz «ke-róbim», annyi mint: «mint sokak.» Vegyük fel most már a «jehu» igeszemélyt, lesz: «jehu keróbim», azaz, «megjelennek, mint sokak.» A négy arc, négy szárny, stb. is följogosítanak ezen származtatásra, a mikor aztán egészen fizikai értelemben vehetjük. Érdekes, hogy a négyes szám a kerubok leírásánál általán uralkodó. Ámde, a négyes számot a szövetségsátornál is feltaláljuk, p. o. a sátor négy szegletű volt; a kenyeres asztal és rajta a kenyerek szintén négy szegletűek voltak. Négy szegletű volt az égő áldozati oltár, a füstölő oltár. Az áldozati cselekvénynél négy dolog kívántatott meg: a közeledés, kézzrátévés, leölés és vérhintés. Ezek után, a négyes számot bátran vehetjük szent számnak, annyival is inkább, mivel Jáhvé működésében Ézékielnél előfordul, mely tény vitát vet az ő istenfogalmára. Ime, a 14. r. 21. verse: «ki kóh ámor adónáj Jhvé af kiarbaal sefátaj háráim khreb verááb vekhajjá rááh vádeber sillakhti el Jerusálém lehakhrit mimmennáh adám ubehémáh», azaz: «Mert így szól Jáhvé, az én uram: hátha még az én négy büntetésemet bocsátom csapásokul Jeruzsálemre, hogy kiöljek abból embert és barmot: a kardot és az éhséget, a dühös vadállatot és a dögöt (döghalál).» Ime, az Ézékiel Jáhvéjának egyik jellemvonása. Vagy ott van a 16. r. 35. verse: «lákén zóná simei debar-Jáhvé», «azért te hallgasd meg Jáhvé szavát.» Ha az Ézékiel Jáhvéja így beszélhet, akkor ama négyszeres büntetést mért ne hozhatnók kombinációba a kerubokkal? A kerubarcok: ember, oroszlán, bika, sas (1. r. 10. v.) A négyes szám itt is, ott is uralkodó. Azt mondják, hogy az embernek megfelelő az okosság; az oroszlánnak a fenség; a bikának az erő, és a sasnak az éleslátás. Hátha mi így raknók össze: adám-khreb, arjéh-rááb, sór-khajják rááh, neser-deber és végül: Jáhvé-keróbim.

S ha ezek után a kerubok képviselhetik Jáhvét, akkor többé az Ézékiel Jáhvéja nem monotheosz, hanem politeosz; Jáhvé lehet okos ember, de fegyverrel öl; lehet tényszerű oroszlán, de vértzomjuhozó; lehet erős bika, de dühöngő hatalom; lehet éles látású sas, de kedvét találja a hullahalmazok látásán. Az egész szövetségből kitűnik, hogy Jáhvé oly hatalom, mely félelemben, rettegésben tartja alattvalóit.

Még egyet!

Az első kerub-arc, mint láttuk, Ézékielnél «adám»-mal van visszaadva, a mi földet, talajt, humuszt jelent. Ez, mint legfőbb, elől van téve. Kérdés, ha Ézékiel nem azt akarta-e ez által jelezni, hogy a kerubok hajdan a föld szellemei voltak, eo ipso, Jáhvé földisten? Jáhvé tapasztalt tulajdonságai után ez utóbbit is állíthatjuk.

Minő következtetéseket vonhatunk le az elmondottak után?

1-szor azt, hogy hibásan tulajdonítják a hébernek Mózesnek a szellemi egy isten feltalálását.

2-szor, hogy a Jáhvé szó jelentése bizonytalan, világot rá főleg az Ézékiel isten- és kerub-fogalmak vetnek.

3-szor, nem lehet mondani, hogy a nyolcadik század prófétaiban emelkedett fel Izráel népe a szellemi monotheoszra általában, csak egyeseket lehet kiemelni (első sorban Jesaját).

4-szer, Jáhvé és a kerubok az ős sémi kultuszban földi szellemek lehettek.

Molnár Lőrinc,
IV. éves hittanhallgató.

Különfélék.

== **Br. Vay Miklós, korona-őr**, a főrendiház elnöke, a tiszáninneri egyházkerület főgondnoka, a konvent elnöke ápril. 29-én töltötte be 90-ik születésnapját. A legmélyebb tisztelettel emlékszünk meg e napról, mely oly férfit adott a magyar egyetemes reform. egyháznak, a ki vallásos buzgóságával, hazafias érzelmeivel és szellemi tehetségeivel nemcsak eddig magaslott ki kortársai felett, de a ki jelenleg is követendő példány gyanánt állhat mindazok előtt, kik a szép, a magasztos, és a fönséges dolgok szeretetében és azoknak megvalósításában látják elérhetőnek az erkölcsi világrendnek diadalmát, az isten országának eljövételét. Nincs ma férfiú a magyar hazában, ki önzetlenebbül teljesítette volna kötelességeit a haza, a király és egyháza iránt, mint br. Vay Miklós. Nincs ember, ki tisztelettel ne volna kész meghajolni a nemes férfiú előtt, ki egy század történetének legkiválóbb vonásait egyesíti homlokán, szívében, egész életén. Szívünk-ből kívánjuk, hogy élete nyuljék oly soká, míg magyarországi reform. egyházának, a valódi protestántizmusnak alapjait oly szilárdoknak láthatja, hogy azokon a pokolnak kapui diadalmat nem vehetnek!

== **Főtiszt. Kún Bertalan, tiszáninneri püspök** aa. ez esztendőben tölti be lelkészkedésének 50-ik, miskolci papságának 40-ik, püspökségének 25-ik esztendejét. A tiszáninneri egyházkerületnek a napokban lefolyt közgyűlése elhatározta, hogy folyó évi szept. 20-án jubileumot tart, ünnepet rendez e szép mult emlékére, melyet alapítvány-tétellel, lakomával, táncestélylyel és fátyás-zenével ülnek meg. Előzetesen is a legnagyobb lelki örömmel csatlakozunk a megérdemelt szép ünnepélyhez. Kún Bertalan egyike ama puritán erkölcsű, tisztán és felvilágosodottan gondolkozó férfiaknak, kik éppen semmit sem csinálnak a világ hiábanvalóságaiból. Nemes öntudata sokkal több, mint a hivalgás. De, az élőknek példát kell statuálni, hogy a kötelesség-teljesítést meg tudják becsülni; és az öreg kornak meg kell adni azt az elégtételt, hogy az út, a melyen jártak, a melyet megtapasztaltak: jó út, helyes út, mely e célhoz viszen. Kún Bertalan szépen rászolgált egyházkerületének e kegyeletes megemlékezésére: és őszintén kívánjuk, hogy állandó jó egészségben, munkaerejének viruló teljességében sokáig legyen élő tanuja egyházkerülete meleg szeretetének, és mindnyájunk tiszteletének.

== **A mint értesülünk, május 3-án** megtörtént a vizaknai papválasztás, melyen Borbáth Pál, csikmegyei körlelkész aa. és barátunk lett a nyertes. Vizakna eléggé derék egyház arra, hogy egész embert érdemeljen meg. Valóban, meg is kapta. Borbáth egyike még annak a gárdának, mely a néh. Nagy Péter-féle iskolában nőtt fel és a templomi szószéket ma is szereti megtölteni szívvvel, szeretettel és ékesen-

szólással. Borbáth lelkipásztornak született és embernek is ember. Istennek legjobb áldása legyen e szép egyházunkon és derék papján!

— **A s.-sz.-györgyi Mikó-kollégiumnak** hosszú időken keresztül feledhetetlenül szép napja marad a folyó évi május 1-je. Csósz János és Székely Bendeguz tanárok, kik miniszterileg nevezettek volt ki, e napon foglalták el ünnepélyesen széküket, nagy és diszes közönség előtt olvasván fel értekezésüket és pedig Csósz «Az 1848—1849-iki események hatása Vörösmartira, Aranyra, Petőfira és Tompára» cím alatt; Székely pedig «A tengéleti szervekről» olvasott. A tulajdonképpeni ünnepély után közebéd volt, melynek méltó dicséretét zengjük. A közebéden gyűjtést rendeztek, mely 1500 forintot eredményezett a kollégiumi tápintézet alapítójára. Valóban, lélekemelően szép az a buzgóság, mondhatnók, áldó szenvedély, a melylyel e derék, jó emberek ott csüngenek a Mikó-kollégiumon és érette mindent megtenni készek. Hisszük is, kívánjuk is, hogy az a pezsgő, új élet, az a nemes fermentáció, mely betölti a s.-sz.-györgyiek, és általában a székelyek szívét, lelkét, meg fogja teremni azokat a gyümölcsöket, melyeket méltán remélünk. Egy percig se feledjék, hogy egy ország szemei vannak rájuk függesztve. A tavasztól függ az esztendőnek, az ifjuságtól az egész életnek áldása.

— **A Magy. Prot. Irod. Társ.** a közgyűlés határozatából, a következő pályakérdésre ismételt pályázatot hir-

det: «Adassék elő az ide vonatkozó források és adatok kritikai felhasználásával Szegedi Kiss István 1543—1553-ig terjedő reformatori működése, különös tekintettel működési helyének megállapítására!» A nyertes mű jutalma a nt. Szöllösy Antal, makói ref. lelk. ur által kitűzött 100 ftt aranyban. A jutalom a társai között viszonylagosan legjobb műnek is azonban csak az esetben adatik ki, ha az a Prot. Szemlében való kiadásra is méltónak ítéltetik, a mikor a jutalmazott mű még a szokásos tiszteletdíjban is részesül. A pályaművek idegen kézzel írva, befűzve, lapszámozva és jeligés levéllel ellátva, 1892. dec. 31-ig küldendők be a Magy. Prot. Irod. Társ. titkárához. (Bpest, IX. Csepelrakpart, 7. sz. II. em.). Budapest, 1891. ápril hó. Kenessey Béla, titkár.

— **Nyilvános köszönet.** Gróf Eszterházy István, Pozsonymegyének volt főispánja, néhány nappal ezelőtt egy művészi kivitelű urasztalt küldött a magyar-láposi ev. ref. egyháznak. Szakemberek 100 ftra teszik ezen ajándéknak értékét. Nagy örömmel vettük birtokunkba. Örömminket, lelkedésünket fokozta az a tudat, hogy ő méltósága más felekezetű, s atyai szeretetét még sem tagadta meg tőlünk. Legyen a nemes grófnak ezen ajándéka megpecsételése ama barátság, jó viszony, a melyben él évtizedek óta a cibles-alji két magyar felekezet! Magyar-Lápos, 1891. ápril 27. Barabás Samu, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ

469—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyszéki egyházmegyébe kebelezett szenterzsébeti egyházközség III-ad osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott diszes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 511 ftt 2 kr értékű termény és kanonika porció haszon-élvezete. A megválasztandó köteles egy évi fizetése felének 75%-át, azután az évi tagsági díj a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap máj. 28. Folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aához intézendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Az erdélyi ev. ref. püspöki hivataltól.

Kolozsvártt, 1891. május 5. Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

825—1891

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ev. ref. egyházmegyei nt. esperesnek és valamennyi ev. ref. iskolaszéki t. lelkész-elnökének.

Kedves kötelességet teljesítünk, midőn ref. felekezeti iskolaszékeink t. lelkész-elnökeinek tudomására adjuk, hogy dr. Felméri Lajos tudomány-egyetemi tanár módot kívánván nyújtani felekezetünk előljáróinak, hogy «A neveléstudomány kézikönyve» c. művét népiskoláink számára, illetőleg, tanítóik használatára jutányos áron megszerezhessék, a neveléstudomány kézikönyve példányait 25⁰/₁₀ árleengedéssel, 5 ftt helyett, 3 ftt 75 kr engedményes áron szolgáltatja, ha legalább tíz példányra egyszerre történik megrendelés; tiznél kevesebb példánnyal 20% engedmény (à 4 forint) mellett szolgál.

Felméri könyve nem tankönyv, hanem a maga nemében mestermű; a magyar tudományos irodalom terén mért-földjelzőt képez, mert jelentékenyen előbbre viszi a tudományt. E könyvet a nemzeti geniusz hatja át, mert nemzeti alapokra van fektetve. A mű a nemzet számára, a nemzet javára van írva és kiszámíthatatlan javára is fog szolgálni kétségkívül, ha a lehető legnagyobb elterjedésnek örvend.

Hatóságunk reményli s elvárja az egyházmegyei nt. esperesektől és iskolaszéki lelkész-elnököktől, hogy e műnek iskoláik részére leendő megszerzésében buzgóan járnak el.

A megszerzés módját illetőleg ajánljuk, hogy az isko-

laszéki t. lelkész-elnökök megrendeléseiket illető egyházmegyejük esperesénél jelentsék be, az esperes pedig közvetíti a sommás megrendelést magánál a szerzőnél.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1891. ápril 20-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1016—1891.

KÖRLEVÉL

mindenik ref. kollégium m. t. t. Előljáróságának.

Tudomásvétel végett, értesítjük a kollégiumi m. t. t. előljáróságokat, hogy a vallás és közoktatási m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága f. é. április 9-ről 14,390. sz. a. kelt leiratával a nagy-károlyi kath. főgimnázium VII. és VIII. osztályának az 1890—91. tanévre a nyilvánossági jogot, s egyuttal ugyancsak a jelen tanévre az érettségi vizsgálat megtartásának jogát is megadta.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvár, 1891. apr. hó 29.

Tanügyi előadó helyett:

Bodor Antal,
titkár.

Elnök helyett:

Domokos Antal,
ig.-tanácsos.

530—1891.

MEGHÍVÓ.

Az egyházmegyei tanácsban történt megállapodás folytán: van szerencsém, ezennel hivatalos illemmel meghívni a sepsii ev. ref. egyházmegyei közgyűlésnek illetékes t. c. tagjait az Uzonban, 1891. május 28-án, szokott helyiségben, d. e. 9 órakor kezdődőleg tartandó rendes egyházmegyei közgyűlésre.

A gyűlés tárgyai: a rendes esperesi jelentés, és főjegyzői előterjesztésen kívül, főleg az egyházmegyei pénztárnok mult évi számadásának fölülvizsgálása; közalapkezelőnek előterjesztése; tanügyi előadó jelentése; új lelkészek bekebelezése; lehető indítványok és kérvények tárgyalása. Templomi isteni tisztelet-tartásra tiszt. Bartók Dénes, oltszemi lelkész aat. kértem fel.

Egerpatakon, 1891. május 2-án. Csissér Gábor,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Május 14.

20. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

P ü n k ö s t.

Vegyetek szentleket!

Miféle jó kívánatot küldhetnénk nektek, atyámfiai, hogy méltó legyen pünkösti ünneplés-tökhez, melyet a keresztyén egyház megalapításának és csaknem kétezer éves fennállásának szenteltek? Az evangyéliom számös és eltörölhetetlen áldásu ígét kölcsönöz ajkainkra, de úgy találjuk, hogy a mai nap a feltámadott Jézusnak az ő még ingatag tanítványaihoz intézett szózata léssen a legalkalmasabb: Vegyetek szentleket!

Vegyétek tehát ti is azt az isteni, mindenható szellemit, melyet a megváltó lehelt az emberiségbe s a mely oly hosszú időn át annyi ezer vizálylyal küzdve, lassan, de biztosan, semmi akadály által fel nem tartóztathatva, hódította meg az üdvösség és a felvilágosodás számára emberiségünknek háromszázmilliónál többre menő részét! A piciny mustármag, az alapító jóslata szerint, csakugyan óriási fává nőtt, s ma földünk felének lakóit árnyékolja be enyhítően; a parányi kovász élesztő ereje belső, titkos, de természetes hatalommal csakugyan átjárta s új szellemit és szeretettől buzgó életre költötte a tudatlanság és testiség sötét éjszakájában tengődő milliárd lelkeket. Nagy és dicső ezért a ti ünneplés-tök s méltó ehhez a mi jókívánatunk; mert a keresztyénség: a szellemnek, a szeretetnek s istenfiúság hitének vallása ül ma diadalt. Hozsánna a mindenhatónak, ki az ő szentlelkének örökösévét tett minket az ur Jézus által!

De bármily fényes az egyház, s az ebben nyilatkozó isteni szellem diadala: azért még nincs minden bevégezve. Testvéreink nagy része, saját oktalansága miatt, most is a pogányság rabigájában nyög; és valljuk meg, mi sem vagyunk éppen olyanok, a milyennek lennünk kellene. A lelki kovász, a mi fogékonytalanságunk miatt, nem hathatott még teljesen át, a tulerjedés, meg

a visszaesés a keresztyén társadalom minden rétegében látható s valamint az idvezítő éltekor a hivek nyájában volt Judás, úgy még most is az egyháznak saját gyermekei körében feltalálhatók az ő ellenei és ravasz árulói szintén. A kik kutfejéből itták a megtartó lelki italt; a kik világító és melegítő sugaraiból nyertek elméjüknek fényt, szívöknek jórabuzgó érzetet; a kiket emberré változtatott az állatok soraiból: azok elfordulnak tőle, áldoznak a testnek, követik a gyűlöletet és a sátán fiaivá süllyednek. Korunk elvakult a hitetlenségben haldokló bűn miatt, sok a lágymeleleg szív, a vallást némelyek csak fitogtatják, mások megvetik. Bizony, nem állithatjuk, hogy a tökéletesség célját elértük volna. Messze fön ragyog az felettünk, miként a nap a mennybolton, kezeink által el nem érhetőleg, de megjelölve fényes sugarával az irányt, melyen feléje haladnunk kell.

Mire van hát szükségünk, hogy ez irányt el ne tévesszük; hogy képesek legyünk, ne csak álmélkodva nézni a mennybe ment Jézus után, mint a galileai férfiak, hanem próbák között kitartással közremunkálni az isten országának benünk s velünk való felépítésében? Mire volna ily körülmények között szükségünk, ha nem arra, hogy a szentlelek ránk ujolog kitöltessék. Hadd, jöjjön el megint zugó viharnek szárnyain a szentlelek; huzódják végig a föld nyomasztó légkörén s rombolja szét a pogányoknak bálvány-oltárait; rázza fel tompa kábultságából az emberi sziveket; sujtsa porba azt, a mi bűnös; rontsa le azt, a mi kevélyen föl mer emelkedni az élő isten ismerete ellen s vigye foglyul a kétkedő elmét a Krisztusnak való engedelmességre. És hadd, jöjjön el hozzánk balzsamos szellőnek lágy susogásában, mikor az élet örömei közt ellágyul és fogékony lesz a kebel s önkint enged a kérő szózatnak: «Fiam, a te szivedet add nekem!» És hadd jöjjön el, mint megemésztő tűz, mint sujtó

villám, hogy égesse a bűnös lelkiismeretet; borítsa szégyenpirba a gonoszság arcát, semmisítsen meg egy pillanatban minden ellenséges indulatot. És hadd jöjjön el, mint a tűzhely jótékony melege: élessze bennünk lobogó lángra a szellemi életnek, az isteni és emberi szeretetnek, a bűnbánatnak, a haza és egyház iránti áldozatkész buzgóságnak szent, de gyakran hamvadozó szikráját s gerjessze egy akaratra szívünket, mint a tanítványokéit. Hogy legyen egy új pünköszt, mely ámulatba ejtse ismét a világot.

Vegyetek azért szentlelket. Ezt kívánjuk végre is a mi kedves tanítványunk — — által, ki köztetek vallást teszen az istenről és az ő lelkének erejéről, a mi urunk Jézus Krisztus nevében.

N.-Enyeden, 1891. május 7.

Hegedüs János,
dékán.

Berde Sándor,
theol. tanár, jegyző.

Az 179°/₁-ki 26-dik törvénycikk.

(A vallás ügyéről.)

Mint hogy a karok és rendek, az egymás között megállapítandó örökös egyezmény és egyesülés végett igazságosnak ismerték, hogy a vallás ügye, Magyarország határain belül, csak az 1608-ki és 1647-ki törvények állására tétessék vissza, s következőleg, hogy az ország mind ágostai, mind helvét hitvallásu evangélikus lakosai örökre visszaállított szabad vallás-gyakorlatának alapjául, az 1608-ki koronázás előtti 1-ső törvénycikkben idézett s a törvénykönyvbe iktatott bécsi békekötés és az 1647-ki 5-ik törvénycikkbe foglalt linci békekötés tartalmi vétessenek föl, s ujittassanak meg: ennél fogva ő Felsége kegyelmes jóváhagyásával (ellent nem állván, a papságnak és a világi katolikus urak némely részének ellenmondásai, sőt azok örökre semmi érvénnyel nem bírván), határozattal:

1. Hogy figyelembe nem vétetvén az utóbbi intézmények és törvénycikkek, valamint a szabadalmak, leiratok és értelmezések is, mostantól fogva jövőre, a vallás-gyakorlatra, az egyházak, tornyok, harangok, iskolák, temetők és temetkezés használásával, mind a zászlós uraknak, országnagyoknak és nemeseknek, mind a szabad városoknak s az egytetemes karoknak és rendeknek, saját jószágaikon és a közügyész javain, a mezővárosoknak továbbá, és a faluknak, mindenütt szabadon hagyassék, se senki, akarmely állásu és állapotu legyen, annak szabad használásában és gyakorlásában, bármi ürgy alatt, ő Felsége, vagy akarmely más földesurak által, bármiképp ne háborgattassék, vagy akadályoztassék; a parasztok is, akár városiak, akár falusiak legyenek, bármely földesuraknak és a közügyész jószágain, a jó békeség okáért és az ország nyugalmaért, a vallás szabad gyakorlatában, használatában és hasonló módon, ő Felségétől, vagy annak minisztereitől, vagy saját földesuraiktól bármiképp, vagy bármi ürgy alatt ne háborgattassanak, vagy akadályoztassanak.

2. Az ekkép nyilvánított szabad vallás-gyakorlatnak bővebb megerősítésére továbbá kijelentetik: hogy az már sehol sem magányos, hanem mindenütt nyilvános, s ennél fogva a megkülönböztetés a magányos és nyilvános gyakorlat között teljességgel megszűnván, szabad lesz az evangélikusoknak, az alólírt módon, jövőre azon helyekre is, melyek eddigelő fiókhelyeknek tartattak és mindazokra, melyekben az evangélikusok szükségesnek tartandják, lelkészeket vinni, egyházakat, tornyokkal, vagy azok nélkül, s paplakokat és iskolákat, valamint különbség nélkül azon helyeken is, hol gyakorlatuk van, minden további folyamodás nélkül építeni, vagy kijavítani, azon óvással azonban, hogy miután az adózó nép fentartása a közgondoskodásnak fő részét teszi, azon helyeken, hol ezután a vallás szabad gyakorlatának behozatalával valamely új egyház, vagy imaház lenne építendő, vagy lelkipásztor behelyezendő, előbb az illető vármegyétől kiküldendő vegyes bizottmány által, de püspöki megyei ember befolyása nélkül, a szükséges költségek és kiadások, s az adózó nép ereje, továbbá a folyvást ott lakó lelkek, vagy családok száma, mely jövőre a vallás-gyakorlatának fentartására is elégséges, a földesuraság közbejöttével nyomoztassanak ki, hozassanak tisztába s a vármegyén jelentessenek be, a hol az iránt bizonyítvány nyeretvén, hogy elegendő alappal ellátvák, és a vallás gyakorlatának fentartására a kellő szám megvan, a földesur csupán illő belső, vagy pázsittelket tartozik az egyház, lelkipásztor és iskola számára kijelölni, a katolikus községek pedig efféle ekklézsiák, vagy iskolák felállításában, vagy fentartási adományozásában akár szekerelési, akár kézi munkai költségekkel közremunkálni, semmiképp sem kötelezettek, a mi az evangélikus földesurak és községek részéről is, az újból építendő római katolika ekklézsiák és paplakokra nézve is meg fog tartatni; az evangélikus nemesek, vagy földesurak joga a vallás szabad gyakorlatának behozására, s az egyházak és paplakok építésére, vagy ujítására nézve egyszer mindenkorra megszoríthatlannak és határtalannak nyilvánítottván.

3. Az evangélikusokat megillető szabad vallás-gyakorlatának következtében, akár kézművesek ezek, akár bármi más állásu és állapotu emberek, a céhbéli szabadalmak sem vétetvén tekintetbe, sem a szent misére, sem a processziókra, sem más szertartásokra és saját vallásukkal ellenkező cselekvényekre semmi szín alatt és semmi büntetésekkel se hajtassanak, vagy bármely nevű adózásoknak ily szín alatt való teljesítésére ne kényszeríttessenek.

4. A mindkét hitvallásu evangélikusok, a vallásra tartozókra nézve csupán saját vallásuk felsőségeitől függjenek: hogy pedig ezen vallás dolgában fokozatos felsőbbségnek saját bizonyos rende legyen, ő Felsége fentartja magának, mind az említett felsőbbség rendezése, mind a fenyték többi részeire nézve, érintetlen hagyatván egyéb iránt a vallás szabadsága, oly rendet állapítani meg, mely az azon vallás mind világi, mind vallás-szolgáinak közmegegyezésével legcélszerűbbnek fog tartatni.

Ennél fogva ő császári királyi Felsége, az őt illető legfőbb felügyelési hatalomnál fogva, a mindkét hitvallásu evangélikusokat bővebben ki fogja hallgatni, s egy-

szersmind gondoskodik, hogy ez ügyben bizonyos, és az ő vallásuk elveihez alkalmazott rend állapíttassék meg, a közben pedig rendeltetik, hogy a maga módja szerint, a saját hitvallásu zsinataik által a vallásra nézve alkotott kánonaik, melyeknek tudniillik jelenleg használatában vannak, és az ezután e törvény által meghatározott módon alkotandók, sem kormányzékeni parancsok, sem királyi válaszok által meg ne változtathassanak; szabadságukban állandó tehát nékiek ezentúl nemcsak akármi nemű konzisztoriumot tartani, hanem zsinatokat is, előre meghatározatván azonban ő királyi apostoli Felsége által esetről-esetre mind az azokban résztvevő személyek száma, mind a tárgyalandó ügyek azon helyre, melyet magok, ő Felsége előleges jóváhagyásával, választanak, összehívni, úgy azonban, hogy ezen egyik, vagy másik hitvallásu evangélikusok egyházkerületeinek, mint mondatott, ő Felségének előlegesen feljelentendő zsinataira, ha ő Felségének úgy fog tetszeni, királyi embert is, valláskülönbség nélkül, nem kormányzás, vagy elnöklés végett ugyan, hanem csupán felügyelés okáért, befogadni tartozzanak, és az így alkotott törvények és szabályok, csak miután a királyi felvizsgálaton átmentek és jóváhagyásban részesültek, nyerjenek hatályos erőt, épségben maradván egyébiránt mindenekben az ország törvényes kormányzékeni útján gyakorlandó legfelsőbb királyi felügyelésnek hatalma, s valamint a többi királyi jog is, melyek ő Felségét mind a két hitvallásu evangéliumi egyház körül illetik, melyeknek valamiképpen megcsorbítását ő Felsége soha meg nem engedi.

5. A mindkét hitvallásu evangélikusoknak jövőre mindenkor szabad legyen iskolákat is, szintugy alsókat, mint nyelvtaniakat, nem csak melyeket birnak, megtartani, de ujakat is, akárhol szükségesnek látandják, valamint főbbeket is, hozzájárulván azonban előlegesen ezekre nézve a királyi jóváhagyás, felállítani és ott iskolatanítókat, tanárokat, igazgatókat, aligazgatókat meghívni és elbocsátani, számukat szaporítani, vagy kevesbiteni, úgyszinte bármely iskolák igazgatóit, vagy gondnokait mind helybelieket, mind főbbeket és legfőbbeket, saját hitvallásu embereikből választani, a tanítás és tanulás módját, szabályát és rendét, (épségben maradván ő Felségének ezen iskolákra nézve is a főfelügyelésnek, mint előre bocsátott, az ország törvényes kormányzékeni útján gyakorlandó hatalma) rendezni, azonban, a KK. és RR. alázatos felterjesztése nyomán, ő Felsége által meghatározandó közoktatási rendszer ezen iskolákra is, (ide nem értetvén mindazáltal a vallás tárgyai, melyeknek minden vallásnak sajátjaul kell maradniok) ki lesz terjesztendő. Ezen kívül, az ő tanulóiknak nem csak jóltevőikhez adomány-elfogadás végett, és a lelkész segítségére bizton elmenniök, de tanulmányozás okáért a külföldi akadémiákra is, minden akadály nélkül szabadon kimenniök, és a számukra ott alapított ösztön-díjakat felvenniök megengedtetik. Továbbá, megengedtetik: hogy mind szimbolikus, mind hittani és az ájtatosság gyakorlataira tartozó könyveket szabadon nyomtattathassanak, magok által rendelendő különös, és a királyi tanácsnak névszerint bejelentendő saját hitvallásu könyvvizsgálók felügyelése alatt, azon kikötéssel azonban, hogy a könyvekbe a katholika vallás ellen semmi gúny, vagy csufo-

lódás be ne iktattassék, a felelet terhe azon gúnyokra, vagy csufolódásokra nézve a kinyomatást megengedőkre nehezedvén, s azon királyi rendelet, hogy az ujabban nyomtatott könyvekből három példány, mindenkor a királyi helytartósági tanács útján, ő Felségének megküldessék, e könyvekre is kiterjesztetvén.

6. Az evangélikusok által, a katolikus papoknak és iskola-tanítóknak, vagy az egyház más szolgálóinak akár készpénzben, akár természetiekben, vagy munkákban eddigelő fizetett papbér, vagy ágybér jövőre egészen megszűnjék és a jelen országgyűlés törvénycikkeinek kihirdetésétől számitandó három hónap mulva, az többé sehol meg ne vétethessék, ha csak az evangélikusok az említett lelkészek szolgálatát önkényt nem használják, mely esetben azon cselekvényekért a katolikusokkal egyenlő papbért tartoznak fizetni. Mikép teljesíttessék pedig kárpótlás a katolikus lelkészekre nézve ez elvesztett jövedelmekért: az iránt a helytartósági tanács fog meghallgattatni, egyszersmind azoknak kijelentetik: hogy ő Felsége abba soha sem fog beleegyezni, miszerint ezen kárpótlás címe alatt akár az adózó népre, akár a kir. kincstárra bármely teher háruljon. Az egyházak, paplakok vagy iskolák építése, vagy kijavitása alkalmával pedig, sem a katolikus nép az evangélikusoknak, sem az evangélikus nép a katolikusnak kézi, vagy szekerezési munkákat szolgáltatni, ne köteleztessék, és az ez iránt kötött szerződések megsemmisítetteknek tekintendők.

7. A mindkét hitvallásu evangélikus lelképásztorok, a saját hitvallásu betegetek és foglyokat, a rendőrség szokott óvakodásai mellett, mindenkor szabadon és mindenütt meglátogathatják, halálra készíthetik és a kivégzésre ítélték mellett, nyilvánosan a vesztés helyén is, a nélkül azonban, hogy szónoklatot tartsanak, jelen lehessenek: a róm. kath. papoknak pedig, midőn betegek, foglyok és elítéltekhez hivatnak, az odamenetel, a rendőrség szokott óvakodásai mellett, semmikép se tagadtassék meg.

8. A közhivatalokra nézve, mind a nagyobbakra, mint a kisebbekre határozatlik: hogy azok, a magyar közügyek iránt jól érdemesült és a törvény kívánta tulajdonságokkal bíró hazafiaknak, minden valláskülönbség nélkül adassanak.

9. Az evangélikusok a törvénytábla eskü-tételről, ezen záradékra nézve: «A boldogságos szűz Máriára, Istennek szenteire és választottaira»: fölmentetteknek nyilváníttatnak.

10. Az evangélikusok alapítványai, melyek egyházaik s lelkészeik, továbbá, bármely nevű iskoláik, kórházaik, árvaházaik és az ágostai s helvét hitvallásu bármely szegények, vagy ifjuság számára rendeltettek, vagy jövőre rendeltetni fognak, valamint az alamizsnák is, azoktúl semmikép el ne vétessenek, se az ő kezeikből és kezelésük alól, semmi ürügy alatt, ki ne vétessenek, ezen kívül ezen alapítványok, igazgatása azoknál, kiket az ő kebelökből a helyes rend szerint megillet, épségben és sértetlenül hagyassék, azon alapítványok pedig, melyek a mindkét hitvallásu evangélikusoktól az utolsó kormány alatt netalán elvétettek volna, azoknak tüstént visszaadassanak, a királyi főfelügyelés, hogy ezen alapítványok az alapítók szándéka szerint kezeltesse, és osztassanak ki, azokra is kiterjesztetvén.

11. A mindkét hitvallásu evangélikusok minden házassági ügyei azoknak saját egyházi székei biráskodására hagyassanak: ő Felsége azonban királyi tiszténél fogva, meghallgatván magokat a mindkét hitv. evangélikusokat, előlegesen kellő intézkedéseket teend, nemcsak hogy ezen egyházi székek a pörlekedő felek teljes biztosságára kellőleg szerveztessenek, de magok az elvek is, melyek szerint ezen egyházi székek a maga idejében, a házassági ügyekben biráskodni fognak, felügyelés és megerősítés végett elibe terjesztessenek. A közben pedig e házassági ügyekben az utóbbi években fennállott elvek szerint, a világi törvényszékek fognak biráskodni, tudniillik: a saját birói törvényszékkel ellátott vármegyékben és kerületekben azoknak törvényszékei, a szabad királyi és bányavárosokban pedig azoknak tanácsai, fenmaradván a királyi táblára, s a szükséghez képest, a hétszemélyesre is a főlebbezés, világosan kitétetvén itt azonban, hogy az elválási ítéletek, csupán csak polgári következményeikre nézve tekintessenek mindenütt érvényeseknek, a püspököket pedig az ily kötés semmiségének elismerésére, és azt a katolikusokra leendő kiterjesztésre nem kötelezhetik. A mi illeti a hazai törvény által tiltott, az evangélikusok elvei szerint pedig megengedett fokozatokbani házassági fölmentéseket, ő Felsége az evangélikusokat, az efféle fölmentéseknek ő tőle leendő kérése szükségétől, tudniillik, a harmadik, vagy negyedik fokozatban, mint már az előtt szeretett bátyja, boldog emléké II-ik József császár és király által rendelve volt, egyszer mindenkorra felmenti.

12. A mindkét hitv. evangélikusok, az ekkép alkotott, és örökké tartandó törvény gondoskodása mellett, vallásuk szabad gyakorlatára, egyházaik, iskoláik és paplakaik, valamint alapítványaik föntartására nézve is mindenkép biztosokká tétetvén, az azok és a római katolika vallást hívó országlakosok között mindinkább megerősítendő béke és egyetértés végett határoztatik hogy az említett egyházak, iskolák, paplakok és alapítványok tulajdonaira nézve (föntartatván mindazáltal az evangélikusoknak a Szirmay- és Hrabovszky-, valamint az Apaffy féle alapítvány iránti követelésük, a mennyiben ezt próbákkal támogathatnák), mindkét részről a jelen birtokállapot vétessék föl zsinórmértékül oly móddal, hogy a katolikusok alapítványai a katolikusokra, az evangélikusok alapítványai pedig az evangélikusokra forditassanak, és így jövőre azoknak nemcsak további viszakövetelése szüntessék meg mindkét félről, de ezután bármely ürügy alatt is, egyházak, iskolák és paplakok soha semmi elfoglalásai meg nem engedtethek; azokra pedig, kik ily erőszakos foglalásokra nézve magokat bűnösökké teendik, az 1647-ik 14-ik törvénycikk szabta 600 magyar forint büntetés vár.

13. Minthogy a katolika vallásról, a békekötések értelmében bevett valamelyik evangélikára leendő áttérés a katolika vallás elveivel ellenkezik, nehogy az vaktában történjék, az előjövő efféle esetek ő kir. Felségének feljelentendők lesznek; meghagyassék továbbá szigorú büntetés alatt, hogy senki se merjen semmi katolikusot, bármely módon édesgetni az evangélikus hitvallás elfogadására.

14. Már föntebb nyilvánított, hogy csak az evan-

gelikusoknak e jogai csak Magyarország határain belül érvényesek: és így Dalmát-, Horvát- és Tót-országok, helytartósági törvényeiknek további használatában meg hagyatnak; ugyanezért az evangélikusok azon országok határain belül, sem jószágok birására, sem köz- vagy magán-hivatalokra nem képesek: szabad lesz azonban az ágostai és helvét hitvallásu evangélikusoknak ősi birtokjogaikat azon országokban is rendes törvény útján visszaszerezni, melyekben, ha valamely birtokot nyerne, ő Felsége fentartja magának az ő kármentesítésökrül gondoskodni, ezenkívül némely ágostai, részint helvét hitvallásu helységek alsó Tót-országban, jövőre is, ne csak semmikép ne háborgattassanak, de a vallás szabad gyakorlatában is azon módon, mint most vannak, továbbra is meghagyassanak; végre, kereskedés, vagy gyárak végett, szabad maradjon mindkét hitvallásu evangélikusoknak, lakást, kibérlés jogán, és így minden, akár nemesi, akár polgári telek-tulajdonossága nélkül, ott felvenni.

15. A vegyes házasságból született és születendő gyermekek, mely házasságok mindenkor katolikus lelkészek előtt lesznek kötendők, melyeket azonban bármikép s bármily ürügy alatt akadályozni, szabad nem léssen, ha az atya katolikus, annak vallását kövessék, ha pedig az anya katolika, akkor atyjuk vallását csak a gyermekek követhetik.

16. Mind azon házassági ügyek, melyek már kötötésükkor vegyesek voltak, mind azok, melyek valamelyik félnek az evangélikus vallásról a katolika vallásra történt áttérése által vegyesekké lettek, minthogy mindkét esetben igazi szentség forog fenn, a katolikusok szent székeire bizatnak.

17. A katolikusoknak most szokásban levő ünnepeiket, a külső eljárásra nézve, nem azonban a magányosban, hol a lármás munkákon kívül minden egyebek folytattathatnak, a közbotránkoztatások eltávolítása végett, az ágostai és helvét hitvallásuak kötelesek lesznek megtartani, ide értvén, hogy a földesuraknak és minden család-atyának, tisztí ügyészi kereset alatt meg lesz tiltva, akár katolikus, akár evangélikus jobbagyaikat, és cselédeiket, az ünnepek és saját szertartásaik s áhitatosságaik megtartásában akadályozni.

A papi fizetések emeléséről.

(Vége.)

De, hiszen a szabály értelmében be kell minden évben fizetni a tőkét is, s így meglesz az árkülönbözet. Igen, de itt meg az a kis baj van, hogy ez esetben új kötlevelet kell kiállítani, ezt a községi jegyzővel kell megiratni, mert különben, ha panasz merül fel, nem igen siet a panaszt elintézni. A kötlevel megírása 50 kr, bélyeg 7 kr, nó, meg a kezeseknek is az idő vesztésért egy kis áldomás kell, minek ára 15 kr. E szerint, a költség 72 kr, kamat 80 kr, összesen 1 frt 52 kr, s így 2 frt 40 kr kölcsön után fizet az adós 1 frt 52 krt. Hát, ez is áldás-e a népre? Hát, ez sem uzsora?

A magtárak létesítését csak is a hires «a cél megszenteli az eszközöket» jezsuita-elv létesítette, de ezen intézményt ma el kell itélnünk, mert ennél a szegény nép kifosztására alkalmasabb eljárást nem lehet találni.

De a törvény is elítéli azt. Mi legalább egy alkalommal a járásbíró ítélete nyomán hat litervéka tőke-rozsunkat elvesztettük.

A magári tőkéknek minden évben való felhajtása nagyon sok keserűséget szerez a papnak, s ha tulságos szigoruan jár el, olykor-olykor meglepetésben is részesül, p. o. kivágják a szőlőjét, vagy egyéb kárt tesznek, (közelebrül egyik paptársamnak egy darab búza-vetését kapálták ki a kamatok behajtása miatt.)

Bodor Antal úr a fehérvizi egyházközségre nézve ezeket írja: «P. A. ur saját egyházmegyéjében fekvő ezen egyházközség ügyeit bizonyára nagyon jól ismeri s tudja azt is, hogy a vagyoni ügyek éppen nincsenek rendben» stb. Igen is, ismerem, és éppen azért nem látom azt rendetlennek. Nehány évvel ezelőtt, mikor még a hármast vizitáció járta, szerencsés voltam, mint jegyző-helyettes, Fehérvizen megjelenhetni, s ott a következő vagyonekezelést észlelni. Az egyházközségnek vagyona földtermentesítési kötvényekbe volt fektetve; ezen kötvények a gondnok ur szállásán levő «tűzmentes Wertheim»-féle szekrényben voltak elhelyezve, a folyó jövedelmek takarékpénztárba tétettek, míg 1,000 forintra szaporodtak, s akkor új kötvény vásároltatott vele. Azt hiszem, hogy az egyházkerületi pénztárban is csak ilyen formán kezelik. A mi a biztosítékot illeti, mi a gondnok urnak mintegy 80—100 ezer forintot érő, s nagy részben fekvő vagyont elég biztosítéknak tartottuk az egyház néhány ezer forintjának biztosítására.

Hogy a papi állomás nem töltetett be, annak oka a következő: egyházmegyénk nem akar olyan papi állomást szervezni, a mely segélyre szoruljon; továbbá, az egyházközség közszükségei fedezésére is alapot akar gyűjteni s végre az egyetlen-egy szobából álló papi viskó helyett alkalmas papi házat kíván építtetni s csak azután akarná az állomást betölteni.

Nem akarjuk mi a sinlődő, segélyt kéregető egyházközségek számát szaporítani, mert aránylag ezekben ugy is eléggé bővelkedünk.

B. A. urnak egyházközségemre vonatkozó azon észrevételére, hogy «a papi állomásnak 1862—64-ig betöltetlen állása alatt az egyház volt urbéres tagjainak nagy része nem tudott magyarul», röviden csak ennyit jegyez meg: az igaz, hogy nem tudtak, de nem azért, mint ha az alatt a pár év alatt elfelejtették volna; nem, hisz ezek már akkor nem felejtették el, mert nem is tudtak. Ezek közül a 70—80 éves emberek is, a mint én kikérdeztem, már a szülői háznál is csak oláh nyelvet hallottak, mint hogy azoknál is az volt szokásban. Ugy látszik, a magyar nyelvet még abban a korban felejtették el, midőn akárhány magyar mágnás-család nem szégyenlette azt elfelejteni. Volt ugyan régebben is iskola, de az akkori 3—4 havi rendetlen iskolával a magyar nyelvet annyira elsajátítani nem tudták, hogy azt társalgási nyelvül használhatták volna s így a mi keveset tanultak is az iskolában, hamar elfelejtették. A B. ur által felhozott két év nem a magyar nyelv elfeledésének kora volt, hanem éppen akkor kezdett a nyelvtanulás lendületet venni, még pedig mélt. gr. Kun Kocsárd ur maga indított ez iránt mozgalmat; a gróf ur maga kért fel három lozsádi birtokost, hogy egy-egy rápolti

fiut «magyar szóra» a lozsádi iskolába járatásra elfogadjanak, a negyediket pedig a gróf úr maga fogadta el, s midőn a fiu eléggé megtanult magyarul, vissza bocsátotta újból Rápoltra.

De, bevégezem már igen hosszúra nyult cikkemet, örömet nyilvánítvam a felett, hogy indítványom nem volt egészen «kiáltó szó a pusztában», mert legalább egy embert, ha nem is egészen, de legalább részben megnyertem azon eszmének, hogy a papi állomásnak ürességben hagyása folytán keletkező papi jövedelemből fizetés-megváltási és javítási tőke létesíttessék, s ez az ember éppen Bodor Antal ur, ki így ír: «hogy a papi kepe-megváltó alap létesíttessék és pedig nem csak a hivek áldozatkészségétől függővé téve, hanem kötelezőleg» (tehát a kényszerhelyzet megteremtése által), «örömmel üdvözlőnk egy oly törvénycikk meghozását, melyben mondassék ki, hogy az ürességben levő és jövő papi állomások mindazon egyházakban, hol a papi kepe-megváltó-alap még nem létesített s a fizetés 800 frtot meg nem haladja, egy évig üresen hagyatnak s a jövedelem-fizetéssel kapcsolatos kepe-megváltó-alap létesítésére fordíttassék.»

De, ha egészen nem is fogadta el indítványomat, azt hiszem, lassan-lassan elkövetkezik az idő, midőn mind többen-többen fognak csatlakozni ahhoz, mig végre ez úton a papi állomások feljavítása megkezdetik, s lassan-lassan el is éretik, mi hogy úgy legyen, egy boldogabb jövő érdekében, szívből kívánom.

Péter Albert,
n.-rápolti pap.

Az egyházmegyéből.

A sz.-udvarhelyi egyházmegye közgyűlése.

(Vége.)

Ezután Darvai Lajos egyházmegyei főjegyző aa. olvasta az egyházmegyei tanács működéséről szóló terjedelmes és kiváló nagy gonddal összeállított jelentését. A közgyűlés éljenzéssel fejezi ki teljes meglegedését s elhatározza, hogy egész terjedelmében vétessék jegyzőkönyvre.

Egyházmegyénk tanácskozó testületének eddig házsbálya kidolgozva úgy látszik nem volt. Nem, legalább a közelebbi időben. A szabályok elkészítésére nagys. Sebesi Ákos, gondnok úr volt felkérve. Nem kimélte a fáradságot egyházunknak, egyházi ügyeinknek e buzgó, lelkes apostola most sem. Maga olvasta fel pontról-pontra a nagy utánjárással, éles belátással és kiváló tapintattal megírott munkáját. A gyűlés egyhangulag a legmélyebb köszönettel tette magáévá.

Erre délután a tanács- és köztörvényszéki bírák, továbbá az új tanítók felesketése és a fiatal papok bekebelezése következett. Dr. Nagy Sámuel, ügyvéd, mint köztörvényszéki bíró és Miskolci Károly, ugyancsak ügyvéd, mint tanács-bíró tették le esküjüket. Veres Ferenc, parajdi, Kis József, bika-falvi, Péter Izsák, hodgyai, és Jakab József, mátisfalvi tanítók esküje szintén bevétetett. Megtörtént Fábrián Márton, mátisfalvi, és Bajkó György, bethfalvi ujonnan választott papok bekebelezése is. Isten adjon erőt mindeniknek a szép, de terhes, nehéz hivatás betöltéséhez!

Most következett a közgyűlés legszebb és legerdekesebb tárgya, a temetkezési segély-egylet megalakításának kérdése,

melyre a főtiszt. püspökiszék hívta fel az egyházmegyét. Ezen igazán nemes jellegű, a közszükségnek annyira megfelelő tárgy szőnyegre kerülését mindenki, ugyszólva, lázas izgatottsággal várta. S ha éppen azért a kelleténél tán többet időztek is e kérdésnél, bizony, nem volt kárára az ügynek. Szébbnél szebb és lelkesebb beszédek lehetett hallani ez alkalommal. A részletes javaslat-készítéssel Veres Ferenc, a fáradhatatlan, ősz, köztiszteletben álló derék egyházmegyei direktor volt megbízva. Derék volt munkája is, mint maga, telve életbölcseccsel, tapintattal, éles belátással és gondossággal. Ő nem központi, hanem egyházmegyei papi temetkezési segély-egyletet akar életbe léptetni, 50 kr. évi tagsági díjjal. Mely, mivel minden rendes, avagy nyugalmazott pap köteles tagja lenni, öt év lefolyása alatt annyira növekedik, hogy minden halál-eset. alkalmával képes lesz 50 frtot adni segélyképpen, s fokozatosan így mind emelkedik. Az egyházmegyének körökre osztását javasolja a szerint, a mint a közlekedési viszonyok megengedik. Minden körbe legalább hat lelkész kell, hogy tartozzék. Ha a körbe tartozó lelkész temetésén (melyről a presbiterium, illetve, a gondnok értesíteni tartozik) meg nem jelenik valaki palástosan, kellő indokolás hiányában, a tagsági-díj kétszeresét fizeti. A segélypénzt az e célra választott pénztárnoktól lehet átvenni az esperes utalványozásával. A javaslat többi részét elfogadta a közgyűlés, csak a tagsági díjra vonatkozó pontnál fejlődött ki hosszabb vitaközvetítés, eszmecsere. Sokan kevésnek tartották előre is a 50 forint segélyt. Némelyek egyszerre 100 fitra szerették volna felemelni. Végre, az esperes közvetítő indítványa lett elfogadva ez alkalommal, Bod Károly tanár javaslata értelmében. E szerint, egy pap temetésére adnak 50 frtot. Minden rendes lelkész egy forintot fizet be. Az első temetés után újra tartozik beadni a másodikat, a 2-ik temetés után a harmadik forintot, s így tovább. Ezzel az egyházmegye elérte, hogy minden pap halottjának adhat 50 frtot és készletbe is marad 50 (ha be lehetne mind fizettetni). De megtörténhetik, hogy némely évben 3—4 forintot is kell fizetni, más évben pedig egyet sem. Ez is elég jó megoldása a dolognak, különösen, ha az öregekre tekintünk, de az ősz direktor javaslata talán mégis inkább és biztosabban megfelelt volna a gyakorlati élet követelményeinek. Méltóan hangzott fel az az igaz protestáns szellemtől áthatott lelkes beszéd is, melyet Szakács Mózes tanár mondott, sürgetve és kérve az egyházmegyét, hogy a tanítókat se hagyja ki ezen egyletből. Az egyházmegye a legjobb indulattal van, mint mindig, úgy most is a tanítók iránt. Megnyitja ez alkalommal is az ajtót azok számára, kik be akarnak lépni. De kötelezővé nem teheti, mert egymásután nyújtják be kérelmüket arra nézve is, hogy a gyámintézet kötelékéből bocsáttassanak el, mivel az állam itt a mennyit kapnak, annyit levon. Az egyik teher hordozása tehát rajtok büntetés. Hogy az állam ezen eljárása mennyiben való, nem tudom, de valószínű, hogy a szél fuvatlan nem indult. Másfelől, a papi és tanítói gyámintézet kezdetben együtt volt, s ekkor is mindjárt arra törekedtek, hogy elszakadjanak, a mi meg is történt. A jelen volt tanítók nagyrészt szintén oda nyilatkoztak, hogy újabb terhet venni magukra, nem hajlandók. Így maradt ezen egylet mégis egyelőre: «Papi temetkezési segély-egylet»-nek.

23-án, az előbbi nap jegyzőkönyveinek hitelesítése után, melyeket felváltva a két jegyző vezetett, nevezetesebb és több időt igénybe vevő tárgy volt az udvarhelyi egyházközség élő,

ugynevezett krajcáros tőkéjének ügye, melylyel az egyházkerületi képviselők, illetőleg, az egyházmegyével közös költségek fedezéséhez kellett volna járulnia. E tartozását az egyházközség, azonban, 1875-től fogva nem fizette. Nem pedig, mint papja és képviselői mondják, azért, mert senki sem kérte. 1886-ban az egyházmegye előállott követelésével, de tényleg azután sem fizetett semmit. Ezen még több érthetetlen tény magában foglaló és meglehetősen bonyolulttá vált ügyet, hol még a felek is ingerültekké kezdtek lenni, mikor egyik hatalmasan kezdett hivatkozni arra, hogy ő püspöki vizsgálat alatt levő egyház, a másik pedig az 1872-iki ide vonatkozó szervezeti törvényre mutatott rá: hosszas vita után végre baráti jobbot nyújtva, úgy egyeztek meg, hogy 1886-tól kezdve az egyház 1891. jan. 1-ig a mivel tartozik, kifizeti, a többi pedig, mint az egyházmegye által is nem egészen biztos és tisztázott követelés, leiratik. Egyszersmind, az egyházközség képviselői kijelentik, hogy ezen év elejétől kezdve, a közösen küldött képviselők költségéhez nem járulnak, mert már három tanítói állást szerveztek, s így külön képviselőt fognak küldeni. Kérik az egyházmegyét, hogy ne rójjon rájuk semmit a más közös ügyek fedezése címén se, mert hiszik, hogy ezen esetben az egyházközség a tanácskozási termet ezután is ingyen fogja rendelkezésére bocsátani. Az ajánlat forma nyilatkozatot megnyugvással veszik tudomásul az egyházközség határozott feleletéig.

A felső-szabolcsi egyházmegye papi értekezletének felhívó átirata, melyben egy hivatalos színezettel nem bíró, protestáns szellemű napi lap pártolására és a protestáns irodalmi társaságot népies kiadványok megindítására hívja fel, nálunk is közgyűlés elé került. Fájdalom, a már meggyérült tagok és még sok más felhalmozódott ügy miatt kellő figyelemre nem tudták méltatni. Így csak abban állapodtak meg, hogy elvileg pártolják a nemes ügyet, azonban, jelenleg kivihetőnek nem tartják. De biztos tudomásunk van arról, hogy úgy a régen alvó Papi Értekezletek ügye, mint az egyházmegyei könyvtár, a már szép kis multtal bíró protestáns irodalmi társaság nálunk annyiszor hiába elhangzó szózata felszínre fog kerülni és akkor, szeretjük hinni, és remélni, kellő méltánylásban fog részesülni. Mert pirulva kell kimondanom, hogy most az irodalmi társaság 3-ik évében tán 10-en sem vagyunk, kik tagjai volnánk ezen derék vállalatnak. *)

Ezután építkezési és más apróbb, jelentéktelenebb kérések nyertek elintézését. Melyek közül mégis ki kell emelnünk a peteki magtár ügyét. Itt már ezelőtt több évvel 190 véka gabona olyan kezekben volt, hogy teljesen behajthatatlanná vált. Kezelője azonban a jó reménység fejében azután is írta utána a kamatokat, s így tetemes összegre szaporodott. Az ide kiküldött bizottság azt mondja, most is behajthatatlan. Az egyházmegye tehát, mit régen is meg kellett volna tennie, törölte. Az esperest pedig utasította, hogy a meglevő biztos tőkét is szedesse fel, illetőleg, nyújtson segédkezést a papnak ezen munkájában, és helyeztessék takarékpénztárba a begyűlt összeget.

Végén az államsegélyre beérkezett nagy számú kérvény láttatott el.

Ezen tartalomdús tanácskozások után esperes aa. megköszönvén a képviselők szives megjelenését, a gyűlést bezárta.

X.

*) Nő, erre nézve mi is a legmelegebben kérjük fel a derék egyházmegyét, hogy e csunya hibát gyorsan ki kell korrigálni. Ha mi nem tesszük, hát kicsoda tegye? Szerk.

II.

A marosi egyházmegyéből.

Sokáig haboztunk egykor a «P a p i é r t e k e z l e t e k» felelevenítésének idején: hogy vajjon isteni tisztelettel kös-sük-e egybe értekezletünket, vagy ne? A vélemények meg-oszoltak. Végre is győzött azon elv, hogy hiveinktől elzárni magunkat, nem szabad; velők érintkeznünk, reájuk hatnunk kell ezen uton is, mert csak úgy lehet értekezleteinknek minden irányban ható sikere. S hogy csakugyan helyes volt értekezleteink isteni tisztelettel való megnyitásának behoza-tala, mutatja fényesen az eredmény. Hiveink érdeklődnek s nem csak templomainkat töltik meg, hanem a felolvasásokon is tömegesen megjelennek s figyelemmel hallgatják eszme-cseréinket. Aztán, szétoszolva, ők maguk gondolkoznak, be-szélgetnek a hallottak fölött.

Nó, tudom, üres templom, mezőn munkálkodó nép, egy-két pap lesz jelen azon az Értekezleten, melyet a «Be-kecs-alji papi értekezleti fiók kör» május 4-re tűzött ki Már-kod községébe: hangzott a jóslat a kételkedők ajkáról.

Miért lesz úgy? Hát a huzamos mostoha idő miatt, mely megkésleltette a mezei munkát.

Nem úgy lett.

Mióta «Bekecsalji papi értekezleti fiók-körünk» él, soha annyi pap nem volt jelen, soha oly népes gyülekezet előtt nem tartotta felolvasásait, mint éppen Márkodbau, máj. 4-én.

Gyönyörű szép májusi nap volt. Mint m'kor szeret-teinktől huzamosan távol vagyunk, s a viszontlátás örömé-ben kiöntni akarjuk rájuk szívünknek minden érzetét, mitől a távol megfosztott: úgy a nap egész erejéből ontá kedve-sére, a földre áldó sugarait. Nyíló virágok illata, madarak csattogó dala, munkás nép csöndes, vallásos zamatu éneke szállott, röpkedett, zsongott a természet nagy templomában, áldva, imádvá az alkotót.

A hogy a harangok templomba hívó hangja megkon-dult, bár itt élő hiveink híresek kiváló szorgalmukról: üres lett a mező, csak a pacsirta szántott tovább, és sietének a szomszéd községekből is Márkodbau gyűltekkel, az isten há-zába. Mint ha ünnep lett volna: megtelt a templom.

Lőrinci Lajos, csikfalvi lelkész, fiók-köri elnök, mélyen átérzett szép imában emelkedett a minden áldások adójához.

Staudner Mátyás, bööi lelkész, Máté VI—II. verse alapján mondott csinosan kidolgozott, rövid, de velős, egy-szerűségével igazán megható, tanító egyházi beszédet.

Isteni tisztelet után a kicsinyek templomába, az isko-lába tért be az egész templomi gyülekezet, meghallgatni a felolvasásokat.

Először Szász Károly, ny-szeredai lelkész olvasta fel tanulmányát a magyarok vallásáról a keresztyénség felvéte-léig, megszilárdulásáig. Bár terjedelmes volt a felölelt anyag, de oly ügyesen, vonzóan volt feldolgozva, hogy nem fárasztott, de mindvégig lekötötte a figyelmet. Utána Nagy Mózes szt.-gericei lelkész értekezett arról, hogy eltemethetők-e egy-házi szertartással a keresztleetlenül elhalt kisdedek? Vagyis: harangozásnak, imának, esetleg rövid elmélkedésnek van-e helye a keresztleetlenül elhalt kisdedek koporsója fölött? A kérdésre igenlőleg felel. Érvei: kötelességünké teszi a ke-resztleetlenül elhaltak egyházi szertartással való eltemetését hitünk, a babonának, tudatlanságnak irtása, emberi voltunk, emberi méltóságunk meggondolása. Ellenkező vélemények hangzottak; de a tárgy bővebb megvitatása szűkebb körre halasztatott. (Soha se tessék e felett vitatkozni és vesztegetni a drága időt. Az értekezőnek feltétlenül igaza van. Szerk.)

Mindkét felolvasás központi értekezleten leendő felolvasásra is ajánltatott.

Őszi értekezletünk helyéül Böö, esetleg Selye, idejéül október 31-ke tűzetett ki.

Bekecsalji papi értekezleti fiók-körünk történetében egy fényes lap a Markodé leend. E nap is bizonyosságot tett ar-ról, hogy ha mi magunk lelkesedünk, lelkünk tüzetől mások is lángra gyúlnak, s az eszme életre kél, hódít. E nap is bizonyosságot tett arról, hogy népünk fogékony a nemesre, a jóra; isten országának terjesztésében maga is apostol lehet, ha nem rejtik szeme elől véka alá a meggyújtott gyertyát. E nap is bizonyosságot tett arról, hogy nincs elveszve az az idő, melyet a «P a p i é r t e k e z l e t e k» ápolására fordítunk. Pedig erre még manapság is sokan hidegen néznek; maga után nyomokat nem hagyó tüneménynek tekintik. (Nincs igazuk. Szerk.)

Mi nem úgy nézzük, nem úgy látjuk, nem úgy tapasztaljuk. Igaz, miénk csak a munka, istené az áldás. Isten áldása legyen további munkálkodásunkon!

T Á R C A.

XXVI. zsoltár.

Légy birám istenem,
Hogy én oly hű vagyok,
Hogy benned biztam csak,
S reményim oly nagyok.

Vizsgálj meg Jehova,
És aztán kísérts meg,
Gyujtsd lángra lelkemet:
És szívem nem reszket.

Mert a te tetszésed
Énnekem új élet,
Jó úton haladva,
Igdébcn így élek.

Nem társak én velem
A hitvány gonoszok.
Talányos útakon
El sem is indulok.

A mámor pohara
Elöttem csak üröm,
S a vétkes gazokat
Mellettem nem tűröm.

Kezeim megmosom:
Im tiszta életem,
És te szent oltárod
Magamhoz ölelem.

Dicsérő énekem
Nem hallgat, nem pihen,
Fenhargon szólja szám
Csodáid nagy hiven.

Ohajtom, óh isten,
Házadnak oltalmát,
És a te hajlékod
Szentséges szent voltát.

Ne szárazd véremet
A gazok karjára,
Noha mint azoké:
Valóm is csak pára;

(H é b e r b ő l.)

És habár lelkőkre
A hűn üt bélyeget,
S jobbkezüik a pénzzel
Csábitón integet

Én pedig örökké
Hűségben hűn jártam
Óh, válts meg hát engem,
Könyörülj óh rajtam!

Megállnak lábaim
Szilárdul, erősen:
Imádság házában
Imádlak nagy isten.

Molnár Lőrinc,
IV. éves hittanhallgató.

Egyháztörténeti adalékok.

I.

Bethlen Gábor megengedi Erdélyi Istvánnak, hogy a somkerekéi romlott templomot újra építse és a temetőhelyet is neki konferálja. 1617.

Gabriel Bethlen Dei gratia, etc.

Fidelibus nostris Salutem, etc.

Mivel hogy Belső-Szolnok vármegyében az mi becsületes hívünk, Tanácsunk és Thorda vármegyének egyik Főispánja, Erdélyi István uram jószágában, Somkerekén az falu között, mely templom volt, a sok háboruságok miatt ugyannyira elpusztult és romlott állapotban van, hogy az ott való szegénység elégtelen annak megépítésére. Akarván azért inkább, hogy az isten tiszteleti és szolgálatjára megépíttessék, hogysem mint ennél is inkább elromolván, vadaknak barlangja legyen: megengedtük azért az megnevezett hívünknek, hogy megépíthesse, bírassa és religióját, devotioját minden ceremoniáival libere exerceálhasson benne, sőt, mivel hogy az eleinek temetőhelye volt, sajátul és örökösön maga maradéki és successorinak jure perpetuo et irrevocabiliter conferaltuk cum omni jure nostro regio. Hagyjuk azért és parancsoljuk serio, hogy valamikor az megnevezett templomot Erdélyi István, uram vagy maradéki építeni akarják, úgy mint sajátját és örökösét építeni és szabadosan birni engedje, sőt ezért se magát személyében, jószágában, marhájában, se alattavaloit megbántani, avagy károsítani ne merészelje, hanem inkább oltalommal legyen, non obstante quavis praesentium literarum diurnitate. Secus nullo modo facturi. Praesentibus perlectis exhibendis restitutis. Datum in Civitate nostra Bistriciensis die decima mensis decembris. Anno Dni Millesimo sexcentesimo decimo septimo. G. Bethlen mp. (L. S.)

Eredetije a gróf Teleki-nemzetség levéltárában, 7511. sz. a.

II.

A geryeszegi templomot a kiküldött fejedelmi biztosok az articulusok értelmében a reformátusoknak ítélik. 1643.*)

Anno 1643 die 23 mensis Septembris.

Az miképpen nekünk a mi kglmes urunk ő Naga specialiter parancsolt, nekünk, alázatos igaz hiveinek, hogy elmennénk az ő naga kglmes parancsolatja szerint Geryeszegre és orthodoxa religion catholica religion levő atyafiak között az ő naga statutuma szerint sequestratiot tennénk. Mi azért a mi kglms urunk ő naga parancsolatjának nagy engedelmisséggel engedvén, elmentünk ad faciem loci és ex ambarum partium allegationibus et responsionibus az mi kicsin és vékony ítéletünk szerint, isten segítsége velünk lévén, ilyen deliberatiót töttünk:

Propositio reverendi viri Stephani Szőlősi, orthodoxae religionis in Comitatu Thordensi Senioris. Elsőbben is én azt kívánom kgtektől Commissarius uraim, az mi kglms urunk ő

*) A különböző religion levő helyekben, a hol csak egy volt a templom, a régi végzések szerint (articulus anno 1615, 1630) a major pars-nak per commissarios mindenik recepta religioból aequae idoneos ad id deputatos szokott igazításba vétetni és a melyik religion levők több számuakon találtak lenni, azoknak adattatni a templom. Közönségesen pedig a többi religion levőknek mind számok, mind a közös templomnak proportiojok szerint ellimitált más templomot építtetni ezen régi articulusok megújítottak és helyben hagyattak az Approbata-ban 1653-ban. Pars. I. tit. 1. articulus VII.

naga méltóságos parancsolatja szerint az hallgatókat connumerálja és az ország articulusa szerént, az major parsnak az templomot az parochia házzal és ahoz illendő földekkel és bonumokkal adjudicalja és resignálja.

Az catholica religion levő és Csákiné asszonyom részéről Iszlai György által így replical: Im hallom mit kívánjon és allegaljon kgd Esperes uram, melyre breviter azt mondom: Ezt a templomot ab antiquis temporibus az Erdélyi familia építtette és birta és az ngos Csáki Istvánné asszonyom, az szegény Erdélyi uramnak legitimus Succesor; másik, hogy ezt az falut éppen birta az szegény Erdélyi uram és most is éppen bírja az asszony: Ergo az Domina terrestriától az popule nem kívánhatja a templomot.

A (= actor = felperes) dicit: Most elsőbben nem kívánok én egyebet, hanem csak azt, hogy az mi kglms urunk parancsolatja és az ország Statutuma szerént kgltek connumeráljon, az connumeratio után szólok én a templom dolgozóhoz.

Erről a részről való deliberatum:

Connumeráltassanak az hallgatók és azután a templom dolgozóról szóljanak bővebben, mert addig a templom felől deliberatio nem pronuntialtathatik.

In ea parte a Catholicusok appellálnak.

A (= actor) iterum subjungit: Nem lehet appellatio, ratioja, mert efféle dologban nem szokott appellatio lenni, nem is admittaltathatik, mivel articulus is, sem példa nincsen.

I (= Inctus = in causam attractus = alperes) dicit: Nem forgottak ő kglmek ilyen dologban, az országnak statutuma nem az ilyenekre néz, mert ezt a Dominus terrestrius építtette, nem az popule: Ergo méltán appellálhatom.

Deliberatum:

Appellatio in ea parte non permittitur.

Az hallgatóknak connumeratiojához kezdvén és diligenter azokat megesketvén, az Calvinista religion levők 45, negyvenötön telének, az Catholica religion levők 37, harmincheten telének.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

= **A konventi nagy bizottság**, melynek egyházkerületünk részéről br. Bánffy Dezső, főgondnok, főtiszt. Szász Domokos, dr. Kolozsvári Sándor és Parádi Kálmán voltak tagjai, egy egész heti kemény munka után, máj. 9-én befejezte tárgyalásait Budapesten. Az átdolgozott javaslatok most már ismét kinyomatnak, leküldetnek az egyházkerületekhez és majd, csak azután kerülnek az egyetemes zsinat elébe, hogy törvénynyé váljanak. Az ut elég hosszú; ám, Rómát nem építették egy nap alatt és a törvényhozás évtizedekre szóló munkát szokott végezni, azt pedig elsietni nem szabad, sem mellőzni azokat a faktorokat, melyeket autonomikus szervezetünk kijelöl.

= **A kolozsvári negyedik papi állomás** betöltése érdekében hirdettet és lejárt pályázat következtében tizenhárom pályázó jelentkezett. A kandidáló bizottság folyó hó 15-re van összehíva, hogy törvényben meghatározott kötelességet végezze.

= **Köztudomásu dolog**, hogy az evang. lutheránusok folyó hó elején, mi reformátusok pedig ez év decembereben fogunk jubiláris egyházi ünnepélyt tartani az 179°/₁ törvényhozás emlékére, mely a szabad vallás-gyakorlatot szabályozta. Nem vonjuk kétségbe, hogy úgy a világiak, mint a lelkipásztorok közül igen sokan ismerhetik a törvény szövegét; de azokért, a kik nem ismernék és mert napjainkban

Folytatás az 11. ív mellékletén.

igen sokat és sokszor emlegetik a 26-ik törvénycikket, időszerűnek tartottuk, közölni azt magyar fordításban, mely 1858-ban készült, tehát abban az időben, mikor a protestáns egyházi ügyek megbolygatása által akarták tönkre tenni Magyarországot és éppen azok lettek egy boldogabb jövődönék élő forrásai. Nem kell mondanunk, hogy az elmúlt század a szabad szellem előnyére sokat változtatott már ugye törvényen, mint általában egész földrészünk viszonyai-ban; de bár az 1848. 20-ik és az 1868. 53-ik törvénycikk a szabadabb szellem kinyomatai: nem lehetünk háládatlanok azok iránt, kik egy századdal előbb az alapvetők voltak és kegyelettel kell megőriznünk emléküket. A törvénycikk közlése által is soha el nem multható tiszteletünknek akartunk

kifejezést adni, és reméljük, olvasóinknak is tettünk némi csekély szolgálatot.

== **Kolozsvári egyházunkban a rendes évi konfirmációi ünnepély** folyó hó 10-én történt meg mindkét templomunkban a hívek nagy részvéte, a szülők mély meghatottsága, és a növendékek élénk öröme mellett. Konfirmáltatott ez alkalommal 111 leány és 92 fiu, összesen: 203.

== **A nagyenyedi ev. ref. tanítóképzőben** az idei tanítóképesítő vizsgálatok f. é. június 17-ik és következő napjain fognak megtartatni. Folyamodni kívánók okmányokkal kellőleg felszerelt kérvényeiket június hó 1-ig terjesszék be az igazgatósághoz. Nagyenyeden, 1891. máj. 10. Nagy Lajos, kép. igazgató.

HIVATALOS RÉSZ

485—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztetett bűni egyházközség énekvezértanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás és egyházhatósági becslés szerint 142 frt 21 kr. értékű kepe és kánonika porció haszon-élvezete; ezenkívül 50 frt rendszeresített évi Emke-segély. A megválasztandó köteles a gyámintézet javára egyszersmindenkorra 20 frtot, s ezenkívül az évi járulékokat fizetni.

Pályázati határnap május 31. Folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aa.-hoz intézendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvárt, 1891. máj. 10.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök

1250—1891.

FELHIVÁS

az építkezési alaphól törlesztő kölcsönt nyert azon egyházközségekhez, melyek részére kamattartozásuk apaszűzására országos segély állapított meg és ezen egyházközségek nt. Espereseihez.

Az építkező egyházközségek által felvett 32 éves törlesztő kölcsönök kamataiból a főt. egyetemes konvent által átvállalt rész fedezésére 3294 frt összeg a folyó évre az országos közalaphól kiutaltatván, a Magyar Földhitelintézet által megküldetett.

Segélyben részesítettek a kisbarcsai, petrozsényi, marosilyei, piski-telepi, abrudbányai, marosludasi, szamosfalvi, szentlászlói, egeresi, sztánai, ördögkúti, bürgeszi, színyei, hagymáslaposi, kis-iklódi, kudui, szászbrétei, kékesi, szászrégeni, holtmarosi, feketei, mező-kövesdi, szentistváni, nyárádtói, n.-ernyei, medgyesi, erzsébetvárosi, dicső-szentmártoni, mihályfalvi, oláhujfalusi, segesvári, fehéregyházi, brassói, hosszufalusi és csikszeredai egyházközségek, még pedig az 1890. évi egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 150—155 lapjain közzé tett kimutatásban feltüntetett kamattartozás részlethordozása végett.

Ezen értesítéssel kapcsolatosan felhívjuk fennevezett egyházközségek keblbi tanácsát, hogy törlesztő kölcsön-tartozásuk után minden év január és július 1-én, az 1 $\frac{1}{2}$ % tőke törlesztő részlet és az országos közalap-segély leszámítása után, az 5% kamatból fenmaradó rész hasonfelét egyházkerületünk pénztárnoka kezéhez felelősség terhe mellett pontosan fizessék be; nt. esperes a fiait pedig megbizzuk annak erélyes ellenőrzésére, hogy nevezett egyházközségeink ezen kötelezettségüknek a maga idejében tegyenek eleget.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1891. május 10.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1181—1891.

FELHIVÁS

az orsz. közalap-segélyben részesített pap a fiaihoz és nt. Esperesekekhez.

Az országos közalaphól egyházkerületünk csekély javadalmazással egybekötött papi fizetések emelésére kiutalt még

pedig a múlt évben tartott főt. egyetemes konvent által 53 egyházközség papi-állomása részére 2210 frtot, továbbá a f. évben tartott egyetemes konvent határozata folytán a mező-nagy-csáni és moci papi állomások részére 50—50 frtot, együtt 2310 frt összeget a magyar Földhitel-Intézet megküldvén, utasítottuk pénztárnok aát, hogy mindenek előtt vonjon le ezen összegből a hivatalos lap mult évi 31-ik számában 1738—1890. szám alatt közzé tett körözüvényben megnevezett 53 egyházközség részére az évi segély 5%-os tőkéje 1 $\frac{1}{2}$ %-os tőkeképzési 2-ik részletébe, valamint a mező-nagy-csáni és moci javadalmak ezen első évi 1 $\frac{1}{2}$ %-ok tőke-törlesztő részletébe 693 frtot és abból az egyes évi javadalom 5%-os tőkéje 1 $\frac{1}{2}$ %-ának megfelelő összegeket a tőkének 32 év alatt leendő egybegyűjtése végett, az illető egyházközség papi-állomása javára letéti kezelés mellett tőkésítse, a fenmaradó 2517 frtot, kétezeröttszáz tizenhét frtot, pedig, folyó évi május 1-től 1892. évi ápril 30-ig folyó évre eső papi fizetéképpen félévi előleges részletekben, vagyis hasonfele részben most és másik hasonfele részben folyó évi november 1-én a javadalmazottak által kiállítandó és az illető egyházmegye nagytiszteletű esperese által láttamozva és együttesen felküldendő nyugtájára adja ki, a hivatalos lap mult évi 31-ik számában közzé tett körözüvényben megnevezett 53 egyh.-község papjának, továbbá évi 35 frtot a mező-nagy-csáni egyházközség papjának.

A mely papi-állomások jelenben ürességben vannak, az azok részére megállapított országos közalap-segélyek felvételéről szóló nyugták az illető egyházközség által állítandók ki, s az esperesileg hitelesítve felküldendő nyugtára a segélyösszeg az országos közalap-számadás rendén kiadásba tétetik, másfelől azonban az illető papi-állomás javára a letéti alapnál bevételbe tétetik.

A papi-állomás betöltetlen volta miatt most letéti kezelésre utalt segélyek az illető papi-állomások betöltésének bejelentése után folyóvá fognak téteteni.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvár, 1891. május 7.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1120—1891.

ÉRTESÍTÉS

az országos közalap-segélyért kérvényező egyházakhoz és pap a fiaihoz és utasítás az egyházmegyék nagytiszteletű espereseihez.

A folyó évben tartott egyetemes konvent egyházkerületünk részére 12,420 frt országos közalap-segélyt állapítván meg, a magyar Földhitel-Intézet a vett utasítás folytán, 12,240 frt összeget küldött le. Segélyben részesítettek:

A) Egyházközségek közül:

1. Alpestes 50 frt. 2. Hosdát 100 frt. 3. Nagy-Rápoly 50 frt. 4. Vajda-Hunyad 50 frt. 5. Vajasd 150 frt. 6. Damos 30 frt. 7. Farnos 50 frt. 8. H.-Nádasd 50 frt. 9. Tasnád-Szarvad 100 frt. 10. Tötör 100 frt. 11. Feketelak 100 frt. 12. Gyeke 100 frt. 13. Tacs 100 frt. 14. Dedrád-Széplak 100 frt. 15. Komlód 100 frt.

16. Boós 50 frt. 17. Böő 50 frt. 18. Harc6 50 frt. 19. Maros-Keresztur 100 frt. 20. Maros-Szt.-György 100 frt. 21. Moson 50 frt. 22. Selye 100 frt. 23. Sepröd 50 frt. 24. Jedd 50 frt. 25. Balavására 50 frt. 26. Buzás-Besenyő 30 frt. 27. Magyar-Déllő 200 frt. 28. Hari 100 frt. 29. Nagy-Szeben 100 frt. 30. Alsó-Siménfalva 200 frt. 31. Bikafalva 50 frt. 32. Ége 30 frt. 33. Küsmöd 100 frt. 34. Nagy-Galambfalva 100 frt. 35. Uj-Székel 100 frt. 36. Baróth 50 frt. 37. Bodos 30 frt. 38. Köröspatak 50 frt. 39. Telek 100 frt. 40. Ikafalva 50 frt. 41. Andrásfalva 100 frt. Összesen 3220 forint.

B) Lelkészek közül:

1. Albert Imre, klopotivai lelkész 50 frt. 2. Péter Albert, nagy-rápolti lelkész 50 frt. 3. Barabás Árpád, magyarókereki lelkész 50 frt. 4. Sófalvi Miklós, damos-jákótelki lelkész 50 frt. 5. Ferenci Endre, monói lelkész 30 frt. 6. Kemény István, szvarsolci lelkész 50 frt. 7. Kovács Ferenc, t.-szántói lelkész 50 frt. 8. Vas Lajos, rátoni lelkész 50 frt. 9. Almási Sámuel, felsőtőki lelkész 50 frt. 10. Nagy József, kéri lelkész 50 frt. 11. Vadas Albert, választi lelkész 50 frt. 12. Gáspár Lajos, visai lelkész 40 frt. 13. Gáspár Sámuel, alsó-szováti lelkész 50 frt. 14. Osváth Gyula, bacai lelkész 30 frt. 15. Soós József, szzombori lelkész 30 frt. 16. Jakabházi Dániel, n.-devecseri lelkész 50 frt. 17. Szentkirályi Lajos, alsó-balázsfalvi lelkész 50 frt. 18. Dénes József, bölkényi lelkész 50 frt. 19. Kis Lajos, körtefái lelkész 50 frt. 20. Barta Dénes, göcsi lelkész 30 frt. 21. Benedek József, harcói lévita 30 frt. 22. Bogdán József, gyalakuti lelkész 50 frt. 23. Fekete Károly, kiscsörgényi lévita 30 frt. 24. Kertész Mózes, csejdi lelkész 50 frt. 25. Kis Pál, hagyományos-bodoni lelkész 50 frt. 26. Magyar Dániel, fintaaházi lelkész 50 frt. 27. Málnási Ferenc, kendői lelkész 50 frt. 28. Nagy János, udvarfalvi lévita 40 frt. 29. Péterfi Lajos, májai lelkész 50 frt. 30. Szalkay József, havadtói lévita 30 frt. 31. Szalma Lajos, maros-szt.-királyi lelkész 30 frt. 32. Székely Sándor, m.-bergényei lelkész 50 frt. 33. Szócs Ákos, jeddi lelkész 50 frt. 34. Jánosi György, tompai lelkész 50 frt. 35. Varga Ferenc, csitt-szt.-iványi lelkész 30 frt. 36. Varga János, várhegyi lévita 30 frt. 37. Veress József, galambodi lelkész 50 frt. 38. Barta József, mikesfalvi lelkész 30 frt. 39. Benedek Ferenc, haranglábi lelkész 50 frt. 40. Dali István, szász-csávási lelkész 50 frt. 41. Kelecsenyi Károly, alamori esperes-lelkész 80 frt. 42. Adorján László, héjasfalvi lelkész 50 frt. 43. Bálint András, sándorfalvi lévita 30 frt. 44. Bedő András, bikafalvi lelkész 50 frt. 45. Bencédi János, ócfalvi lelkész 50 frt. 46. Benke Ferenc, farcádi lelkész 50 frt. 47. Bodor József, kányádjásfalvi lelkész 30 frt. 48. Csejdi Jenő, csekefalvi lelkész 30 frt. 49. Kádár Domokos, égei lelkész 50 frt. 50. Karácson Sándor, patakfalvi lelkész 50 frt. 51. Kovács Sándor, telekfalvi lelkész 50 frt. 52. Menyi János, süköi lelkész 50 frt. 53. Péter Elek, küsmödi lelkész 50 frt. 54. Szabó Sámuel, hodgyai lelkész 50 frt. 55. Jakab Albert, kiscsörgényi lelkész 50 frt. 56. Zajzon Ferenc, székely-udvarhelyi lelkész 80 frt. 57. Borbát Márton, bodosi lelkész 50 frt. 58. Gyenge András, miklósvári lévita 30 frt. 59. Bartos László, eresztevényi lelkész 50 frt. 60. Biró Áron, kőkösi lelkész 50 frt. 61. Demeter Mihály, szotyori lelkész 30 frt. 62. Szabó Ferenc, bodolai lelkész 50 frt. 63. Márk Mihály, kovásznai második lelkész 50 frt. 64. Vékás Lajos, barátosi lelkész 30 frt. 65. Benedek Ignác, bitai lelkész 50 frt. 66. Kelemen Győző, matisfalvi lelkész 50 frt. 67. Kecskeméti M. Lajos, bukovinai andrásfalvi lelkész 50 frt. Összesen 3070 frt.

C) Missziói segélyt nyertek:

Állandó évi segély: Régi állandó évi segély 4350 frt. Torda-Tur 100 frt. Pata 100 frt. Küküllővár 100 frt. Érkörös-Szeödémeter 100 frt. Romániai misszió 1000 frt, összesen állandó évi segély 5750 frt. Egyszer-mindenkorra: Pulyon 100 frt. Kide 100 frt. Egyszer-mindenkorra 200 frt. Összesen 5950 frt.

D) T ö k e - k a m a t segély szavaztatott meg: Torockó-szt.-györgyi egyháznak évi járadék lelkészi javadalma emelésére 80 frt. M.-N.-Csánnak 50 frt. Mocsnak 50 frt. Együtt 180 frt.

Ezek szerint, az A), B) és C) alatt felsorolt segélyek rendeltetésükre fordítás végett egyházkerületünk részére ki is adatnak.

Igazgató-Tanácsunk az A) pont alatt megnevezett egyházközségek presbiteriumait és B) alatt megnevezett pap fiait felszólítja, hogy folyó évi május hó 20-ig állítsák ki e jelzett segélyösszegekről szóló nyugtákat és küldjék fel az esperesi hivatalhoz; nt. esperes fiait pedig megbizzuk, hogy minden segélyezett egyház és pap afia nyugtáját együttesen küldje fel f. évi június 5-ig egyházkerületünk pénztárosához, megjegyezve azt, hogy a mely segély felvételéről szóló nyugta június 5-ig fel nem küldetik, az letéti kezelés alá be fog vétetni s csak a késedelmes eljárás, vagy mulasztás okának igazolása mellett beadandó külön előterjesztésre fog a segély, kamat nélkül, ujjolag kiutaltatni.

Egyházkerületünk, bár sajnos, egyházközségeink és papjaink igazolt silány anyagi helyzetére tekintettel, ez alkalommal is a főt. egyetemes konvent hálás szívvvel fogadott kiváló figyelmében részesült az igen tekintélyes segélyösszeg megszavazása által, s miután még ezen kívül az építkezési törlesztő kölcsönök kamatai fedezésére, valamint a papi fizetéseknek tökékezés útján való emelésére rendszeresen kiadandólag megszavazott segélyösszegek a fönnebb felsoroltakon kívül lettek kiutalva, örömmel tapasztalható, hogy az országos közalap anyaszentegyházunkra évről-évre minő fokozottabb mérvben terjeszti ki áldásait.

A sok és nagymérvű nyomor enyhítésének tudata szolgáljon minden egyházközségünknek buzdításul az országos közalapjárulékok megállapításánál, valamint a pontos felhajtásnál a közcél előmozdítását szolgáló odaadó, s fáradhatatlan munkásságra.

Megjegyezzük, hogy hosdát, dámosi, feketelaki, küsmödi és köröspataki egyházközségeink segélyösszegei teljes összegükben, tötöri egyházközségünk 100 frt segélyéből 50 frt visszatartatnak a központból felvett tartozásuk törlesztésére, illetőleg, apasztására, miután a segélyt adósság-törlesztésre nyerték. Végül, tudatja Igazgató-Tanácsunk, hogy folyó évben december 1-ig küldendők fel ide a megállapított szabályok szerint teljesen felszerelendő országos segély-kérvények.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1891. május 3-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

365—1891.

MEGHIVÓ.

Folyó évi június 2-ikán d. e. 9 órakor kezdődőleg a széki egyházmegyének Szamosujvárt rendes közgyűlése lesz. E közgyűlés alkalmával isteni tiszteletet tart, t. Bartok Béla, bonchidai lelkész afia. A gyűlés tárgyai: 1. Elnöki, egyházmegyei tanácsulési és tanügyi előadói jelentések. 2. Indítványok, kérelmek, folyamodások, stb. A gyűlés napján d. u. 3 órakor a gyámintézet részvényeseinek gyűlése s ennek végével «P a p i É r t e k e z l e t» lesz. Jelzett gyűlésekre a t. tag urakat tisztelettel meghívom.

Szék, 1891. május 8-án.

Somkerekéi Miklós,
esperes.

323—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Domokosi lakos. Miklós János, ev. ref. vallásu, ugyancsak domokosi ev. ref. vallásu nejét, Tóthfalusi Anikót, ki őt ezelőtt öt évvel hűtlenül elhagyta és azóta hollétéről semmit sem tud: ezennel hirdetményesen idézheti, máttól számítandó hat hónap alatt, a dézsi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt való megjelenésre; mert akár megjelenik, akár nem, ellene válóperét megkezdi és lejárhatja.

Doboka, 1891. május 11.

Nagy Lajos,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz 1/4 év melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Május 21.

21. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Hajdan és most.

Ez előtt alig fél századdal történt, hogy az x-i parokhián a pap, kurátor, mester és a presbiterek bizalmas beszélgetés között várták a kánonika vizitációt. Egyszerre lovak csengetyüje jelzi, hogy a vizitátorok szekere befordult a parokhiára vezető utcába, a harangozó kaput nyit s csakugyan az esperes, jegyző és direktor érkezett meg.

Nó, én keeteket jól megvárakoztatám, szól az esperes, egy vidám arcú, deresedő férfi. Ezt keetek is jól tudják, fölösleges is mondanom, de azt aligha tudják, hogy mi nagyon éhes gyomorral jöttünk, vagy ha tudják, annál jobb, mert azonnal készen lehetnek a felelettel. Mondja el hát kurátor uram, mi leszen az ebéd; mert illendő dolog és jó magyar szokás, hogy ezzel kezdjünk a dologhoz.

Hát, leszen, kérem ássan, tyúkos laska ecdes tormával, készíti a tiszteletes asszony; libapcsenye, ezt hizlalta a feleségem; töltött káposzta, apitotta a hajadon leányom; a tölteléköt gömbölygette a menyem; húst, avast, zsiradékot stb. stb., kellő mennyiségű borsot küldött a nagyasszony; azután következik malac-sült, ez a szomszédom portájáról került ki; nem fog hiányozni a bárány; utoljára jön a pánkó, kürtőskalács, csöröge, alma, dió, aszaltszilva, kinek-kinek szája ize szerint. Ezeket is a nagyasszony küldötte s azt izenteti általam, hogy az esperes urat tiszteli, igen szépen köszöni az énekes könyvet és bibliát, meghagyta, hogy az esperes ur, ha vissza kerül a városba, ezt az okulárt vigye el az optikushoz, hogy tegyen egy jó szemet belé; csütörtökre okvetetlen készen legyen, mert utána menyen; az egyházfának szorosan tegye kötelességévé, hogy a nagyasszony templomi székébe a familián kívül senkit se eressen be, továbbá gondja legyen arra, hogy mikor az emberek reg-

gel munkára mennek s estve haza jönnek a mezőrül, kapáikat, kaszáikat, villáikat, gereblyéiket s más eszközeiket a templom mellett rendbe rakják, hogy az imádság után azonnal megkaphassák s ne kelljen keresgélni, harangozzon hoszszasabban, hogy a templomból senki el ne maradjon; mindkét rendbeli fiataliságot a vizitáció elé kell citálni, komolyan megdorgálni, mert az adventi urvacsora osztáskor nem állott talpon, míg az öregek urvacsorát vettek, mi nagy tiszteletlenségre mutat, ez többé meg ne történjék; azt a szerencsétlen Pocok Zsuzsit fel kell oldozni a penitencia alól, az igaz bűnbánatnak szép jeleit adta. Csodálkozik a nagyasszony azon, hogy még nem látták meg Kackiás Jucinak magas sarku csizmáját, két ágban leeresztett haját, földig érő piros selyem-pántlikáit: elvárná az esperes urtól, hogy a morálításra jobban ügyeljen. Különben, engedelmet kér, hogy új búza-kenyér osztáskor a kenyér haja kissé megégett, az a haszontalan Rózszi igen megégette a kemencét; figyelmezteti az esperes urat, hogy ügyeljen az egészségére, s ennek épségben tartására küldi ezt az üveg szilvápálinkát, de azt parancsolta, hogy abból csak a papok igyanak, mert az nem paraszt embernek való, a papok is ebéd előtt csak egyet vegyenek be ezzel a kis pohárral, mert több megárt; ez a pálinka drága, nem kell vesztegetni, a mi megmarad, azt vigye el az esperes ur, két hónapig kurálhatja vele az egészségét. Ezt a tíz forintot azért küldi, hogy az esperes ur vegyen vele az iskolás gyermekek számára kátét, énekes könyvet, bibliát, de nehogy valami haszontalan könyvekre vesztegessen, mert ezek csak papoknak, profeszszoroknak, tudósoknak valók. Ez leszen az ebéd, közbe-közbe megöntözgetjük jó borral. Ezt a tekintetes dulló ur küldötte, saját termése, erre az alkalmatosságra tartogatta, de azt mondotta, hogy a vizitációra nem jön el, mert ő úgy is pápista, a dolgot jól elvégezhetjük nála nélkül is,

de este minden bizonynyal itt lesz tarokkozni; éppen ezért tudni akarja, hogy az esperes ur hozott-e finom plajbászt és papirost. Az x-völgyi ekklezsia templom-építésére, a szék havasáról ingyen kap öt szál csere fát, ha szükség lesz, még egy annyit vihetnek, de ekkor az ág ott marad, mint a havas kezelő bizottság határozta, a fiatal vágásokat meg kell kimélni; a többieket majd szóval mondja el, mert azok nem tartoznak én reám. Lesz terítve két asztal, a felsőnél helyet foglal a papság, a kurátor és a mest' Uram, az ajtónál a harangozó, a presbiterok, és a fiatalok két választott képviselője.

Nó, ez már csakugyan nagy ebéd lesz, annak fele sem tréfa. Hanem, abból a nagy ebédből semmi sem lesz, mire való az ilyen nagy vesztegetés, ki eszi meg, nem örökké azt prédikáljuk, hogy ételben, italban takarékoskodni kell, az egyház vagyonát nem szükséges pocskolnálni, annak az ételnek, italnak fele árával is ki lehetett volna ezt a házat pádimentomozni, téli ablakokat, salukátéereket csináltatni, jó konyhát, sütő házat építtetni, az istálló falát kireparálni, és sok más hasznos dolgot lehetett volna cselekedni; de keeteknek nem jut eszibe, hogy ez a sok apró pap-gyermek eleshetik, betörheti az orrát, mintha nem lenne keeteknek is gyermekök, unokájuk; a tiszteletes asszony megvakulhat a füsttől, mit törődnek keetek azzal; a tiszteletes ur borját agyon ütheti az istálló, mit fáj az keeteknek; arra sincsen gondjuk, hogy a toronyra fészket ne rakjanak a verebek, galambok; ki felel, ha vagy egy vásott gyerek a madár fiukkal együtt nyakát törí? Azt a szegény baglyot kiüldözték a templom híjjáról, pedig az hasznos állat, de keetek nem férték el tőle, mert félnek, hogy kiéneklí e világból. Már ki hallott ilyen tudatlanságot? Kurátorné asszonyom a mult kedden honn tartotta unokáját, hogy lencsét szemeljen; hát azt akarják keetek, hogy az iskola üresen álljon? Az ilyen dolgok és a nagy ebéd nem illenek össze, éppen azért abból semmi sem lesz.

Máskülönben, igen nagy örömömre szolgál, hogy a jóban gyarapodnak, kegyes, istennek tetsző életet élnek, nem veszekednek, nem perlekednek, az egész vidéken, mint szorgalmas, becsületes emberek ismeretesek, gabonásuk, kamarájuk, pincéjük, egész udvar és háztartásuk isten áldásában bő mértékben bővelkedik: használják egészséggel, békességgel. A nagyasszonynak mondják meg, hogy tisztelem, a küldötteket köszönet-

tel vettem, az okulárt magam viszem az optikus-hoz, csütörtökre minden bizonynyal készen lesz, mind az intésben, mind a dorgálásban kivánsága szerint fogok cselekedni, de azon csodálkozom, hogy annak a Kackiás Zsuzsinak éppen a nagy-asszony kocsisa vásárolja a piros pántlikát; nagy kár, hogy a téglaszinü pulykákat fejérekkel cserélte ki, mert ezek kisebbek és kényesebbek, mint azok; a bagoner-sertés több hasznot hajt, mint a szalontai; azok a tarka-barka hollandus, svájcer tehenek nem a mi vidékünkre valók, ha megadják az árát, túl kell adni rajtuk; egy kis időt szakítani fogok, hogy megnézzem az új módi vaj küpülő masinát; tartson számomra egy kés-hegynyi jóféle csetneki dohány-magot s egy kis házi orvosságot abból, a mit a nagyasszony készít, mert a fejem erősen fáj, annyit gondolkoztam a felett, hogy honnan szerezzünk az iskola építéshez még 10,000 téglát s 2000 fedő-cserepet. A tekintetes dulló urnak azt izenem, hogy van plajbász, papiros, hoztam új tarokkot, de a pagátot nem adom addig kezébe, míg meg nem igéri, hogy az iskola még ez évben felépül; estére megérkezik a királybiró ur is vejével és fiával, szívesen várjuk a dulló urat is, okvetetlen eljőjön, hozza magával kedves komáját és testvérét, mert sok megbeszélni való van gazdaságról, irókról, poétákról, a traktusban három templomot kell reparálni, tíz új iskolát építeni, ide nem számítva azt az öt papi lakot, a mi összeomlott, mert én mindezeket a magam zsebéből és eszemtől fel nem építem. Az urak inasai maradjanak otthon, rosz fát tettek a tűzre, bekerültek a nagy asszony listájába, de azért nem lesz fogytkozás, mert keed, kurátor uram, két presbiter és a fiatalok küldöttei itt maradnak estére, hogy a poharakba töltsenek s a taplót az urak pipájára készen tartsák. Azt hiszem, ez a leghelyesebb dolog: értették keendtek.

Igen is, kérem alássan, nagyon jól és bölcsen van mondva, meg is értették, de abból semmi sem léssen, hogy az ebéd elmaradjon; mert nem illendő, keresztyéni dolog, hogy a fejér cselédséget az ő házi gazdasszonyi jó hírnevében megkárosítsuk; az ebéd megmarad úgy, mint el van rendezve, mert ezt hozza magával az illendőség, az asszonyi becsület és az ekklezsia jó hírneve; azt mi meg nem tudjuk változtatni, mit az asszony népség kifundált, s mivel mi is átlátjuk, hogy mindent elfogyasztani, nem tudunk, a maradékra meghívtuk a falu szegényeit, hogy ők

is részesüljenek istennek áldásában, mert ez a keresztyéni virtus, ez már nálunk régi idők óta szokásban van, mi a régi jó szokásokat és virtusokat meg nem korrigáljuk, maradásunk sem lenne a nagyasszonytúl, ha ezt tennők; a pádi-mentum készen van, a komám csináltatta, csak le kell rakni; Kőmives Jancsi a maga kölcségén és interencióján, az egyház megterhelhetése nélkül, még ezen a héten kivezeti a füstöt a konyhából, az istállót kireparálja, a téli ablakokat és salukátérekét a vejem vállalta magára; egyebekben sem fogjuk elhanyagolni azokat, miket az esperes ur olyan hamar meglátott.

Legyen hát a keetek akarata és mondása szerint, hogy ne mondassák, hogy megbotránkozásukra voltam.

(Folyt. köv.)

Horváth István,
bükösi ref. pap.

Stóla.

Ez a rövid szó, mit cikkem fölébe irtam, ha jól utána gondolunk, fölötte érdekes és nagy jelentőségű. Nem azért, hogy a papnak zsebébe piculákat, avagy forintokat hoz, hanem azért, mert ez olyan drága, mint a tenger gyöngye, melyet a szív mélységes érzelmeinek hulláma hoz felszínre. A stólat mindig a szív felindulásai, az emberi életnek öröme, vagy bűba forduló változásai termik meg.

Ha a bölcső mellett áll meg a pap, hogy a kezestség vizét hintse a kedves újszülött fejére; vagy ha a szeretetben boldog szívek frigyére adja áldását, a mikor a szívek mélyéből az érzélem fölhullámszik, ekkor örömharmat közül kerül ki a stóla.

Ha pedig a koporsó fölött hangoztatja el búcsuztató szavát, mikor amaz örök, változhatatlan törvényt kell hirdetni, hogy akármily hévvel fogóznak is egymásba a szerető szívek, egy időn túl el kell szakadni egymástól, mert elvégeztetett dolog, hogy minden ember meghaljon: ekkor is harmatosan, a bú könnyei közül kerül ki a stóla.

A szívek világából jön ez, a mit érzélem hoz elő s érzélem nyújt a papnak. Ne vigyünk hát emberektől csinált paragrafust oda, a hova isten irta be a maga törvényét, a mely törvénytől fogva a háládatosság el nem maradhat. Hagyjuk meg szabadnak, hagyjuk meg szentnek a szív világát. Ne vigyünk oda békót, a hol a szabad, önkényes érzület így szebben és gazdagabban munkálkodhatik.

Nem régiben egy olyan vőlegényt eskettem össze szíve választottjával, ki az előtt néhány évig cselédem volt s mikor asztalomra letette a stólat és én azon szavak kíséretében, hogy jó szolgám voltál, nem veszek tőled semmi díjt, s visszanyújtottam neki, legott könyezni kezdett s kérő hangon mondta, hogy «ne vesse meg a tiszteletes ur az én pénzemet, ha szegény vagyok is, mert most jobban esik nekem, ha pénzt fogad el tőlem.»

Ez meghatott engem s a pénzt visszatettem asztalomra. Nem a forint idézett hatást elő nálam, hanem az az érzélem, mi a vőlegény szívéből kitört.

Ezért mondom, hogy a stóla a szív világából való. Ez egészen pszichologiai alapon nyugszik. Ide hát nem kell paragrafus, mert megvan neki amúgy is a maga szent törvénye.

Mikor a kepezés ideje van s udvaromra asztagot raknak, gabonásomba teli zsákot hordnak, akár mennyi lenne is az, nem tudnék megindulni mellette, mert annak tudatával veszem el, hogy az kiszegődött fizetés; mert eszembe jut, hogy a kepező is annak tudatával adja, hogy kényszerűségből kellett a parokhiára hozni. Méltó a munkás az ő jutalmára. Annak, a ki munkálkodik, nem tulajdonítatik a jutalom ingyen, hanem adósságból: mondja az irás. Elveszem hát, mert adják, de csak úgy, mint kiszegődött bért, a melynek, a fizető érzületét tekintve, nincs magasabb jelentőségű értéke, mint hogy tartozását leróva, egy reája mért kötelezettségtől megszabadult. S azzal a gondolattal távozik el, hogy egy teherrel kevesebb van a vállán.

A ki pedig stólat viszen a papnak, arra őt nem a törvény kényszere, nem rideg paragrafus, hanem szíve indítja.

Melyik kánonban, melyik egyházi törvényben van szó a stóláról? Egyikben sincs. Én legalább nem láttam még eddig ilyesmit se itt, se ott. A mogunciai zsinat 813-beli 38-ik kanona csak a papi tizedekre vonatkozik, nem pedig a stólára; aztán meg katolikus is. Az App. Konstitúció 1 r. 5. c. alatt viszont nem a stóláról, hanem a tized negyedéről, a «Quartá»-ról szól.

De nem is tartom szükségesnek, hogy a stólat, mely a szív önkényes adománya, okvetlenül paragrafusokkal kellene megnyügözni; mert úgy lerántanók arról a gaslatról, a melyen áll.

Ha paragrafusok közé szorítjuk, akkor csak kényszerből fogják adni s elveszti mostani értékét.

Örülj az örülőkkel, sirj a sirókkal. Eld belé magad a szív világába: ne csak beszélj, hanem érezz is és akkor megvan a hatás s ha ez megvan, nem fog elmaradni a stóla sem. Ha héla-szóban, ha könyben, ha pénzben, de bizonyosan megvan az.

A keresztyéni érzülettel sehogy se tudom összeegyeztetni azt a felfogást, hogy arasszal kezdjük mérgetni a tért a stóla mennyiségének megszabásánál, t. i. hogy a ki távolabb lakik a paptól és így néhány lépéssel többet kell tenni érte, az már többet fizessen, mint az, a kinek az a szerencse jutott részébe, hogy a tiszteletes ur közelében szerezhett lakást magának. Hát, a lépést is pénzért tennők? Hiszen, fülünkbe hangzik a szó: ingyen vettétek, ingyen adjátok.

Aztán meg, akár milyen kemény törvényvel szabályoznók is a stólat, megtörténnék akkor is akár hányszor, hogy a szegény nem tudna egyébbel fizetni, csak hálászóval, vagy könynyel. De ez a köny többet ér a forintnál, mint sokszor a forint a százaknál. Gondoljunk az özvegy asszony fillérére!

Van-e, a ki ezt ne értené?

Gönci János.

A szolgálati évről.

(Szíves válaszul t. Vásárhelyi úrnak.)

Tisztelt kolléga úr! Ön előtt világos, hogy a rendes lelkészek minősítési szabályzatában van egy nagy lapsus, a mi a kandidáló bizottságok működésére zavaró hatású. Egy pályázó papjelölt ugyanis minősítettik diplomája szerint. A pályázó rendes pappá lesz. Ekkor bizonyítványa mellé egy új minőség járul: a szolgálati év.

Az igazság itt azt követeli, hogy a szolgálati év mennyiségét a diploma szabja meg. De a törvényben mit látunk? Rendes papnál többé nincsen szó bizonyítványról. Helyettesíti azt egy más fogalom: a papi-állomás jövedelmi rangja. Ez az a nagy lapsus. Első-, másod-, harmadrangu bizonyítvány helyett téve van első-, másod-, harmadrangu állomás. Hogy ez miért történt, könnyű megfejtetni. A dolgot magunk elé képzelve, úgy hisszük, hogy minden bizonyítvány a megfelelő osztályu állomásra jut. Ugy hogy az állomás maga már világosan jelzi a diplomát.

Minden kitünő megy a másodosztályba, s így tovább. Tehát, ezt a két dolgot fel lehet cserélni. Nem azt mondjuk, hogy a kitünő bizonyítvány mellett két évi szolgálat, hanem ezt: másodosztályu egyházban való két évi szolgálat.

De az élet máskint alakul. Mert «akárhány kitünően végzett papjelölt megy képzettségét érvényesíteni 4. oszt. állomásba.» És ily esettel szemben a jogérzet fegyvere engedjen magán csorbát ütteni a törvénynek egy stilaris botlása által? Nem, ezt nem is teheti.

Mert helyezzük azt a kitünően végzett papot 4. osztályba. A törvény így szól: 4. osztályban szolgáló pap mehet 2. osztályba hat évi szolgálat után. Ez a törvény előtte semmi, mert szolgálati év nélkül mehet 2. osztályba. Vagy a törvény így szól: valaki 3. osztályu egyházban öt évi szolgálat után mehet 1. osztályba. Egy külföldön járt és kitünő diplomás, de 3. osztályu pap ezt veheti magára? Ő 1. osztályu egyházra minden szolgálat nélkül képesítve van. Mert az egyszer megszerzett kvalifikációt nem veszítette el. Az ilyen esetek mind a fönebb említett botlás következményei.

Már most, a segédlelkészi törvény ezt a botlást igazítja helyre, mikor ezt mondja: «a segédlelkészek szolgálata rendes papi-szolgálat gyanánt számíttatik, de csak a szigorlaton nyert minősültségük mértéke szerint.» Tehát, csak a bizonyítvány szerint, eltekintve az egyház minőségi fokától. A «csak» szócskán van az értelem terhe. És ennek így is kell lenni. Mert ha a rendes lelkész érdemeire sem foly be, hogy mennyi a fizetése, mit tartozhatik a segédlelkész kvalifikációjára az, hogy mi van a díjlevelében írva az ő rendes lelkészenek.

Tehát, mikor a rendes lelkészre ez van mondva: 2. o. egyházban két, 3. o. egyházban öt évig szolgált papok pályázhatnak első osztályba, ez a szakasz a segédlelkészekre így értelmezendő: kitünő bizonyítvánnyal két, jó bizonyítvánnyal öt évi szolgálat mulva pályázhatnak első osztályba. E szerint, a segédlelkészre a törvény betűje is világos; de már a rendes-lelkészre nem egészen az.

Vegyük szemügyre csak az idézett szakaszt: «bármely egyházközségben pályázhatnak az első, vagy má-

sodik osztályu egyházban két évig, a harmadik osztályu egyházban öt évig szolgált papok.» Ha itt a betűt vesszük, az minden józan értelmet megöl. Elsőben is vannak esetek, a mint fönebb láttuk, mikor ezek érvényüket veszítik, másodsor nincs első, második osztályu egyház, mert lehet egy egyházban két különböző fokozatu állás; harmadsor ez a szó: «első» vagy azt jelenti, hogy «első papok» vagy azt, hogy első osztályu egyházban is két évi szolgálat szükséges, a mi mindkét esetben értelmetlenség. De hagyjuk ezt a szószálhasogatást. A betű megöl. Tisztelet azoknak, a kiknél a szellem azt megeleveníti.

Ezekben megfelelttem. Kérdéses rövid észrevételem nem érintette a rendes lelkészek törvényét. A segédlelkészekéről szóltam s az most is tisztán áll előttem. Kolléga úr! Ön azt írja: «hogy a segédlelkészek szolgálati éve előnyükre számíttassék be, arra a kandidáló-bizottság kötelezve nincsen.» Én azt mondom, hogy erre minden ellenmondást kizáró törvény által kötelezve van. Ön azt írja: az is kilátásba jöhet, vajjon az illető hányadosztályu egyházban szolgál. Én azt mondom, hogy ez a törvény szerint a segédlelkésznél tekintetbe nem jön. Ön azt írja, hogy mondassék ki, miszerint irányadónak csak a szigorlat eredménye s a szolgálati évek száma tekintetik. Én úgy látom, hogy ennek a segédlelkészekre szóló minősítési szabályzatban elég van téve. «A segédlelkészek szolgálati éve beszámíttatik, de csak a szigorlaton nyert minősültségük mértéke szerint.» Szíves üdvözlettel.

Bitay Béla.

Az egyházmegyéből.

A piski-telepi evang. reform. Egyházközség története.

Hunyadmegyében, a dicső emlékü Hunyadiak e hajdani szép földjén, a történelmileg nevezetes «piski-híd» közelében van Prski-telep. E telep 20—22 évvel ezelőtt keletkezett, midőn az «Első Erdélyi Vasutársaság» itt egy gyárteleppel egybekötött vasuti állomást létesített. Husz év lefolyása alatt a piski jelzöt nyert telep oly hihetetlen gyorsasággal haladt előre a fejlődés menetén, hogy már évek óta nem csak közlekedési és közigazdasági tekintetben bír nagy fontossággal (innen ágaznak ki a petrozsényi és v. hunyadi szárnyvonalok; műhelyeiben pedig 300—400 munkás állandóan el van foglalva) hanem, az egyes kiválóbb főnökök buzgó, s áldozatkész működése folytán, a magyar nemzeti kulturának is jelentékeny terjesztője lőn (a mai kor igényeinek teljesen megfelelőleg berendezett állami népiskolájában hat tanító, illetve tanítónő, s két lelkész működése mellett 280 gyermek nyer magyar nyelven hazafias oktatást. Diszes kisedővodája pedig csak most nyílt meg.)

E telep, keletkezése után tíz évvel (1879.) egyházilag is fejlődésnek indult, a mennyiben a vasuti állomás személyzete, az ide épített műhelyek hivatalnokai és munkásai, szoval, a telep különböző hitvallásu lakosai mélyen érezvén lelki szükségleteik kielégítésének szükségességét, gyülekezetekké, hitközségekké alakultak. Ez időre esik az evang. reform. egyházközség keletkezése is. Ekkor történt ugyanis, hogy a nagyobb számban levő ref. hivek, egyesülve a néhány lelket számláló magyar s német ajku ág. hitvallásu hivel, fiók-, illetve, leányegyházközséggé alakultak, s mint ilyen, a reformátusok felsőbb egyházi hatóságának jóváhagyása mellett,

előbb a bácsi-i, később a dévai s majd ismét és állandóan a bácsi-i, mint legközelebb fekvő anyaegyházakhoz lőn csatolva; mely egyházközségeknek papjai aztán havonta egyszer rendesen beszolgáltak, gondoskodván egyúttal a tankötelesek vallásos oktatásáról is oly formán, hogy elfoglaltságukhoz képest, hetenkint 1—2 vallás órát is tartottak.

Azonban, az évről-évre mind jobban népesedő és hovatovább mind inkább fejlődő teleppel párhuzamban, az egyes gyülekezetek is folyton népesebbekké lettek, úgy, hogy az eleinte alig 100—150 tagból álló kicsiny prot. gyülekezet is, keletkezése után néhány év múlva, már 400 lelket számlált s mintegy 50—60 tankötelest, kiknek vallásos oktatására az eddigi heti 1—2 órai vallástánítás már kevésnek, sőt éppen elégtelennek bizonyult. A nemes gondolkozású, vallásos lelkületű s ennél fogva gyermekeik vallás-erkölcsi neveltetését is szívükön hordó szülők látván a hitoktatás ily hiányos voltát, a gyülekezet tekintélyesebb tagjai útján minden lehetőt elkövettek arra nézve, hogy ez állapotok javíttassanak.

Eképpen történt aztán, hogy egyfelől a gyülekezet befolyásosabb tagjainak buzgó fáradozása, de másfelől és első sorban Egyházközségünk fáradozása munkássága püspöke, főt. Szász Domokos urnak teremteni tudó ereje és igazi apostoli buzgósága folytán, gyülekezetünk 9¹/₂ évi leányoskodás után, 1888. július hó elsején, a piski-telepi reform. körlelkészség szervezésével, anyaegyházzá lőn és Juhász Izidor, volt plojesti (Románia) missioi lelkész személyében rendes lelképásztort nyert.

A már a körlelkészség székhelyévé emelkedett gyülekezetünknek ezen előléptetése után, egyetlen vágya, legfőbb kívánsága lőn, hogy az ur hajlékát, az imádság házáat is felépíthesse, annyival is inkább, hogy a rom. kath. egyházközség, püspökének gazdag adományából, még 1886-ban felépítette diszes templomát és terjedelmes nagy parokhiáját. E forró ohaját azonban, a legjobb akarat, a legnagyobb buzgóság és erőmegfeszítés mellett sem lett volna képes egyházközségünk önerején megvalósítani. Mert a telep lakosságának 90%-a s így a prot. egyházközség tagjainak is legnagyobb része a magyar kir. államvasutak kötelékébe tartoznak, kik részint hivataluk, részint kézimunkájuk után járó havi, illetve, napi fizetéseikből tartván fenn önmagukat s nem ritkán számos tagból álló családjukat, vajmi keveset áldozhatnak, még oly szent célra is, minő egy templom felépítése.

Ily körülmények között, bizonyára még évtizedek múlva sem valósíthatta volna meg egyházunk templom-építési szándékát. A kicsinyhitűek már-már csüggedezni kezdtek. De fölhangzott a biztató szózat: «ne félj, kicsiny sereg!» Erre is megsegít az isten, ki a buzgóság lelkét adja az emberbe. És nem is késett sokáig isten segítsége; az ő kedvelt szolgálójának, a mi szeretett püspökünknek személyében, küldte el azt hozzánk. A hitsorsosai iránt atyai érdeklődéssel és gondoskodással viseltető püspök ugyanis látva gyülekezetünk erőtlenségét, de hathatós támogatás és segély esetében, annak életképességét, midőn 1888. december elején az ugyanezen körlelkészséghez tartozó petrosényi egyházközség új templomának felszentelése végett, megyénkbe jött, a mi egyházközségünket is szerencsétlenül látogatásával, és akkor személyesen meggyőződvn arról, hogy mily égető szükség van itt templomra, a főt. Egyházker. és egyetemes egyház jóváhagyása reményében, az építkezési alapról igen jelentékeny kedvezményes kölcsönt helyezett biztos kilátásba, s egyúttal feljo-

gosította előjáróságunkat, hogy a kéznél levő, mintegy 1200 forint templom-építési alapot a kőmives anyagok beszerzésére fordíthassa, megválasztatván egyúttal dr. Nagy Gusztáv kebli főgondnok elnöklete alatt, Juhász Izidor, körlelkész, Lichtensteiger Albert, kezelő gondnok, Bán János és Tölgyes Mózes egyháztagok személyében egy öt tagú építkezési bizottság is, mely bizottság még azon hónapban megkezdte működését, a mennyiben a kő és téglanyagot már szállíttatni kezdé. A püspök által kilátásba helyezett építkezési-kölcsön is megszavaztatott, de egyházközségünk nem tudván kimutatni a kölcsöntőke kamatainak és törlesztési hányadainak fedezésére szolgáló alapot, a megszavazott 10,000 forint tényleg nem adott ki, s így az építkezés sem kezdődhetett meg a tavasz elején, mikint az kezdetben tervezve volt.

Nemsokára azonban e bajon is túl estünk. Az Ig. Tanács gondviselészerűen karolván fel ügyünket, a kamatok fedezésére alapokat teremtett, úgy hogy a megszavazott kölcsönt 1889. aug. 2-án már kiadhatta, sőt az Alpár Ignác, budapesti műépítész által már korábban tervezett templom és új paplak építése iránt, Oriold és Endstrasser kolozsvári társvallalkozó céggel a szerződést is megkötötte, a kik aztán az építkezést még ugyanazon hó 6-án meg is kezdték. Ugyanazon hónap 25-én történt meg az ünnepélyes alapkövetés is.

És alig mult el egy év az építkezés megkezdése óta, s ime, készen és fölszentelve van már a mi igényeinknek teljesen megfelelő diszszel és izléssel épített csinos templom, melynek felépítése által püspökünk nemcsak a helybeli prot. hitvallást követőknek vallás-erkölcsi érdekeit mozdítá elő hathatósan, de egyúttal a nemzeti közművelődésnek is eléggé meg nem hálálható szolgálatokat tőn.

Az elmondottakból bár készséggel és igazi benső hálával ismerjük el, hogy első sorban és mindenek, előtt a püspök atyai gondoskodásának lehet és kell köszönni, hogy e helyen anyaegyház alakult, rendes papi állomás szerveztett, s végül, a mi által a kised nyájnak a legforróbb vágya, legmagasabb kívánsága nyert ohajtott valósulást, felépült az isten háza, e szent hajlék; de másfelől, azt sem tagadhatjuk, hogy a kezdet mégis innen indult ki. Kezdeményezők voltak pedig, bizonyára, a gyülekezetnek hitükhez, egyházukhoz forrón ragaszkodó tagjai, kik közül méltán említem fel első sorban egyházunknak jelenben is buzgó tevékenységű főgondnokát, Dr. Nagy Gusztáv urat, ki tíz éven át viseli már e megtisztelő, s öt leginkább megillető hivatal, igazi meleg érdeklődés és lankadatlan buzgalom mellett. Méltán kiérdemli elismerésünket egyházunknak al-, illetve, kezelő gondnoka, ki a mai napig öt év óta viseli önzetlen áldozatkészéggel terhes hivatalát. Az említett gondnokokon kívül, hála a jó istennek, még több nemeslelkű és buzgó tagja volt gyülekezetünknek, a kik valahányszor szükség vala, egész készséggel és örömmel ajánlották fel anyagi és erkölcsi szolgálataikat az egyház jóllétének előmozdítására.

Ilyenek mindjárt Bán János és Tölgyes Mózes gyülekezetünk igen buzgó s áldozatkész tagjai, kik, mint az építkezési bizottságnak tagjai is sok jó szolgálatot tettek egyházunknak. Vallás-erkölcsi szempontból eléggé nagyra nem becsülhető szolgálatokat tettek egyházunknak Szathmári Elek és Fejér S. János állami tanítók, kik a kántori, illetve, énekeszéri teendőket sok éven át egész díjtalanul végezték.

Nem hagyhatom említés nélkül egyh. megyénk derék esperesét, nt. Bartha Lajos urat, ki előbb, mint dévai pap,

s azután, mint esperes, sokat tett a kezdet nehézségeivel küzdő egyházunk anyagi és szellemi jólétének előmozdítására. Ugy-szintén nem hagyhatom említés nélkül Szóts Sándor dévai és Botha Sándor bácsi-i lelkészeket, kik mint piski-i beszo-
gáló papok hasonlólag és eléggé meg nem hálálható szolgál-
latokat tettek egyházunk érdekében.

Az említett egyének nem anyagilag áldoztak sokat, mert hiszen földi javakban ők sem nagyon bővölködnek, de áldoztak időt, erőt és fáradságot, az ő szolgálatuk erkölcsi szolgálat volt, mely az anyagit ha nem is mulja fölül, de azzal többnyire egyenértékű, s kivételes esetekben még be-
csebb is szokott lenni. Egyébiránt, hogy szolgálatuk milyen értékű volt, azt ma mindnyájan látjuk.

Lelkiismeretlen munkát végeznék, azonban, ha elismeréssel és hálás köszönettel nem adóznám ez alkalommal ama jókedvű adakozóknak, kik készsággal és egész örömmel hoztak áldozatot egyházunk oltárára. Ezek között első helyen állanak a Gyulay-örökösök, Gr. Kuun Géza, nővére gr. Kuun Irma és ennek férje, mélt. Fáy Béla, kik az építendő templom és papilak számára nyolcszáz □ öl telket adományoztak. E telken épült fel a templom a főt. Egyházkerület és az egyetemes egyház hathatós támogatása mellett felvett kölcsönből és kegyes keresztyének nemeslelkű adományaiból.

Az adakozók között itt is első helyen áll egyházunk iránt atyai érdeklődéssel viseltető főpásztorunk, a ki még 1885. dec. 14-én 100 frtot adományozott építendő templomunk javára. Nemes példáját követték b. e. Kirinyi Lajos, 100 frttal, a jótékonságáról messze földön ismeretes D. Paulé Iván, állomásfőnök, 50 frt, dr. Nagy Gusztáv, Lichtensteiger Albert, Zeidner Gusztáv 25—25 frttal, Tölgyes Mózes 20 frttal, Ferber János Böhm Adolf 10—10 frttal, s kisebb összegekkel gyülekezetünk számos tagja, kiket e helyen a tér szűke miatt fel nem említhetek, de kiknek nevei egyházunk jegyzőkönyveiben meg vannak örökítve. Az így begyűlt és takaréklag kezelt összeg azonban, hozzávéve az egyházközség korábbi kis alaptőkéjét is, alig közelítette meg a 900—1000 frtot. És így az építkezési alapból nyert 10,000 frttal együtt csak 11 ezer frt építkezési alapunk volt. Ez összeg pedig egy az idevaló viszonyoknak megfelelő templom és papilak felépítésére előreláthatólag elégtelen lévén, 1889. év aug. hó 15-én tartott egyházközségi közgyűlési határozattal felhívást intéztünk hazánk és anyaszentegyházunk fiaihoz és leányaihoz, hogy a templomépítés nemes és szent kivitelében nekünk segédkezet nyujtsanak. E felhívás nem maradt pusztában kiáltó szó. A szétküldött 1200 gyűjtőív után befolyt mintegy 800 frt. Gyűjtőiveiket beküldötték gr. Kun Kocsárd, a maga adományával, 50 forinttal, Földvári Mihály, Pestmegye alispánja, 188 forinttal, Szilágyi Mihály, m.-áll.-vasuti hivatalnok 65 forinttal, Makray József a magyar-állam-vasutak aradi üzletvezetője 26 frt, Vértessy Lajos 23 frt, Segesváry László 20 frt, a hód.-vásárhelyi egyház 20 frt, Török Árpád főszolga-

biró 12 frt, a debreceni egyház 10 frt, br. Vay Miklós koronaőr 10 frt, gr. Teleki Károly 10 frt, Nádasi Kálmán 10 frt, a szentesi ref. egyház 10 frtot és sok testület, s még több magános egyén kisebb összegekkel, kiknek neveit ez alkalommal fel nem említhetem, de kiknek emlékét jegyzőkönyveinkben hálás kegyelettel őrizzük meg az utókor számára. Erőnk kimerültségében dicsőségesen uralkodó királyunkhoz, felséges urunkhoz is folyamodtunk segítségért, ki magánpénztárából 150 frtot méltóztatott legkegyelmesebben adományozni.

És így a nemeslelkű adakozók között, a királyi tróntól elkezdve, a társadalom minden rétege képviselve van. Szives készsággal nyujtottak segédkezet sokan azok közül is, kik nem úgy imádják a közös mennyei atyát, mint mi imádjuk. E helységben nincs oly felekezet, melynek tagjai közül többen kisebb-nagyobb mértékben ne járultak volna filléreikkel a templom felépítéséhez. Így épült fel főpásztorunk hathatós támogatása mellett az egyetemes egyháztól nyert segítség és a kegyes keresztyének nemeslelkű adományaiból, itt Hunyadmegye ezen idegen nemzetiségek közé ékelt, s éppen azért fontos kulturális misszióval bíró helyen a magyar protestantizmusnak, s ezzel kapcsolatosan a magyar állam-eszmének egy újabb vára és erős védbástyája. És ennek örvend nemcsak e kis sereg, de örvend és méltán örvendhet Hunyadmegye minden magyar érzésű fia. Ez adatokkal óhajtottam szolgálni a nagyérdemű közönségnek egyházközségünk s templomunk történetét illetőleg.

Örömmel és hálás köszönettel említem fel azoknak neveit, kik újabban részint a templom, részint az urasztala felszerelésére tettek nemes lelkű adományokat. Itt is első helyen áll főt. püspök úr, kinek atyai gondviseléséből egy 210 frtos harmoniumot kaptunk. Az urasztalát Hodor József buzgó hívünk ajándékozta, 50 frt értékben, dr. Nagy Gusztávné 60 frt értékű szószékterítőt adott felejtethetlen fia, Zoltán emlékere, Varó Elekné, szül. Várady Polikszéna urasszony Hát-szegről egy 50 frt értékű kelyhet és kenyér-osztó tányért adott. Kovács Jánosné egy 30 frtos urasztali terítőt, Bardóc Ödön egy 20 frtos zoltár-mutatót. Veress Lajosné egy urasztali terítőt 10 frt értékben, Tölgyes Mózes egy 15 frtos tányért. Vagner Henrikné 30 frtos keresztlő-kelyhet, Koválsik József egy nemzeti lobogót 10 frt értékben.

Ezek után, nincs egyéb hátra, minthogy gyülekezetem nevében forró hálámat és köszönetemet nyilvánítsam mind azoknak, a kik nekünk a szent munkában akár ajándékkal, akár jóindulattal, avagy tanácscsal segédkezet nyujtottak. Forró hálámat nyilvánítom különösen egyházkerületünk főpásztorának, az Ig.-Tanács tagjainak, kiknek hathatós támogatása, illetve, segítsége mellett, templomunkat szerencsésen bevégezhetjük. Köszönetet mondok gyülekezetem érdemteljes kurátorainak és az egész előljáróságnak.

Juhász Izidor,
piski-telepi ev. ref. pap.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

(Folytatás.)

A számlálás után behivatók mind az két felet és megmondók e szerint, hogy a Calvinista uraim és atyáinkfiai több számuak és többen vannak, hogy sem az Catholicusok. Melyre

esperes uram így replicala: Im, hallom és látom, hogy isten kegyelméből az Calvinista religion levő hallgatók egy néhány personával (ugymint nyolccal) superálja, azért azt kívánom az mi kegl's urunk parancsolatja és az nemes ország végezése szerént, az templom cum omnibus pertinentiis, ut supra declaratum, az Calvinista atyafiaknak és nekünk adjudicaltassék.

I. dicit D. terrestris. Ez az templom az én üdvezült uramnak eleitől építettett elsőbben, melyet az Erdélyi-familia cimerek megmutat és bizonyít, kik az templomban vannak. Annakutána az én üdvezült uram és én renováltuk és én ennek az vulgusnak Domina terrestrisa lévén, én velem azért az templomért nem perelhet, holott csak külső dologért is, a paraszt ember más nemes emberrel nem perelhet in sua persona, sed quod majus, az mi kglmes urunkkal ő nagyságával contractusom van így, hogy az templom is az több egyéb jókkal együtt én kezemnél hagyatott minden hozzátartozandó pertinentiaival együtt, az mely mostan is kezemnél van. Azt kívánom azért az kgltek törvényétől, nem az vulgusnak numerusára nézzen, mivel eddig is nem a vulgusé volt a templom, hanem enyim az én üdvezült urammal és mi tartottunk papot, mestert benne, tulajdon mi fizettünk mind papnak és mesternek, nem az vulgus, az templom én nálam maradjon, mivel az vulgus is enyim éppen.

A. replicat et dicit: Im hallom az Domina allegatioját, az elsőre azt mondom: hogy noha az Domina haeresnek meghalt néhai urának elei is birták ugyan, de alternatis vicibus; mert Erdélyi Gergely idejében unitariusok voltak, Erdélyi Lenárt idejében calvinisták florealtak, melyet, ha szükség, instanti docealok. Azt sem tagadjuk pedig, hogy az utolsó haeres valami módon nem építette volna, de azt tagadjuk, először a fundamento építette volna. mert ez templomnak, egy néhány százesztendeje van, hogy építették, ha építette is, de nem tulajdon költségével építette, hanem az minémű bonumí ennek a templomnak voltak, azokat kezéhez vette és annak az reditusát percipiálván, úgy építette meg, még pedig az hallgatókkal építette. Az midőn pedig a templom reditusit az megye kezébe eresztette, így az építést is tulajdonon, csak nekik committálta, nagy részre úgy, hogy az mostani zsendeljezést is az magok költségekkel állották és építették feléje. Azért akkor is az megyénél forgott, sőt annak felette ugyan megis hagyta, hogy gondot viseljenek reá és ahoz való pertinentiakat is kikeresnének, annak reditusit fideliter percipiálnák és az templomot építsék belőle, kit docealunk. Az mi pedig, az mi kglm. urunkkal való contractust illeti, ehez az lelki állapothoz, tudjuk bizonyosan, nem nyult, hanem csak az külső jószág felől lett az contractus, minthogy ugyanis ahoz a mi Spirituale, immediate ahoz ő Naga nem szokott nyulni és abból disputálni. Azért per hoc azt mondjuk az ország articulusa szerint: Nekünk major parsnak kell adjudicualtatni az templom minden bonumival együtt.

I. Subjungit: Az hol maga inferálja az Actor mediate mint forgott ennek az templomnak állapotja, tudniillik: Mikor unitarius patronus birta, akkor unitarius pap lakott itt, mikor pedig calvinista patronus, akkor calvinista, most pedig én catholica lévén, én birom és így láttatik ebből is ki, hogy az patronusok után járt az falu és megye és az templomnak kiváltképpen való bírása minden pertinentiaival együtt. Ergo, mivel én mostan így birtam és birom s kezemnél maradjon és az Uramot, Istenemet úgy szolgálhassam én kívánságom szerint. Az mint pedig az mi kglmes urunkkal való contractus felől emlékezik az Actor (felperes), nincsen ott exceptio, hogy valamit eximált volna ő Naga az mi kglm. urunk az én jobbágyim számára, hanem in toto lett az contractus. Miért az ki lélekben megbántatik, semmi az test, és így, ha én tőlem az oda lenne, lelki szomorúságomra lenne, közönséges

kárvallásnál. Postremo az, hol allegálja, hogy az mikor reditusát az templomnak megye kezébe eresztette vala, annak utána Partim az megyével építette, dato sed non concessio, mint maga jószágának az én üdvezült uram ha mit épített, egyéb munkáit hátrahagyván, szabados volt velle, ha continuáltatta volna az templomnak építését is az istennek tisztességére és maga lelke üdvösségére, az mint én is életemig abban akarok incumbalni, hogy istennek tiszteletére valót cselekedjem. Et per hoc nem az connumeratio és az vulgus kívánsága, hanem enyim az igazság, mivel ab antiquo az dominus terrestrisek birták, az mint az Actorok magok is allegálják.

A. iterum replicat: Az elsőre azt mondom, a mikor más religion való urak birták szabadosan, minthogy akkor a község között nem volt semmi szakadás, ugyanazon községgel együtt birtak, de aztán Erdélyi István uram idejében az legderekasb gondja csak az községre devolváltatott, mivel maga belé nem ment derekason, hanem az község birta. Azelőtt pedig, minekelőtte a Dominus terrestris magát belé nem avatta, a község tartotta s építette. Ad 2-um: hogy ő Naga, a mi kglmes urunk az contractusban nem értett legyen semmi spiritualis dispensatiot, megtetszik innét, mert ő kegyelmeket, commissariusokat ennek az dolognak eligazítására keglmesen az mi keglmes urunk expedialta, melyet ő Naga nem cselekedett volna, ha az templom állapotját az seculare bonumok közé foglalta volna. Ezzel azért a Dnus terrestrisnek semmi injuriaja nem inferáltatik a mi kglmes urunktól. Ad postremum: ugyan úgy szokott lenni, hogy az Dnus terrestris a templomot a maga jószágával építette és arra napot is engedett nekik. Mindazon által hereditaria possessiojától a községet ki nem rekesztette. Azt mondom azért, dato sed non concessio, bár mind azok úgy volnának is, mint a D. I. allegálja is: mi egyáltalában az nemes országnak articulusanak contentuma mellől el nem megyünk, hanem valaminémű állapotban az templomot találtuk minden hozzávaló pertinentiájával együtt, nekünk kezünkbe adjudicualtatni kívánom, az mint egyéb helyeken is szokott lenni.

J. dicit: Az hol azt mondja az A. hogy maga az én üdvezült uram nem continuálta volna a templomba való járást, hanem a vulgusnak engedte volna gyakrabban, onnat is elucescal, hogy a Dnus terrestris volt az potior pars, mint approbáltatott mindenkor a Dnus terrestris tartott papot, az mint én is tartok mostan is, sőt nem is a vulgus fizetett a papnak, hanem én fizetem és az ki oda akart menni, szabad volt, mostan is szabad, de az én jobbágyom az enyimet én tőlem nem kívánhatja el, mert az egész országban ez hallatlan dolog, articulust is nem irtak erről in rerum natura, hogy az Dnus terrestristől az jobbágyi elvehesse.

Az mint az actornak replicatiojából kitetszik, hogy mindenkor a Dnus terrestrisek tartottak papot, én is akarok tartani. Secundo az Fejedelmek kglmes Fők is, mindenkor a supplicansok könyörgéseket meg szokták hallgatni. Így, hogy supplicáltak, ő nagok ez felől, azért committált keglmeteknek, hogy igazítsa keglmetek, de abból az contractus ellen semmi impedimentum nem lehet. Tertio kitetszik innét is, hogy maga sem tagadja az A. hogy mi nem építettük volna jószágunkkal magunk számára és az istennek tiszteletire. Ergo, én tőlem nem kívánhatja el azokkal együtt, kik velem egy hitben vannak.

A. iterum replicat: az D. terrestris az előtt violenter

occupalta, egyházi szolgákat is a maga költségén azért tartott, hogy a vulgust inkább a maga religiojára vonhassa; hogy pedig közönségesen építtette, ebből is kitetszik, hogy maga számára a kastélyba templomot építtet a D. terrestris.

J. dicit: elvárom, hogy docealja, hogy violenter occupalta volna az én üdvezült uram, kit én tagadok, alioquin poenán kívánom convincalással (?)

A. dicit: Elég bizonyosság az, hogy a mi papjainkat ez helyből kiküldette az Dnus terrestris; másodsor, ebből is látjuk, hogy csak egy házat kérvén engedjenek, hogy predicalhassanak religionk szerént s azt sem engedte meg a Dnus terrestris.

Deliberatum:

Poenan nem ítéletünk, mindazonáltal Esperes uramnak mi tisztább kellene felelni és emlékezni az meghalt ember után.

Ezt hallván mindkét részről ad rei meritum, kevánnak deliberatiot és kimenének.

Mi is az okáért az mennyire isten nyujtotta, sok discussusok után ilyen deliberatiot tettünk: noha az D. terrestris procatora egy néhány uttal s mostan is azt kívánja, hogy az asszony ő naga is minden udvara népével connumeráltassék és ez szerint legyen az computus.

(Vége köv.)

Különfélék.

== **A kolozsvári egyházban üresedésben levő** negyedik papi állomás betöltésére folyamodott tizenhárom pályázó felett, az esperes, Szász Gerő, elnöklete alatt összeült kandidáló-bizottság, melynek tagjai voltak: dr. Kolozsvári Sándor, dr. Hegedüs István, Gotthárd József, Bíró Mihály, Szabó István és Herepei Gergely, folyó hó 15-én mondotta ki határozatát. E szerint, kandidálva lettek: Bitay Béla, Vársárhelyi Boldizsár, Gönci János és Zoványi Jenő, kik a jövő vasárnapon kezdve, ebben a sorrendben fogják megtartani próba-beszédüket, s minden valószínűség szerint, junius 21-én lesz a választás.

== **A mint egy ottvidéki lapban olvassuk**, a néh. Csulak Zsiga helyére, Árapatakra, Rác Albert, erődi pap választatott meg, jelentékeny szótöbbséggel. Ugyanott olvassuk, hogy a megválasztott kipróbált, derék lelkész, ki az árapataki katedrának disze lesz. Szívünkben kívánjuk és áldást kérünk istentől további pályájára, az árapataki derék egyháznak pedig szerencsét.

== **Farkas József és Kovács Albert**, theol. tanárokat, szép meglepetésben részesítette a budapesti theol. akadémia ifjúsága. Huszonöt éves munkálkodásukra való tekintettel titkon lefestette a két profeszszor arcképét és azt jubilaris ünnepélyességgel leplezték le, és hogy a két derék tanárnak nevét megörökíthessék, közadakozásból alapítványt akarnak létesíteni. Felhívják hát az ünnepeltnek tisztelőit, barátait, tanítványait, hogy az indítványozott alapítványhoz adományaikkal járulni, sziveskedjenek. Mert bizonyosan tudjuk, hogy egyházkerületünkben is igen sokan vannak, kik a két derék tanárt nem csak ismerik, hanem tanítványaik voltak: szivesen felkérjük az illetőket, hogy a szép célhoz járuljanak.

== **Annak idején megemlékeztünk** a «Reformátusok Lapjáról», melyet Biki Károly szerkeszt és Nagy-Károlyban jelenik meg. Maga mondja magáról, hogy nem szaklap hanem a «magyar református társadalom egyházi lapja kíván lenni.» És mi szivesen tesszük hozzá, hogy egészen komolyan törekszük, célját megvalósítani, komolyan, szellemmel és korrekt irodalmi színvonalon. Melegen ajánljuk paptársaink, olvasóink figyelmébe. Szivesen küld mutatvány-

számot, és négy egyszerre beküldött előfizetés után egyet tiszteletpéldányul ajánl fel. Előfizetési díja egy évre csak négy forint. Teljesen megérdemli a figyelmet és a pártolást.

== **Mai számunkhoz mellékelve**, veszik olvasóink, budapesti könyvtár, Ráth Mór, kiadványainak jegyzékét. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe, mint gazdag tárházat oly jó könyveknek, melyek alkalmasok ifjusági könyvtárak gyarapítására és jutalom-könyveknek.

Hivatalos rész.

526—1891.

PÁLYÁZAT.

A székely-udvarhelyi ev. ref. egyházközség hat osztályu elemi leány-iskolájánál betöltendő 3-ik, rendes tanítónői állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás és évi 300 frt o. é.-ben. Az állomás f. évi szeptember 1-én foglalandó el. Pályázati határnap július 1. Folyamodványok tiszt. Zajzon Ferenc lelkész aához intézendők, Székely-Udvarhelyre.

Kolozsvárt, 1891. máj. 18.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök

1163—1891.

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ref. kollégium m. t. t. Elöljáróságának.

Tudomásvétel és nyilvántartás végett értesítjük a m. t. t. előjáróságok útján tanári karainkat, hogy a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. ápril 24-én, 1028. eln. sz. a. tudatja, hogy a jezsuiták által vezetett travnikai főgimnáziumban a folyó tanévtől kezdve, egyelőre öt évi hatálylyal, érettségi vizsgálatok fognak tartatni az e végből kirendelendő állami vizsgáló-bizottság előtt. A nevezett gimnázium által kiállított érettségi bizonyítványokat a közös pénzügyminiszter úr megkeresésére Magyarországon is állam-érvényeseknek, azaz, hazai főiskolákra jogosítóknak nyilvánítja a közoktatási miniszter úr, mindazonáltal oly feltétellel, hogy az oly tanulók, kik ily érettségi bizonyítvánnyal valamely hazai főiskolára rendes hallgatókul kívánnak felvétetni, megelőzőleg egy kijelölendő hazai főgimnáziumon a magyar nyelvből s irodalomból s a magyar történelemből pótló vizsgálatot tartoznak tenni.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvár, 1891. május 11.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök

357—1891.

KÖRLEVÉL

A küüllői ev. ref. egyházmegye tavaszi rendes közgyűlését D.-Szent-Mártonban, az egyházmegye tanácskozó termében fogja megtartani folyó évi junius 11-én, d. e. 9 órán kezdve, mikorra a közgyűlés t. tagjait van szerencsém hivatalos tisztelettel meghívni. Tártyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Fél tíz órakor testületileg templomba menetel. Egyházi beszédet tiszt. Orbán Gábor balavásári ref. lelkész tart. 3. Esperesi jelentés. 4. Az egyházmegyei tanács működéséről való jelentés a jegyző által. 5. A tanügyi előadó jelentése. 6. Az országos közalap-bizottság jelentése. 7. A direktor jelentése az özv.-árvai gyámintézet és a közpénztár állásáról. 8. A pénztáros által kezelt mindenféle számadásoknak megvizsgálása. 9. Az özvegy-árvai szabályok átdolgozása. 10. Felsőbb leiratok, átiratok tárgyalása. 11. Kérelmek, panaszok ellátása. 12. Egy algondnoki állomásra kijelölés. 13. Indítványok. Junius 12-én d. e. 10 órán kezdve, házassági törvényszéket fogunk tartani a fenjelzett helyen. Az ügyvéd urakat figyelemzetem, hogy pereiket szereljék fel.

V.-Gálfalva, 1891. május 15-én.

Kovács Elek, s. k.
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Május 28.

22. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Hajdan és most.

(Folytatás.)

Mi, kik ezen régi kornak vagyunk szülöttei, kiknek gyermeksége s ifjúsága annak befolyása alatt növekedett, kiknek férfi munkássága a hajdan és most kötött átmeneti korszakot képezett; mi, kiknek földi élete úgyszólván ketté szakadt s egymástól különböző két régióban határozódott, bocsássanak meg őszinteségemért, az eseményeket más szempontból mérlegeljünk, mint az új kor szülöttei. Abból a régi korból egyes világító sugarak bontakoznak ki, melyek megragadnak, elbájolnak s melyeket oly édes örömet szeretnénk látni korunkban is. Lám, azok a vizitacionális jelenetek különböző alakban és tartalommal évenként minden községben ismétlődtek, azok is egyes központok voltak, hol a társadalmi, politikai, egyházi, közgazdasági, népnevelési, özvegy, árvai, stb. stb. életműködéseknek egy közös nyilatkozata egységet keresett és talált. Hasonló jelenségek ismétlődtek, csak kisebb körben, az egyes egyházközségekben. Az esperes, pap, nem mint egyházi hivatalnok szerepelt, hanem, mint a vele egyrangú hivekkel egy célra forgolódo munkás, s bár ha szélesebb, vagy szűkebb körű munkaterüknek ők állottak középpontján, kik körül a többi munkások csoportosultak: de ez nem zárta ki azt, hogy egy másnemű munkakörben esetleg a legszélső helyet is el ne foglalják s közreműködésüket megtagadják. A társadalmi ember végetlen sok, egymástól élesen elkülönített életnyilatkozataiban rejlő roppant finom, de közös vonások, sajátságuknak megfelelőleg, a különböző állásu, miveltségű egyének között is megtalálták az egységet s így egynemű magasabb származásuknak s nemesebb természetüknek kifejezést adhattak. Akkor a mereven bepáncélozott szak-képzettség követelése, az élelmes munkafelosztás előnyei ismeretlenek voltak, a szent nép, királyi

papság eszméje névtelenül, mint ismeretlen életelv, mintegy ösztönszerűleg működött, mely az embereket egymáshoz közelebb hozta, felemelte az együgyűeket, alázatosságra kényszerítette a felfuvalkodottakat, mozgásba hozta a resteket, szétrombolta a rangfokozati korlátokat, kizárta a kívülről jövő jutalom és elismerés erőszakolását, igen természetesen, a maga felfogása és módja szerint. Annak a vagyonnak, alapítványoknak tekintélyes része, mely ma is alapja az egyházak, iskolák fennállhatásának; azok a templomok, tornyok, melyek ma üresen állanak, nagy számmal azon korból maradtak reánk, mikor a legélesebben kifejlett kasztrendszer dacára is a protestáns életelv érvényesíteni tudta magát. És ha ma, az egyenlőségnek, szabadságnak, testvériségnek, tudománynak, felvilágosultságnak századában végig olvasom, vagy olykor-olykor szemlélhetem azokat a társas összejöveteleket, műkedvelői előadásokat, táncmultságokat, felolvasásokat, stb. stb. melyek egyházi, iskolai, népnövelési, kórházi, jótékonyági s más közcélokra, pontosan összeállított program mellett, oly szép összeget jövedelmeznek; ha reflektálok azon sok útra és módokra, melyeket kénytelenek igénybe venni, hogy célt érhessenek elfáradtan keresek pihenést ama régi, naiv, patriárkális élet kedves emlékein. Látom, hogy a régiek elmultak, mindenek megújhódtak és bizonyos dolog, hogy az új bort nem töltik hitvány tömlőkbe, mert elszakadoznak a tömlők és a bor kiömlik, a tömlők is elvesznek, hanem az új bort új tömlőkbe töltik, s mindenik megmarad, mondja Jézus (Máté 9. 17.)

Ez az új bor, eltekintve minden exegetikai, avagy szövegszerű magyarázattól, és csak mintegy hasonlatot véve föl: a modern, vagy uralkodó világnézet. Ennek befolyása a protestántizmuson is felismerhető; új protestáns szellem s ennek megfelelő új alak bontakozik ki. A protestántizmusnak ezt a befolyásolható sajátságát

lehet kifogásolni, sőt tervszerű gyanúsítással keresztyén-ellenesnek hirdetni, mintha lényeges tartalmát nem a Krisztussal való közösségből és a szentlélek sugallatából, hanem a különböző vallás- és természet-bölcsészeti rendszerekből venné: de az objektív eredmények kétségtelenné teszik, hogy életereje és jelentősége éppen abban rejlik, hogy a modern világnézet bizonyos elemeit, a tudomány vívmányait felveszi, azok által bizonyos határok között befolyásoltatni engedi magát, a Krisztussal való közösség tudatában, a szentlélek vezetése alatt, a keresztyénség újabb meg újabb alkotásra hivatott organumaivá alakítja át s így a koronkint felmerülő világnézet alakulására befolyást gyakorol, annak a keresztyén jelleget adja.

Megtörténik azonban, hogy az uralkodó világnézet és a korszellem oly vehemenciával, követelésekkel lépnek fel, oly nagy mennyiségű anyag feldolgozását s átalakítását teszik szükségessé, hogy a protestáns szellem, életelvének teljesen megfelelőleg, nem dolgozhatja fel azokat, benső tartalma és külső nyilatkozata között ellentmondások, ellentétek mutatkoznak.

E jelenségek a mi egyház alkotmányunk szervezetében is felismerhetők s a hullámverések irányából itélve, nincs kizárva a lehetősége annak, hogy még számos ily jelenségek ne merüljenek föl. Némi argumentumokat kereshet s találhat is a hazai kálvinizmus annak igazolására, hogy papjait egyházi hivatalnokokká tette, a bürokratiko-adminisztráció behozatalával működésüket kizárólag az egyházi közigazgatás terére utalta, a fiskalizmus dédelgetése által a bizalomnak, nyíltságnak, kölcsönös tiszteletnek és szeretetnek kötelekeit szétszaggatva, a pártérdekeknek és érdekpártoknak készített melegágyat: de azt be nem bizonyítja, hogy mindezek a szent nép és királyi papság elvéből természetesen fejlettek ki, valamint azt sem, hogy a Krisztusban nagykorúvá lett egyén azok által nem a kiskorúság állapotára lett figyelmeztetve.

Az idők járása, mint látszik, a fiskális áramlatnak kedvez. Erre vallanak azon elméletek, iránycikkek, melyek a papok, mint egyházi hivatalnokok kvalifikációjával, rangfokozatával, előléptetésével, megválasztásával, az egyházak osztályozásával foglalkoznak; erre azon argumentumok nagy része, melyeket azok igazolására felhoznak. A vita tárgya a kvalifikáció és jutalom, a szerzett érdemek és fokozatos előléptetés arányainak kiszámításaira van terelve; ez a központ, mely

körül forog az egyházak osztályozása s a választási eljárás megállapítása. A milyen ekvivalenst képvisel az egyház a kvalifikáció és a jutalom között, olyan legyen a pap azaz, hol a fizetés kevés, ne kívánjanak érdemes papot, mert úgy sem kapnak, hanem elégedjenek meg azzal, ki az érdemek abc-jét náluk kezdi tanulni, s ha az abc-én nem haladhat túl, élethossziglan tartsák meg, ha előmenetelt tanusított, adják másnak; de megtörténhetik azon eset is, hogy a pap és egyház nem illenek össze, mert képesítése magasabb fizetésre jogosítja: ekkor az egyház börtönné válik, hol a pap bünhödik; az érdem és jutalom arányáról szólni sem lehet, a sérelem elvitázhatatlan. Lenni kell osztó igazságnak, ezt pedig a fokozatos előléptetésben találhatni fel, a tehetség csak így nyer impulzust, az érdem méltó jutalmat; ha vannak I-ső, II-od, III-ad és IV-ed, stb. osztályu adótisztek, legyenek I-ső, II-od, III-ad és IV-ed osztályu papok; ha ott ez a rendszer jónak bizonyult, itt sem történhetik másképpen.

Pedig a dolog még is egészen másképpen van. Hogy miképpen? Azt az evangyéliumi szőlős gazdáról vett hasonlatban mutatom fel, eltekintve itt is minden exegétikai, avagy dogmatikai magyarázattól. (Mat. 20.1.) Ez a gazda a nap folyamán négy különböző idő tájt négy rendbeli munkást küld az ő szőlőjébe, hogy azt megmiveljék. Ő, a nélkül, hogy vizsgálta volna, ki milyen erős, vagy gyöngye, törpe, vagy magas, szőke, vagy barna; a nélkül, hogy tekintettel lett volna arra, hogy ki mennyi ideig dolgozott, mindeniknek egyforma bért adott; a ki reggeltől estig dolgozott, kapott annyit, mint a ki alig pár órát, mert ő nem a munkát és érdemet akarta jutalmazni, hanem fizetett azért, hogy az ő szőlője jó karban legyen; ez volt a cél előtte és a kik ezt tették, egyformán munkások voltak; akár hosszabb, akár rövidebb ideig dolgoztak, de egyenlő munkások, s így velük semmi igazságtalanság s jogsérelem nem történt; erről a munkások sem tudtak addig, míg a fizetés ideje el nem jött, míg nem látták az egyenlő összeget s összehasonlítást nem tettek. Ekkor tört ki az elégedetlenség.

A papok az ur szőlőjében forgolódó munkások, akár sziklát repesztenek, akár plántálnak, akár öntöznek, nekik e szőlő megmunkálására egyformán alkalmasoknak kell lenni, mert ha nem azok, oda be nem állhatnak. Ha egyszer beállottak, egyenlő jogosultsággal, egyenlő kötele-

zettséggel, és felelősséggel munkálkodnak, ugyanazon evangéliumot hirdetik, ugyanazon szakramentumokat szolgáltatják ki, ugyanazon istent tisztelik és imádják; szóval, egyenlő jogosultságu és felelősséggel tartozó papok.

Isten országa nincsen I-ső, II-od, III-ad, IV-ed osztályu fiülkékre felosztva; minden egyházközség tökéletesen egyenlő értékü és elhivatásu; mindeniknek egy a célja, egy a törekvése; az egyik nem lehet gyakorló iskola, érdemszerző helyiség, a másik érdemjel, melyet a jutalmazott nyer. Szeretném, ha fiskális szellemü hivataltársaim, kik ellenkező álláspontra helyezkedtek, felvilágosítanának arról, hogy szerintük melyik egyházközség előbbvaló, értékesebb, az alsóbb fokú-e, mely eszköze az érdemszerzésnek, s mely nélkül nincs előléptetésen alapuló jutalom, vagy az a felsőbb fokú, melyet mint jutalmat mutatnak fel a munkásnak. Azt is nagy köszönettel venném, ha elfogadható feleletet adnának arra a kérdésre, hogy a nemes szőlőtékében az életszerves működés fontosságára nézve, a gyökér, törzs, héj, hánccs, levél, sejtek között létezik-e fokozati különbség? Még nagyobb lenne lekötelezettségem, ha a papágnak, s az úgynevezett világi elemnek Jézus Krisztushoz, mint szőlőtökéhez való viszonyában, élő és munkás sejtyszerü helyét kijelölnék. Ezzel is jó tisztában lenni akkor, mikor az érdemfokozat, osztályozás, előléptetés, jutalom, s mit én tudom, miféle éppen nem protestáns elemek rohanják meg feldolgozásra a protestáns életelvet.

(Vége köv.)

Horváth István,
bürkösi ref. pap.

Egyházkerületünk tanítóképzője.

A Prot. Közlönynek f. évi 16-ik számában egy cikk jelent meg «Felekezeti tanítóképzésünk» cím alatt, melynek írója, bizonyára, az egyház és nevelésügy iránti meleg érdeklődéstől indítatva, színre hozza a nagyenyedi tanítóképzőt; lefesti annak multját és jelenét; majd egy szebb jövő bájos képét mutatja föl; azon jövőjét, midőn az állam minden felekezeti tanító fizetését 300 frtra emelendi; és e több mint bizonyos közeli jövő reményében, hogy készületlenül ne találassunk, javaslatokat tesz a tanítóképző restaurálására.

A színrehozatal ellen semmi kifogásom, annyival inkább, mert nincsen olyan intézmény, mely a nyilvánosság ítélőszéke elé ne tartoznék. Az igazság érdekében azonban engedtessek meg nekem is, hogy a tanítóképzőnk multjáról és jelenéről, cikkirő által színezett képpel szemben, az objektív tények egyszerű rajzát állíthassam az igen tisztelt olvasó közönség elé; végül pedig reflektálhassak a cikk többi részeire.

Legelőbb is két tévedést kell helyreigazítanom. Az egyik a jelenre vonatkozik. Cikkirő azt hiszi, hogy a tanítóképző növendékei bizonyos tantárgyakat együtt hallgatnak a filozófusokkal; s annál fogva, ezt az állapotot mulhatlanul eltörölnöndőnek véleményezi. A cikkirő által ekkint emlegetett rendszer azonban már jó ideje, éppen 16-ik éve, hogy megszünt teljesen; sőt megszünt mint olyan maga a filozófiai tanfolyam is, többé már nincsenek tulajdonképpeni filozófusok, legfőbbnek címzetesek. Hanem, az a jelennek imputált rendszer, igenis, megvolt a multban, 1861/62-től 1868/69-ig; és még nagyobb mértékben utóbb, a hetvenes évek derekáig.

A másik tévedés, mondhatnám, tévedések sora a multa vonatkozik. Cikkirő kiindulva a kántor őstipikus alakjából, élénken ecsetel bizonyos megvetést, melylyel a mesteréket magában az intézetben is emlegették; és azt megokoltnak is találja az által, hogy, mint mondja, «a képezdében legtöbbször egy-két osztályt, rendesen szekundával végzett növendékeket vettek föl, s magában a képezdében sem sokat törődtek vele, vajjon megérnek-e azok ottan; később, azonban, mikor a szerencse egy európai miveltésü férfit rendelt az intézet élére: határozottan nagy haladás mutatkozott, mert azon férfit ügyszó melót buzgalomával embert faragott a silány anyagból is; igen, silányból, mert arra ismét kevés gond lett fordítva (ugyan ki által? az európai miveltésü férfit által?) vajjon a növendék mennyi ismerettel lép az intézetbe?»

Ez az ecsetelés tökéletesen ráillik ugy egészében, mint részleteiben, a katolikusoknak azon képezdéseire, melyek a mult század második felében állítottak fel az úgynevezett normális iskolákkal kapcsolatban, és működtek a jelen század negyedik tizedének a végéig; és ráillhet talán a katolikusoknak azon képezdéseire is, a melyek jelen századunk negyvenes éveinek kezdetével állítottak fel és rendeztek be önállóan az u. n. tanulmányi alapból: de a mi egyházkerületünk képezdejére nem.

Még pedig nem illik rá először azon fizikai egyszerű oknál fogva, mert nekünk, valamint a többi ref. egyházkerületeknek is, 48 előtt tanítóképezdénk nem is volt; másodsor azért, mert a mikor már volt, midőn egyházkerületünk a maga képezdejét 1853-ban a Kolozsvárt összpontosított papképző intézettel kapcsolatban föllállította: ugyanakkor képezde-igazgatónak éppen azon európai miveltésü férfit választott meg, a ki az igazgatást két évi külföldi tanulmányi út után, 1855-ben tényleg át is vette; a képezdében pedig úgy 1853—1855-ig, az ideiglenes igazgatás e két tanéve alatt, mikéut azon kitünő tanféfui igazgatása idejében, 1855-től 1869-ig csakis hat gimnázialis osztályt végzett növendékek vétettek föl, miként ezt a képezdei irattárban levő hivatalos adatok bizonyítják.

Az egész leírásból tehát csak egyetlen egy vonás talál: a cikkirő által u. n. «bizonyos megvetés», de az is csak félig-meddig, mert valósággal nem «megvetés» vala az, hanem csak kicsinylés, melynek oka ismét nem a végzett osztályok számában keresendő, hanem emberi természetünknek arisztokratikus hajlamu érzületében. A társadalom rendesen állásuk szerint szokta mérlegelni az embereket, régebb éppen különösen, a midőn a tanítói állás állásnak egyáltalában nem is tekintetett. És a hogy gondolkozik e tekintetben a nagy társadalom, akként itél

annak képe-mása is, az iskolai társadalom minden időben. Tisztult fölfogás, humánus gondolkozás sem künn az életben, sem az intézetek falai között még sohasem nyilvánult annyira a néptanítói állás és elhivatás iránt, mint napjainkban. A nemzeti műveltség és valódi humanizmus barátai e tekintetben bizonyára csak folyton javuló állapotoknak nézhetnek eléje; de azért míg emberek lesznek az emberek, az arisztokrátikus hajlamu érzület mindig ott lesz a szívekben.

Áttérek ezek után, az olvasó szíves engedelmével, tanítóképzőnk multjának és jelenének ismertetésére.

A tanítóképző tanfolyama főnnállásának első időszakában 1853-tól 1862-ig két éves, 1862-től 1869-ig három éves; a tárgyak nagyobb része azonban harmad-évenként forduló kettős csoportba vala beosztva. Egyik évben például hallgatott mind a két, esetleg mind a három tanfolyam] hit- és erkölcsant, nyelvtant, nevelést, számtant, egyetemes történelmet, állat- és növénytant; a másikkban: egyháztörténetet, ügyirattant, oktatást, mértant honi történelmet és ásványtant. Tanerők valának: az igazgató, egy theologiai tanár, egy gimnáziumi rendes és egy segédtanár, a főiskola ének- és zenetanítói, megjegyezvén, hogy a történelmet együtt hallgatták a növendékek a filozófusokkal 1861-től 1869-ig, mi ellen anynyivai kevésbé tehető kifogás, mert a növendékek hat osztály végzése után vétettek föl.

E szervezetben a tanítóképző főnnállásának első tizenhat esztendeje alatt valóban igen-igen nagy szolgáltatokat tett ugy nemzeti, mint egyházi érdekeinknek.

A rendszeres és korszerű kiképzésben részesült tanítójelölteknek minden évben egy-egy nagy raját bocsátotta ki nemzeti és egyházi érdekeink buzgó istápolására. Mindezek dacára is, egy dolog nem tagadható: a reform szüksége. Eltekintve ugyanis a tárgyaknak két csoportos beosztásától, tantervünkből igen fontos tárgyak hiányoztak, pl. a földrajz, fizika, totnászat rajz és szépírás; aztán, nem vala tulajdonképpeni gyakorló-iskola. A reformnak, ha elmaradni nem akaránk, okvetlenül meg kell vala történnie, ha előbb nem, mindenesetre az állami képezdek föllállítása és szervezése alkalmával.

A szükséges reform helyébe azonban a deform lépett, minek éppen kilencvenkilenc oka van. Legfontosabb ezek között az, hogy az igazgató, hazánk első rangu pedagógja, az intézettől 1869-ben megvált, tanszéke betöltéséről pedig nem lett gondoskodva. E miatt a tanítóképző mindennemű ügyeinek intézése, a magyarnyelv, nevelés és oktatástannak tanítása a képezdekben, nemkülönben a nevelés és oktatástannak tanítása a filozófiai tanfolyamon, a tanítási kísérletek vezetése, az elemi iskola igazgatása, tehát egy nagyon is sokféle kötelességekkel járó igazgatótanári állás összes teendői a többi főiskolai tanárok vállaira nehezettek, a kiknek maguknak is megvalának rendes tanszékeikkel járó kötelességeik. Mit volt mit tenni: közletni kelle a dolgot. És a közletés, a kecske és káposzta historiájának analogiájára, meg is történt, a mennyiben ettől fogva a képezde növendékei együtt hallgatták a filozófusokkal, nemcsak, mint eddig, a honi és egyetemes történelmet, hanem a nevelést, oktatást, állat-, növény- és ásványtant is, a mi annyival fonakabb helyzetet teremtett, mert ugyanazon időben a tanítóképző

többé már nem a hatodik, hanem a negyedik osztálybú szedhette a maga növendékeit. A tanulók létszáma is tetemesen alászállott, egyik-másik évfolyamon 2—3 hallgatóra. A létszám csökkenésére azonban nagy mértékben hatottak a külső okok is, mint például: a mindenféle az idő előtt nagy számmal megnyílt gyakorlati életpályák, különösen pedig a gazdag ösztöndíjakat osztogató állami képezdek rendkívüli vonzó ereje.

Ilyen viszonyok között, tekintetbe véve még azon körülményt is, hogy a theologiai tanfolyam új tanszékek állítása által ugyanezen időben emeltetett akadémiai rangra és színvonalra, nem csoda, ha a képezde megszüntetésének gondolata megfogamszott, a minthogy a gondolat formát is öltött az 1872-iki egyházkerületi közgyűlés alkalmával, midőn a képezde bevételeinek és kiadásainak megvizsgálására kiküldött bizottság az id. igazgató által tett vélemény folytán a tanítóképző megszüntetését hozta javaslatba a közgyűlésnek.

A bizottsági javaslat a 113. sz. a. határozat által «véleményezés végett» az Ig.-Tanácshoz tétetett át, minek folytán az Igazgató-Tanács véleményét a bizottsági javaslat felett 1873-ban terjeszté a ker. közgyűlés elé.

Az Igazgató-Tanács véleményes javaslatában kifejti, hogy a szegény sorsu képezdei tanulók megélhetését a fennálló javadalmazások folytán sokkal biztosabbnak látja, ha valamelyik főtanodával hozatik kapcsolatba, mint bármelyik állami képezdekben; s miután kilátás nem lehet arra, hogy a kormányval közösen állittassék föl tanítóképezde a nagy-enyedi főtanoda székhelyén, az ezen főtanodával kapcsolatos tanítóképezdet, ha felekezeti iskoláinkat fentartani kívánjuk, okvetlenül fentartandónak itéli, részint azért, mert az állami képezdekből nem kerül ki annyi ref. növendék, a hány tanító az egyházkerület számára szükségeltetik; részint azért, mert az állami képezdek csak bizonyos számu növendéket vehetvén föl stipendiumra és ezeket is a hitfelekezetek aránya szerint, nem is remélhető, hogy a szegényebb sorsu ref. növendékek közül elegendő számu egyén részesülhessen a javadalomban, már pedig csakis a szegény sorsuak szánják magukat az oly kevés kilátással kecsegtető néptanítói pályára; de ha szintén az állami képezdek elegendő számu ref. növendéket szolgáltatnának is, ezek bizonyára nem ajánlkoznának azokra a tanítói állomásokra, melyeken az egyháztagok csekély száma miatt a jövedelem is csekély, az iskola kiközösítése pedig sem a nemzetiség, sem a vallás szempontjából nem lehetséges.

(Folyt. köv.)

N a g y L a j o s,
képezde-igazgató.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 19—20-án.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes; Parádi Kálmán, Domokos Antal, igazgató-tanácsosok; Bodor Antal titkár, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Deák József, pénztáros és dr. Török István, helyettes előadó.

Az időközben elnököleg ellátott nagyszámu folyó ügyek bejelentése és jóváhagyó tudásul-vétele után:

Tanügyi előadó ismertette a szászvárosi «Kun kollégium» előjáróságának jelentését a tizenhatezer frtos építkezési államsegélyből fönmaradt 8639 frt 98 krnak miként felhasználása tárgyában. Fölterjesztetik a nmltgu vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz.

Ugyanazon kollégiumnál 600 frt fizetés mellett, egy ének- és zenetanítói állomás rendszeresítése engedélyeztetett, a pályázat kiírásáról és eredményéről a jelentéstétel elváratván.

A marosvásárhelyi kollégium előjáróságának indokolt fölterjesztésére engedélyeztetett, hogy a tanügyünk szolgálatában már 30 évet eltöltött sok érdemü tanárnak, Bihari Sándornak fizetése, a további rendes tanári működés mellett, áthelyeztessék a Moós-féle, már 51 ezer frtra emelkedett tanári nyugdíj-alapra és hogy egy új klaszszika literaturai tanszék rendszeresítették, elvárván az Igazgató-Tanács, hogy az előjáróság a természetrajzi tanszék rendes betöltéséről is gondoskodand. Kapcsolatosan engedélyeztetett a tanári laképületek újból fedése céljából a szükséges törlesztési kölcsön is.

A zilahi kollégium és egyház közt a Polgári-féle alapítvány, a mely az özv. tanárnék és papnék javára volt téve, megosztatván, a segélyezés módozatait megállapító szabályzat megerősített.

A kolozsvári kollégiumban Bátor István gyógyszerész részére a javító vizsgának letétele junius végére engedélyeztetett.

A szászvárosi Kún-kollégiumtól fölterjesztett jelentés, egy bizonyítványban feltűnt javítások tárgyában, tudásul vétetett.

A feketei főek-egyház iskola-építésére megszavazott és a konvent által biztosított 2400 frtos törlesztési kölcsön kiutaltatott.

A sáros-m.berkeszi népiskolának tervbe vett államosítása elvileg engedélyeztetett.

A népoktatási törvényeknek meg nem felelő és a tankötelesek felének befogadására sem elegendő erdőszentgyörgyi iskola kiépítése iránt a szükséges lépések megtételére esperes utasított.

A borzási egyház, a melyben eddig paptanítóság állott fen, külön tanítói állomást és javadalmat rendezvén be, az egyház buzgósága elismeréssel vétetett tudásul, de a fölterjesztett díjlevélben némi hiányok lévén, azoknak kiegészítése elrendeltetett.

A n.-buni egyház papja részére a 40 frt államsegély, a személyhez kötöttségnek hangsúlyozása mellett, kiutaltatott.

A menyői egyház papi lakjának befejezésére az adott fölvilágosítás után, saját alapjából, 625 frt kiutaltatott.

A beresztelki papválasztás alkalmából, br. Bánffy Zoltán pátronus ur szavazatának mennyisége tárgyában a megegyezésre-jutás ajánlatott.

A holtmarosi egyház által vásárolt telekrészre vonatkozó adásvevési szerződés kiigazítása rendeltetett el.

Az árpástói egyház 1050 frtos regále-váltáság kötvényeit ajánlván fel adóssága törlesztésére, az ajánlat a kötvény vinkulált volta okán elfogadható nem volt.

A fogarasi egyháznak a 2-ik papi lak és egyéb építkezései iránt Liblich Mór vállalkozóval kötött szer-

ződése, azért, mert a szabályszerű felsőbbhatósági jóváhagyás záradéka bele nem foglaltatott, megerősíthető nem volt, a netán származható kár megtérítésének kötelezettsége az egyháztanácsot terhelvén.

Ugyanazon egyház fölterjesztvén első-papi, leánytanítói és kántori ujonnan kiállított díjleveleit, miután a kitett fizetések föltételekhez vannak kötve, Igazgató-Tanácsunk nem erősítette meg.

A görgényi egyházmegye direktora állásáról lemondván, e lemondás csak a folyamatba tett eljárás befejezése után fog érdemileg tárgyalatni.

Az alvinci egyházban a gondnok-választásra nézve az egyházközség és az esperes közt felmerült ellentétek tárgyalása rendén kitűnvn, hogy az esperes törvényadta jogával élve, törvényesen járt el, míg az egyház lelkésze a vett rendelet ellenére sem vitte a kijelölés ügyét az egyházi közgyűlés elibe s azon felül még egyéb szabálytalanságok is fordultak elő, a melyekért, rendreutasítás mellett, a jelöltek visszalépésének s illetőleg visszalépésének konstataciója s esetleg a kijelölésnek kiegészítése rendeltetett el.

A kékesi felmerült averszionális ügyben, különösen az okok és okozók felderítése tekintetében, az egyházmegye tanácsának jelentése beváratik.

A torockó-szt-györgyi egyháznak temploma befejezésére tekintettel, a konvent biztosítására újabb 600 frt törlesztési kölcsön adatik, a törlesztések módozatainak részletes megírása mellett.

A szamosfalvi egyház 4000 frtos építkezési kölcsönének a közp. járandóságokkal törlesztése, a két évi hátrálékra tekintettel, engedélyeztetett.

A muzsnai egyházban a községivé változtatott iskola tanítójának, az egyházi alapból való fizetése megszüntetése iránt hozott határozat végrehajtásának függesztése iránti felterjesztett kérés visszautasított.

A kolozsvári kollégium felterjesztése, az ugynevezett «Bethlen-bástya» és kerülete, 4000 frtért célzott megvásárlása tárgyában, jelezvén az eddig tett lépéseket, érdemileg nem volt tárgyalható. Igazgató-Tanács elvárja az indokolt és teljesen felszerelt jelentést és majd annak eredményéhez köti a vásár engedélyezését, vagy megtagadását.

Az erzsébetvárosi egyház templom-építésre 4000 frt törlesztési kölcsönért folyamodván, miután az egyh. bérháza eladása még nem történt meg, a kérés függőben marad; de a templom-rajz, terv és költségvetés elkészítetendő.

Az egyházmegyékből.

A felekezeti türelmetlenség netovábbja.

Piski-Telep, máj. 23. 1891.

Olvasások és bámulatok. Nem rég történt, nem is valami távol, messze földön, ott valahol, Khinában; hanem csak most, f. év május havában, és pedig itt nálunk, a híres Piski-Telepen, hol az ur egyik felkentjének, az «erdélyi püspöknek» nyaralója van. De, halljátok a történetet; egy kissé hosszadalmas, de ne féljete, nem nagyon unalmas.

Folyó évi május 7-én, azaz, Áldozó-Csütörtökön volt Piski-Telepen a konfirmáció; 18 magyar protestáns (helv. és

ágost. hitv.) növendék vevé fel életében először ez alkalommal a második szakramentumot, az uri szent vacsorát. Ez ugyan nem oly ritka és nevezetes mozzanat egyházi életünkben, hogy mindjárt egyházkerületünk Lapjában kelljen közzé tenni, mert hiszen, konfirmáció, a hívek lélekszámának megfelelő időközökben, minden prot. egyházközségben szokott tartatni. Reánk, piski-telepi protestánsokra nézve ugyan ez is nevezetes, a mennyiben ezen egyházközség, anyaegyházzá szervezése óta, rövid három évi időtartam alatt, most másod ízben 18, (első ízben, 1889-ben 14) ifjut avatott fel az Anyaszentegyház önálló tagjává, a mi mindenesetre a magyar prot. hívek és ezek egyházi életének örvendetes gyarapodását, leendő felvirágzását jelenti és bizonyítja. És ez már nem csekély jelentőségű esemény. Hiszen, még ellenségeink is elismerik, hogy nem csak itt nálunk, Hunyadmegyében, hanem az egész magyar hazában kiválólag a magyar prot. egyház látszik azon felséges hivatással felruházottnak lenni, hogy a Krisztus boldogító evangéliumának, a szeretet vallásának prédikálása mellett, a szellemi felvilágosodás, a nemzeti közmívelődés nemes magvait tenyészze, a fogékony keblekbe beültesse, s ez által a humanizmust, a hazaszeretetet és a haza szent földjéhez való forró ragaszkodást életre keltse, ápolja, növelje.

Ezen, talán nem is egészen tárgyamra tartozó bevezetés után, engedjétek meg, hogy reatérjek arra, a mi voltaképpen e közlemény megírására indított engem. Mindnyájan tudjátok, hogy a konfirmáció egyházunk rendtartásában, a papszentelés után, egyike a legszebb, a legfölemelőbb és úgy a szülők, mint az ifjak szívében, örökre kitörő lehetetlen emléket hagyó ünnepélyeinknek. Mi természetesebb tehát, hogy az ilyen ritka szép és nevezetes ünnepély sikerülése és emelése érdekében minden pap minden tőle kitelhetőt megteszen.

Én is hát, hogy az új templomunkban először tartandó (1889-ben még nem volt templomunk) konfirmációi ünnepély szebb legyen, felkértem a helybeli állami népiskola gyermekdalárda vezetőjét, hogy az említett napon, az ünnepély emelése végett, gyermek-karával közreműködni sziveskedjék: mit a karvezető készséggel meg is ígért. Hogy azonban minél korrektebbül járjak el, a karvezetővel együtt megkerestem az iskola igazgatóját, a ki egyúttal kath. kántor is, és a prot. papok részéről mindig tapasztalható előzékenységgel megkérdeztem, hogy a nevezett napon, már t. i. Áldozó-Csütörtökön nincs-e valami nagyobb szerű ünnepély a katolikusoknál, nehogy a dalárdában működő gyermekeket elvonjuk onnan, s egyszersmind elmondám, hogy mit ohajtok. Az igazgató ezt válaszolá: van ugyan az ugynevezett első gyónás, vagy áldozás, mely alkalommal a még soha nem gyónt gyermekeket gyóntatják meg, de azon növendék-lányokra, a kik az énekkarban vannak, semmi szükség nincs, mert azok már több ízben, s közelebről éppen husvét előtt gyóntak. Az igazgató ezen megnyugtató válasza után, többé semmi akadályra nem számítva, a karvezető megkezdte az énekpróbákat.

Néhány napra ezek után, egyszer csak azon kellemes hírt hallom, hogy Jancsó Ernő, helybeli plébános megtiltotta a róm. kath. gyermekeknek, hogy a reform. templomba menjenek és ott énekeljenek. Természetesen, azonnal megkerestem ez ügyben a legilletékesebb fórumot, s az ettől nyert utasítás értelmében, egy kérvényt adtam be a gondnoksághoz, melyben kértem, hogy mint illetékes hatóság, engedje meg, hogy az iskolai gyermek-kar Áldozó-Csütörtökön templomunkban énekelhessen. E kérésemre a gondnokság jegyzőkönyvi kivonatban ilyen választ adott: «A gondnokságnak semmi kifogása nincs az ellen, hogy Fejér János karvezető, az ev. ref. egyház által hozzá intézett felhívás értelmében az említett napon tartandó istenitisztelel emeléséhez működésével hozzájáruljon.» A gondnokság tehát sem meg nem tiltotta, sem meg nem rendelte, hanem csak megengedte, hogy a gyermekkar templomunkban énekelhessen.

És mégis, a plébános ur egy magas hangból kezdett átiratot intézett a gondnoksághoz, a melyben kikél a gondnokság ezen eljárása ellen, s azt a vallás ellen elkövetett «merénylet»-nek nevezi, és fenhéjazó göggel «tudás és megtartás» végett, kijelenti, hogy a gyermekeknek szigoruan megtiltja a reform. templomba menni. Hogy a gondnokság mit válaszolt a plébános urnak ezen tiszteletlen hangu átiratára, én azt nem tudom, de azt hiszem, hogy nem maradt adós. Elég az hozzá, hogy a plébános ur a hittan órán ismételt szigoruan megtiltotta, most már az összes gyermekeknek, hogy templomunkba jöjjenek, azt mondván, hogy azzal «halálos», tehát «megbocsáthatatlan» bünt követnek el.

Én, látva a dolgok illetén állását, egyenesen az illető énekes gyermekek szülőihez fordultam és tíz gyermek szülőjétől azon kérdésemre, hogy nincs-e valami kifogásuk az ellen, hogy gyermekeik Áldozó-Csütörtökön templomunkban énekeljenek, a következő nevük aláírásával ellátott nyilatkozatot vettem be: «Nemcsak, hogy nincs semmi kifogásunk az ellen, hogy gyermekeink Áldozó-Csütörtökön a reform. templomban énekeljenek, de sőt szívéből örvendünk, hogy ők is járulhatnak ennyiben a nevezett ünnepély emeléséhez». Ime, mily szembeötlő ellentét a lelkipásztor és hívei között; amannál a hagyományos féltékenység, kislelkűség, és fanatikus bigottizmus, emezeknél a józan, szabad gondolkodás, nemes felfogás és keresztyénekhez illő felebaráti szeretet. Az ilyen hívek, bizony, nemesebb gondolkodásu, nagyobb emberbaráti szeretetet tanusító papot érdemelnének! Hiszen, ez a magát lelki pástornak cimező uri ember a Jézus nyílt parancsának ellenére nem a békesség, egyetértés és felebaráti szeretet, hanem igenis a harag, irigység és felekezeti gyűlölség magvait hinti az ártatlan gyermeki szívek fogékony talajába. De nem folytatom ezt tovább, úgy is van még, mit mondanom.

(Vége köv.)

Juhász Izidor.
piski-telepi ref. körlelkész.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

(Vége.)

E converso a Dominus Senior is erre így felel: Mivel az mi kglmes urunknak Ő Nagának is van ebben az helyben birodalma és jussa, mi is azt kívánjuk, hogy ő Naga

is minden udvara népével connumeraltassék és így megengedjük az computust, alioquin az asszony és udvara népe connumeratióját nem engedjük.

Deliberatum.

Mivel az mi kgl's urunktól ő Nagától nem az ő Nagok

méltóságos személyeknek számlálására, sem adaequalására bocsáttattunk és jöttünk, hanem az Gernyeszegen lakó Calvinista és Catholica confession levőknek connumerálására, melyik pars legyen az potiorabb. De mi az ő Nagok méltóságos személyeknek connumerálására sem adaequalására nem bocsáttattunk, sem jöttünk, mivel magunkat arra méltóknak is nem itélők; melyhez képest arról való deliberatiót rejciáltuk az mi kglts urunk ő Naga méltóságos személye eleibe bölcs tanácsival együtt.

Az mi az popule állapotját illeti és nézi, mivel világosan constál az magok hitek után való fassiójuk és examenjékből, hogy az Calvinista religion levő emberek és atyafiak többen vannak és potiorabbak az Catholica religion levők-nél, mivel a Calvinisták negyvenötön vannak, az Catholicusok pedig csak harmincheten vannak, melyhez képest tetszett az törvénynek, mind az mi kglmes urunk ő Naga méltóságos parancsolatja és az nemes ország statutumára nézve (mivel attól nem recedalhatunk), hogy az Calvinista religion levők az templom mind parochia házzal és ahoz való pertinentiákkal együtt s nekik adjudicáltak és kezekbe resignáltak, birodalmok alá adatik a modo ad posterum, mivel major parsok. Az mi az egyéb oltári eszközöket illeti, úgy mint papi öltözetek, kelyhek, oltár és az oltárhoz rendeltetett eszközök, az patereknek readjudicáltak és kezekben hagyatik.

Ez deliberatiót hallván az D. I. procurator, az Catholicusok képében azt mondja: Im, hallom az deliberatiót, de cum tota sua serie appellalom az nemes ország eleibe.

A. dicit: Non transmittitur ratioja, mert efféle dologban abscindalta az articulus az appellatiót, hanem az finalis deliberatiót intacte et integre megállani kívánván, az kezükbe kívánjuk resignáltatni.

Deliberatum: Non permittitur appellatio.

I. iterum dicit: Hogyha a deliberationak meg kell állani, nekünk is tartoznak templomot építeni részünk szerint illendő helyre, az mint másutt való példa is megbizonyítja.

A. dicit: Nem tartozunk építeni, ratioját assignáljuk, primo: hogy van templomuk az udvarban; másik: járjanak az nekünk adjudicált templomba, mi nem ellenkezünk.

Deliberatum.

Az miképpen másutt is nyilván constál, a hol hasonló dolog találtatott lenni, hogy a minor parsnak közönségesen csináljanak és építsenek illendő templomot: itt is hasonlóképpen építsenek. Az öreg harang a Calvinistáknak, az kisebbik az Catholicusoknak; az templomot pedig a mig megépíthetik, addig az Catholicusok lássák, hol találhatnak arra illendő helyet; de a templomot közönségesen, mind a két részen levő személyek egyaránt való költséggel, fáradtsággal építsék meg mostantól fogva két esztendőre; nyolcad nap alatt pedig a Catholicus pap és mester mindenkkel együtt költözzenek el, magoknak helyet keresvén; az nyolcad nap után a calvinista predicatornak kezébe adatik mind a papház, mind a mester háza.

A mi a temető-hely állapotját illeti, mivel külömb ceremoniákkal temetkeznek a Catholica region levők, nem itéljük illendőnek lenni, hogy immár abba az readjudicált templomba temetkezzenek, hanem az hová jobbnak és illendőbbnek itélik az új templomot építeni, oda csináljanak temető-helyet is, és oda temetkezzenek a Catholicusok szokott ceremoniájuk sze-

rént. Az parochia házhoz járandó földeknek, pertinentiáknak harmadrészét adjudicáltak a catholica profession levőknek.

Ezt így elvégezvén és a templom resignálására indulván, az nagos gróf Csáki Istvánné és az catholica confession levők képében repulsiót tevének három uttal. De mivel ebben az dologban illendőnek mi a repulsióval való élést nem látjuk, mi az Calvinista religion levőknek az templomot az kezekbe adtuk és resignáltuk. Mely dologról irtuk az két fél között való allegatiót, responsiót, deliberatiót fide nostra mediante.

Datum in possessione Abafája, 24. die septembris, 1643.

Huszár Péter mpr.

Georgius Betem.

Stephanus Herceg mpr.

Berecki Mihály mpr.

Egy veres spanyol-, és három borított pecséttel ellátva.

Eredetije a gróf Teleki-nemzetség közös levéltárában 7689. sz. alatt.

III.

A gernyeszei quartáról, 1659.

Achatius Barcsay dei gratia, etc.

Fidelibus nostris salutem, etc.

Torda vármegyénkbeli orthodoxa ecclesiáknak predicatori találván meg bennünket alázatos supplicatiojok által egy Gernyeszeg nevű controversia ecclesia quartája arendájának megengedése felől kegyelmességünket várván, Kikre kegyelmes tekintetünk lévén, megengedtük, a praedicatorok részéről ne exigáljanak, a három részt pedig tegye le annak az helynek patronusa. Secus non facturi praesentibus perlectis exhibendis restititis. Datum in Civitate nostra Bisticino, die 6-ta mensis martii. Anno Dni millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono.

(L. S.) Achatius Barcsay, mpr.

Az aláírás eredeti, pecsét nincs rajta, nem is volt.

A Teleki-levéltárban, 7424. sz. a.

Különfélék.

== **Tréfának vesszük, de mehet komoly számban** is. Egyik munkatársunk, kinek invenciozus természete és tekintetben lelki adománya általánosan ismeretes, azt a kérdést intézi hozzánk: nem volna-e jó, hogy az ürességben levő egyházakba folyamodóktól a kandidáló bizottság megkövetelhesse, hogy csak eredeti, általuk írott beszéddel mutathatják be magukat az illető egyházakban? Ezt a beszédet a választás előtt tartoznak kinyomatni, hogy a hallgatók meggyőződhesse az arról a belső tartalomról, melylyel bir az, kit, lelküknek vezéréül fognak választani. És azt kérde tőlünk: nem volnánk-e hajlandók e tekintetben egy gyűjtemény összeállítására vállalkozni? Kétségen kívül, eredeti ötlet. De ötletnek fog maradni. Mi lesz akkor Schwarzból, Gerockból és a többi német prédikátorokból, kiket még folytonosan csépelnek? Előnyben lesznek azok, kik a francia, angol és esetleg a hollandus nyelv birtokában vannak. Mikor a gyűjtemény megjelenék, az illető már megválasztott volna, kit a plagiumért meglehetne róvni, de elmozdítani már nem. Hanem, annyit bizonyos, hogy ha a pályázók, bizonyítványaik mellett, beszédjüket is beküldenek, és egy arra illetékes bizottság ezeket megbirálná és a szerint történnék a kandidáció, valószínűleg kevesbednék a pályázók száma; az önbírálat és önismeret kategóriája terjedne és véghetetlenül sokat nyerne papi karunk az önálló gondolkozásban, szellemi és erkölcsi, valamint irodalmi tartalomban. Mert Krisztus evangéliumát megérteni, tudni, magyarázni hivatásunk; de páva-tollakkal ékeskedni és magunkat páváknak képzelni, ez legalább is gyenge dolog. Majd beszélünk erről többet is.

— **Kérelem.** «A papi fizetések emeléséről» című cikkében P. A. úr tudomásunkra hozza, hogy egy esetben «a járásbíró ítélete nyomán» vesztették el magtári tőke-rozs-követelésüket. Ez elég baj a magtárnak; de talán a kötlevel hiányos volta is okozója lehetett a követelés meg nem ítélésének. Ennek folytán, elutasíthatlan követelmény gyanánt merül fel azon kötelességünk, hogy az adóssal oly kötlevelet állítsunk ki s illetőleg vegyünk be tőle, a mely hiányai miatt ne veszélyeztesse az egyház magtári vagyonát. S hogy a kölcsönző ne fizessen 50 krt a községi, vagy körjegyzőnek a megírásért, de pár krajcárért könnyen hozzá juthasson: tisztelettel kérem az Ig. Tanácsot, kegyeskedjék magtári kötlevel-nyomatványokat is kibocsátani s így a kezelést a mezőn is egyöntetűvé tenni. Egyházam magtára számára ez idén nyomtatott kötlevelet vettünk igénybe, mely egy krba kerül. Ezt a kölcsönző is szívesen veszi meg, mert utánjárás nélkül s mégis olcsón jut hozzá. A ki ennél célszerűbb módot ajánl, mondja meg, s én örömezt pártján leszek. Kali József nagy-ernyei ref. pap.

— **Magyar gyermekjáték-gyűjtemény** cím alatt egy harminchárom ives hatalmas kötet jelent meg a könyvpiacon, melyet dr. Kiss Áron szerkesztett és Hornyánszky

adott ki Budapesten. Ára 3 frt. A jövedelem fele a «Magyar Tanítók Árvaházi Egyesületének» van átengedve. Csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk ez alapvető munkáról, mely által a derék szerkesztő újabb babérokat szerzett magának. E könyv a nyelvészt segíti hangtani kutatásaiban, az irodalom-történetirőnek régi nyelvemléket ad, a néprajz tanulmányozójának a nép lélektanához szolgáltat becses adalékokat, a zenészeknek a gyermek-dalok dallamait nyújtja és mindenek felett nagy haszonnal jár a pedagógusra nézve. Nem ajánlhatjuk eléggé paptársaink és a tanítók figyelmébe.

— **Nyilvános köszönet.** Szamosujvári körlelkészességünk presbiteriumának megbizásából, kedves kötelességet teljesítünk, midőn a nyilvánosság előtt is köszönetet mondunk a következő adományokért: Szamosujvártt: Özv. Flórián Demeterné, Dohi Juliánna egy 37 forint értékű, aranyozott ezüst-kelyhet; Szász Lajos aa. 10 drb. énekes könyvet ajándékoztak. Szamosujvár-Németiben: Kovács Zsuzsa urasztali- és katedra-takarót ajándékoztak, mintegy 8 forint értékkel. Fogadják nevezett buzgó hiveink, kegyes célra tett adományaikért, hálás köszönetünket. Szamosujvártt, 1891. május 23. Vásárhelyi Boldizsár, ev. ref. körlelkész. Nagy Lajos, gondnok.

HIVATALOS RÉSZ

1289—1891. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

Az államilag segélyezett sepsi-szt-györgyi evang. reform. Mikó-kollégiumhoz, mint főgimnáziumhoz, két rendes és egy helyettes-tanári állásra pályázat nyittatik. Az egyik rendes tanszékkal a természet-mennyiségtan, a másikkal a mértani s szabadkézi rajz és írás, a helyettes-tanári állással a német-latin nyelv és irodalom tanítása van egybekötve.

Az első tanszék javadalma: 1200 frt fizetés, 200 frt lakáspénz, egy, esetleg két izben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. A második tanszék javadalma: 1000 frt fizetés, s 200 frt lakáspénz. A helyettes-tanár javadalmazása 800 frt évi fizetés. Az 1892—93. iskolai évre ez utolsó tanszék is rendes tanárral fog betöltetni, mely esetben a javadalom: 1200 frt fizetés, 200 frt lakáspénz és egy, esetleg két izben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. Mindhárom tanszékre a kinevezés a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányait, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető s a közoktatásügyi m. kir. miniszter urhoz címzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Mikó-kollégium előjáróságához *f. évi július hó 4-ig adják be.*

Csak ev. ref. vallásu egyének folyamodványai vétetnek figyelembe.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1891. május 19-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök

245—1891.

PÁLYÁZAT SEGÉD-TANÁRI ÁLLOMÁSRA.

A székely-udvarhelyi ref. kollégium előjárósága ezennel pályázatot hirdet a német-nyelvi segédtanári állomásra, melylyel a német-nyelvnek, s még a magyar, vagy latin nyelvnek az alsóbb osztályokban való tanítása jár. Fizetés 600 frt; ha az intézetben lakásra vállalkozik az illető segédtanár, akkor mint magántanító is kap bizonyos évi jövedelmet. A választás három évre szól. A folyamodványokat június végéig be kell nyújtani, vagy küldeni a koll. Előjárósághoz.

Sz. Udvarhely, 1891. május 20.

Dr. Mezei Ödön,
algondnok.

Kovács Dániel,
előlj. jegyző.

1304—1891

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ev. ref. kollégium m. t. t. Előjáróságainak.

Tudomás-vétel végett közöljük a m. t. t. Előjáróságokkal, hogy a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága, a soproni Csöndes-féle gimnáziumnak a folyó 1890—91. tanévre a nyilvánossági jogot *nem adta meg.*

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1891. május 21.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

502—1891.

MEGHÍVÓ.

Egyházmegyei rendes közgyűlésre van szerencsém meghívni a n.-enyedi egyházmegye egyházi és világi képviselőit, N.-Enyedre, f. évi június 9-ke reggeli 9 órára. A közgyűlés végeztével köz- és házassági törvényszék fog tartatni.

Ezt megelőzőleg, 8-án d. u. az özv. intézeti részvényes társaságnak közgyűlése tartatván, miután azzal kapcsolatosan nevezetesebb mozzanatok merülnek fel, a társulat egyen egyen minden tagjait meghívom, sőt a megjelenésre kötelezem.

Gerend, 1891. május 22-én.

Hegedüs Lajos,
esperes.

491—1891.

MEGHÍVÓ.

A kolozs-kalotai ref. egyházmegyének B.-Hunyadon, folyó évi június 14. és 15. napjain tartandó rendes közgyűlésére a közgyűlés illetékes tagjait tisztelettel meghívom.

Ezen közgyűlés főbb tárgyai: 1. Esperesi jelentés. Egyházmegye-tanácsülési, pénztárnoki, tanügyi előadói, számvevői jelentés. 3. Az egyházmegyei özvegy-árvai és közpénztár, valamint az országos közalap számadásainak megvizsgálata. 4. Egy világi törvényszéki bíró választása. 5. Folyamodások, indítványok tárgyalása.

A közgyűlés első napján délelőtt egyházi beszédet mérai lelkész, tiszt. Benedek Ferenc, aa. tart.

A közgyűlést megelőzőleg, jun. 13-án d. e. 11 órakor «Papi Értekezlet» lesz, 15-én pedig, a közgyűlés után, a fegyelmi bíróság tart ülést.

Gyalu, 1891. május 22.

Dézsai Gyula,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**